

Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Steu

Xixitna Jesús

¹ Libru ya'a kakune'e xixitna Jesucristu. Xixitna-ia n-kuu David. Xixitna David n-kuu Abraham.

² Abraham n-kuu taa Isaac. Isaac n-kuu taa Jacob. Jacob n-kuu taa Judá xi'in ñani-s.

³ Judá n-kuu taa Fares xi'in Zara, te Tamar n-kuu di'i-s. Fares n-kuu taa Esrom, te Esrom n-kuu taa Aram.

⁴ Aram n-kuu taa Aminadab, te Aminadab n-kuu taa Naasón, te Naasón n-kuu taa Salmón.

⁵ Salmón n-kuu taa Booz, te Rahab n-kuu di'i Booz. Booz n-kuu taa Obed, te Rut n-kuu di'i Obed. Obed n-kuu taa Isaí.

⁶ Isaí n-kuu taa David. David n-kuu se kunxa'nu. Da'ya y# David n-kuu Salomón.

N-kaa David xi'in ñadi'i Urías, te n-kaku Salomón.

⁷ Salomón n-kuu taa Roboam, te Roboam n-kuu taa Abías, te Abías n-kuu taa Asa.

⁸ Asa n-kuu taa Josafat, te Josafat n-kuu taa Joram, te Joram n-kuu taa Uzías.

⁹ Uzías n-kuu taa Jotam, te Jotam n-kuu taa Acaz, te Acaz n-kuu taa Ezequías.

¹⁰ Ezequías n-kuu taa Manasés, te Manasés n-kuu taa Amón, te Amón n-kuu taa Josías.

¹¹ Josías n-kuu taa Jeconías xi'in ntaka ñani-s. Na n-xo tuu Jeconías, daa xndeka juexa soldado Babilonia dava ñayiu Israel jua'an ñuu-s xa nkotuu-ijjan.

¹² Nu n-ya'a xijan, te n-kaku da'ya Jeconías. Salatiel n-xo nani-s. Salatiel n-kuu taa Zorobabel.

¹³ Zorobabel n-kuu taa Abiud, te Abiud n-kuu taa Eliaquim, te Eliaquim n-kuu taa Azor.

¹⁴ Azor n-kuu taa Sadoc, te Sadoc n-kuu taa Aquim, te Aquim n-kuu taa Eliud.

¹⁵ Eliud n-kuu taa Eleazar, te Eleazar n-kuu taa Matán, te Matán n-kuu taa Jacob.

¹⁶ Jacob n-kuu taa José, se n-kuu yï María. María n-kuu di'i Jesús, Ia kuu Cristu.

¹⁷ Nde tiempo n-xo tuu Abraham xi'in nde tiempo n-xo tuu David uxi koon generaci3n n-kuu. Nde na n-xo tuu David xi'in nde kiu xndeka juexa soldado Babilonia ñayiu Israel jua'an Babilonia uxi koon ka generaci3n n-kuu. Uxi koon ka generaci3n n-ya'a. Ijan dada n-kaku Cristu.

N-kaku Jesús

¹⁸ Du'a n-kuu xa n-kaku Jesucristu. María, ñá n-kuu di'i Jesucristu, n-xia'an-ña tnu'u-ña José xa tnunda'a-ña xi'in-s. Ta jini tna'a ka-ña xi'in-s na n-kida Espíritu Ianyuux xa ni'i da'ya-ña.

¹⁹ José, se va'a kuu-s. Ñatu n-kuu ini-s xa datuu-s-ña nuu ñayiu xa ni'i da'ya-ña. Xijan kuu xa n-juini-s xa na'i ni dandoo-s-ña.

²⁰ Du'a n-xani ini-s xa kada-s, te ïn xakuuaa n-kachi xene-s xa n-ja'an ïn ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux nuu-s. Du'a n-ja'an-ia:

—José, se kuu da'ya dana David, maxku yu'u-n xa tnunda'a-n xi'in María chi da'ya ñu'u xiti-i, da'ya Espíritu Ianyuux kuu-ia.

²¹ Kajan-i se yíi. Danani-n-ia Jesús. Du'a kuanani-ia chi dananita'u-ia ñayiu kundeka-ia.

²² Ntdaa xa'a ya'a xa na jin tna'a xa n-ja'an Ianyuux nuu ñin se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an-ia. Du'a n-chidotnuni-s:

²³ Kuna'a xa ju'un da'ya ñin dichi ii, te kajan-i ñin se yíi.

Dandee ña'a ñayiu Emanuel.

(Emanuel kuu: Tuu-ro xi'in Ianyuux.)

²⁴ N-ndoto José. N-ndokoo-s. Ijan dada n-kida-s na n-ta'u tniú ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux; n-tnunda'a-s xi'in María,

²⁵ ko ñatu n-kidakuechi-s xi'in-ña. Nde n-ya'a xa n-kaku da'ya yíi-ña; ijan dada n-xini tna'a-s xi'in-ña. Nu n-kaku-ia, te n-danani ña'a José Jesús.

2

N-ka kixee se ka xinitnuni xa kotoni'ni koio-s Jesús

¹ N-kaku Jesús ñuu nani Belén, distrito Judea, daa n-taxnuni se kuu Herodes. Nu n-kaku-ia, n-ka kixi se ka xinitnuni xa nde'a-s chudini Jerusalén. Xika n-ka kixi-s. N-ka kee-s do nuu kane ngandii.

² N-ka xijan tnu'u-s nuu ñayiu Jerusalén:

—¿Ndexu n-kaku seluchi taxnuni nuu ñayiu Israel? N-ka xini-da ñin chudini n-kee do nuu kane ngandii, te ndeka ña'a-ti vaxi. Xaxe'e xijan n-ka kixee-da xa ndadaka'nu koio-da-s —ka kuu-s, ka xia'an-s.

³ Nu n-teku se kunxa'nu nani Herodes xi'in ñayiu Jerusalén xa n-ka ja'an se ijan, te n-ka chi ini-s.

⁴ Xijan kuu xa n-nadataka Herodes ntdaa dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés, te n-xijan tnu'u-s nuu ndexu kaku Cristu.

⁵ Te ka xia'an-s:

—Kaku-ia Belén, distrito Judea chi du'a n-ja'an Ianyuux, te du'a n-chidotnuni se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux:

⁶ Ndo'o xa ka kuu-n ñayiu io ñuu Belén distrito Judea,

nduu-n ñayiu ndandi'i ka dada dava ka ñayiu ñuu io distrito Judea,

chi ñuu mee-n kee #in se taxnuni.

Kuenda kiu se ñunuu tkachi-s ku kuu-ia chi junuu-ia ñayiu Israel.

⁷ Ijan dada na'i ni n-kana Herodes se ka xinit-nuni xa xnde'a-s chudini, te n-xijan tnu'u-s nuu na kiu na hora n-ka xo nde'a-s chudini jan.

⁸ Te n-ta'u tniu-s xa na ji'in koio-s Belén. Xia'an-s:

—Jua'an koio-n, te juen tnu'u va'a koio-n nuu jundu kuu seluchi jan, te nde io-s. Na nani'i-n-si, te nuni'no ni kachitnu'u ña'a-n chi juini-da xa jin ndadaka'nu-da-s tuku.

⁹⁻¹⁰ Nu n-ya'a xa n-ka xo nini-s xa n-ja'an se kunxa'nu jan, n-ka kee-s; ka xe'en-s. N-ndodo nuu chudini n-ka xini-s do nuu kane ngandii jua'an nuu-s. Xaxe'e xa n-ka xo nde'a-s chudini ndeka ña'a ichi jua'an-s, yo vichi n-ka kudi ini-s. Nde nuu kaa niu n-nujuiin-ti.

¹¹ N-ka kiu-s ve'e nuu n-nujuiin-ti, te n-ka xini-s niu jan xi'in María, ñá kuu di'i-ia. N-ka xe juuin

xiti-s nuu-ia, te n-ka ndadaka'nu-s-ia, te n-ka na-jaan-s xatnu kuechi ñu'u xa yo ya'u xa juña'a nga-s-ia. N-ka xia'an nga-s oro xi'in duxa es-toraqui xi'in inka nuu duxa yo ya'u.

¹² Ijan dada n-ka kachi xene se ka xinitnuni xa xnde'a-s chudini xa n-xian tnu'u ña'a Ianyuux xa maxku nangondita-s xa nu'u koio-s nuu Herodes. Te n-ka xino-s. Inka ichi juaan nu'u koio-s xa juaan nu'u-s ñuu-s.

¹³ Nu juaan nu'u koio se ijan, te n-kachi xene José xa ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux ja'an nuu-s. N-ja'an-ia:

—Ndokoo. Kandeka niu xi'in di'i-ia jua'an Egipto. Ijan kutuu koio-n nde na kachi tnu'u ña'a-r nde kiu na ndixi-n ya'a chi nduku Herodes niu xa ka'ni ña'a-s.

¹⁴ N-ndokoo-s. Ndeka-s niu xi'in di'i-ia jua'an Egipto xa n-ka xino-s xakuua ijan.

¹⁵ N-ka xo tuu-s ijan nde n-xi'í Herodes xa na jin tna'a xa n-ja'an Ianyuux nuu se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. Du'a n-chidotnuni-s: “N-ja'an-r nuu Da'ya Yi-r xa ndee-ia Egipto.”

¹⁶ N-tu ini Herodes xa n-ka danda'u ña'a se ka xinitnuni jan, te yo n-kiti ini-s te n-tunda'a-s soldado-s jua'an Belén xi'in ntaka ñuu xndatuu nikaduku Belén xa ka'ni koio-s seyijin xi'in nde sekuechi io uu kuia. N-kida-s cuenta naxa daa yoo n-ya'a xa n-kixe'e xa ndii chudini ndeka se ka xinitnuni jan vaxi, según n-ka ja'an mee se ijan.

¹⁷ Du'a n-xetna'a xa n-chidotnuni Jeremías, se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu:

¹⁸ Teku ñayiu xa yo nde'e nda'i koio ñadi'i ñuu Rama.

Da'ya dana Raquel ku kuu koio-ña.

Yo nde'e nda'i koio-ña xaxe'e da'ya-ña.

Yo nde'e ku tnau ini-ña xaxe'e-s.

Ma ndiko anu-ña xaxe'e xa n-ka xi'í da'ya-ña.

N-ka nangondita Jesús xi'in tadi'i-ia Nazaret

¹⁹ N-xi'í Herodes, te dani tuu José Egipto. Ijan n-kachi xene-s xa n-ja'an in ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux nuu-s. Xia'an-ia:

²⁰ —Ndokoo. Kandeka ia lucht xi'in di'i-ia juan nu'u Israel chi n-ka xi'í se n-ka xo nduku ña'a xa ka'ni ña'a-s —kuu-ia, xia'an-ia.

²¹ N-ndokoo José. Ndeka-s ia lucht jan xi'in di'i-ia juan nu'u Israel.

²² Nu n-teku José xa Arquelao n-nujuiin naa nuu taa-s Herodes xa taxnuni-s nuu ñayiu distrito Judea, te n-yu'u-s xa nu'u-s ijan. N-kachi xene-s xa n-ja'an Ianyuux nuu-s xa io kuu distrito Judea. Xijan kuu xa n-ka xino-s. Juan nu'u-s distrito Galilea.

²³ Te n-nukotuu-s Nazaret. Du'a n-xetna'a xa n-chidotnuni se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux xa ku kuu-ia se Nazaret.

3

N-dakua'a Sua Bautista ñayiu nuu ñayo io

¹ Tiempo ijan n-xikonuu Sua Bautista distrito Judea nuu ñayo io, te ñatu nga juun dau.

² N-ja'an-s nuu ñayiu n-ka xo taka ijan:

—Natu ini koio xa n-ka kida-n kuechi chi vax kuyatni kiu xa nde andiu taxnuni Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu.

³ Nani n-chidotnuni Isaías, se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux daa n-ja'an Sua:

Xee kana ñin se kutuu nuu ñayo io te ñatu nga juun dau:

“Kada tu'a-n mee-n ñin ñin-n xa na kua'a kueka koio-n Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.

Kuenda kiu ichi ka kuu-n.

Ndadandaa-n ichi jan”,

kuu Sua, n-xo ja'an-s.

⁴ Ñii camello n-kuu da'ma-s, te n-xo duku cinturón ñii dujun ka'a-s. N-xo xaxi-s tika langosta xi'in ndudi ñuñu io yuku.

⁵ N-ka xo taka ñayiu io Jerusalén nuu n-xo dakua'a-s-yi xa kunini koio-i tnu'u-s. Diuni n-ka xo taka ñayiu io nitu'u distrito Judea nuu-s xi'in ntdaa ñayiu io yatni yu'u de'va Jordán nuu xika ndute.

⁶ Ñayiu n-ka natu ini xa n-ka kida-i kuechi, n-dajuendute-s-yi nuu ndute xika de'va Jordán.

⁷ Kue'e se fariseu xi'in se saduceu n-ka xo xe'en nuu-s xa dajuendute ña'a-s, te n-xo ja'an-s nuu-s:

—Da'ya Kui'na ka kuu-n. ¿Jundu n-kachi tnu'u ña'a xa kaku koio-n nuu Ianyuux? ¿Ka kachi ini-n xa hora na kixi-ia ma kiti ini-ia nuu-n a? ¿Jundu n-kachi tnu'u ña'a xa ma ndadandaa-ia kuechi-n?

⁸ Nux xandaa xakuiti n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi, kada koio xava'a.

⁹ Maxku ku juña'a tna'a-n: “Ndandi'i-ro chi da'ya dana Abraham ka kuu-ro”, chi ru'u ja'an xa kua'a Ianyuux xa kada-ia xa yuú ya'a nduu da'ya dana Abraham.

¹⁰ Ka kuu-n kuenda kiu yutnu ta'nde xa katuu kaa xe'e-tnu. Ntdaa yutnu ñatu juun xavidi va'a, ta'nde-tnu, te ji'in-tnu nuu nu'u koko.

¹¹ Ru'u dajuendute ña'a nuu ndute, ko na xi-nokava tniu-r, te kixi Ia kixi. Tuku kada-ia.

Taxnuni ka-ia dada ru'u. Ni ñatu natau xa junukuechi-r nuu-ia, ni xa kane'e-r ndixa-ia chi se dakuu nga kuu-r. Mee-ia kada xa ju'un ña'a Espíritu Ianyuux, te ndadandaa-ia kuechi-n.

¹² Kuenda kiu ñin se ne'e pala-s xa dandechi-s triu-s kuu-ia. Kuenda kiu triu jan xi'in paja kuu ñayiu. Se ijan, nataxtna'a-s triu-s, te chi'i-s ñin ve'e, te teñu'u-s paja nuu nu'u ku koko nikava nikuita —n-xo kuu Sua, n-xo xia'an-s.

N-xendute Jesús

¹³ Ijan dada n-kee Jesús distrito Galilea. N-xee-ia yu'u ndute xika De'va Jordán xa dajuendute ña'a Sua.

¹⁴ Ñatu n-juini Sua xa dajuendute-s-ia. N-ja'an-s nuu-ia:

—¿Nakuenda xa dañá ku dajuendute ña'a, te mee-n io xa dajuendute ña'a-n?

¹⁵ Te n-ja'an Jesús nuu-s:

—Kada na'i chi daa ñu ini Ianyuux xa kada-ro nttaa xa n-ta'u tniu-ia.

Ijan dada n-xejoon Sua

¹⁶ xa n-dajuendute-s Jesús. N-nane-ia nuu ndute, te n-najaan andiu. N-xini Jesús xa vax juun Espíritu Ianyuux nde andiu. N-xe juindodo-ia diki-ia. Data n-nduu-ia.

¹⁷ N-ja'an Ianyuux nde andiu:

—Ia ya'a kuu Da'ya Yñ Mani-r. Vichi tna ini-r xa kida-ia —kuu-ia.

4

N-juini Kui'na xa daja'an-i Jesús xa kada-ia kuechi

¹ Ijan dada ndeka Espíritu Ianyuux Jesús jua'an nuu ñayo io te ñatu nga juun dau. Ijan n-kuu Kui'na xa daja'an ña'a-i xa kada-ia kuechi.

² Ña tuu nax n-xaxi-ia uu diko nduu, uu diko niu. Ijan dada n-kojon-ia.

³ Te n-xee Kui'na xa daja'an ña'a ntuku-i xa kada-ia kuechi. N-ja'an-i nuu-ia:

—Nuxa ndaa xa Da'ya Y# Ianyuux kuu-n, juña'a yuú ya'a na nduu-i tila.

⁴ N-ja'an Jesús nuu-i:

—Yodotnuni tnu'u Ianyuux xa: “Io xa kaxi koio ñayiu na kua'a kundito koio-i, ko ñadu diko ni xijan io xa kada-i, chi diuni io xa kunini-i ntdanditu'u tnu'u Ianyuux.”

⁵ Ijan dada ndeka Kui'na Jesús jua'an Jerusalén xa jandodo ña'a-i nuu dujun ka diki veñu'u ñuu ii jan.

⁶ Xia'an-i nuu-ia:

—Nux ndaa xa Da'ya Y# Ianyuux kuu-n jun-gava nde nuu ñu'u jan, chi yodotnuni tnu'u Ianyuux: “Ta'u tniu Ianyuux nuu ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia, xa junuu ña'a-ia.” Diuni yodotnuni tnu'u-ia xa: “Junuu ña'a koio-ia xa na ña'a tnukue'e xe'e-n nuu yuu” —kuu Kui'na, xia'an-i.

⁷ Te xia'an Jesús:

—Diuni yodotnuni xa: “Maxku kototnuni-n Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.”

⁸ Diuni ndeka Kui'na Jesús jua'an in diki yuku yo dujun. N-dande'a-i Jesús ntdaa ñuu ñuñayiu nuu taxnuni ntdaa se ka taxnuni ntdaa ñuu ijan. N-dande'a ña'a-i kue'e ñuu vili xndaxio ijan. Yo ya'u xa io ijan. Xia'an-i nuu-ia:

⁹ –Ntdaa xa'a taxi-r nux njuiin xiti-n nuu-r te nakuetu-n nuu-r.

¹⁰ Xia'an Jesús:

–Jua'an Satanás chi du'a yodotnuni tnu'u Ianyuux: “Nuu Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro, njuiin xiti koio. Nakuetu koio te kajan ta'u koio nuu-ia. Nuu mee ni-ia junukuechi koio.”

¹¹ Ijan dada n-dandoo ña'a-i, te n-ka xee ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux nuu Jesús xa junukuechi-ia nuu-ia.

N-kixe'e Jesús xa dakua'a-ia ñayiu

¹² N-teku Jesús xa yindi'u Sua vekaa. Xaxe'e xijan juan nu'u-ia Nazaret, distrito Galilea,

¹³ ko ña n-ndoo-ia Nazaret xa kutuu-ia ijan. N-nangondita-ia Capernaum. Capernaum katuu yatni yu'u mar yatni nuu xndatuu ñuu nani Zabulón xi'in ñuu nani Neftalí.

¹⁴ N-naxee-ia ijan xa na jin tna'a tnu'u n-chidotnuni ñin se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. Isaías n-xo nani-s. Du'a n-chidotnuni-s:

¹⁵ Kakune'e-da ñayiu io Zabulón xi'in ñayiu io Neftalí.

Galilea kuu distrito-i.

Ijan xndaxio ñayiu ñatu kuu da'ya dana Israel.

Ichi xiti distrito nuu io-i jua'an Mar Galilea.

Galilea katuu yu'u De'va Jordán nuu xika ndute.

¹⁶ Jini ñayiu Ia juña tnu'u ña'a jundu kuu Ianyuux.

Kuenda kiu nuu nee nuu kuú-i ka xikonuu-i, xa ñatu ka kutnuni ini-i jundu kuu-ia, kuu tnu'u n-chidotnuni Isaías.

¹⁷ Tiempu ijan n-kixe'e Jesús xa dakua'a-ia ñayiu. N-ja'an-ia nuu-i:

—Natu ini koio xa n-ka kida-n kuechi, chi vax kuyatni kiu taxnuni lanyuux nuu ñayiu ñuñayiu.

N-ja'an Jesús nuu koon sey# xa na nkuitandijun ña'a-s

¹⁸ Nini xika-ia yu'u Mar Galilea, te n-xini-ia se ndeka tna'a xi'in ñani-s. ñin-s nani Simón. Diuni nani-s Spedru. Ndrixí nani inka-s. Ka dakeé-s ñunu-s nuu ndute hora ijan, chi se ka tava chaka ka kuu-s.

¹⁹ Te n-ja'an Jesús nuu-s:

—Nkuitandijun ña'a koio, te kada-r xa dataka-n ñayiu ná dataka-n chaka xi'in ñunu-n.

²⁰ Hora ijan ni n-ka dandoo-s ñunu-s, te n-ka xe kuitandijun-s Jesús.

²¹ N-xini ntuku-ia inka se ndeka tna'a xi'in ñani-s, te n-kana-ia-s. ñin-s nani Jacobo. Inka-s nani Sua. Ka kuu-s da'ya y# Zebedeo. Xñutuu-s xi'in taa-s xiti barcu xa ka ndadava'a-s ñunu-s.

²² Hora ijan ni n-ka dandoo-s taa-s xi'in barcu-s, te n-ka xe kuitandijun-s-ia.

N-ndadava'a Jesús ñayiu ka ku'u

²³ Ijan dada n-xikonuu Jesús nitu'u distrito Galilea. N-dakua'a-ia ñayiu Israel xiti veñu'u kuechi ñuu xi'in ñuu. N-ja'an-ia tnu'u lanyuux nuu ñayiu. N-kakune'e-ia xa taxnuni lanyuux nuu ñayiu ñuñayiu. Tnu'u va'a kuu. Diuni n-ndadava'a-ia ñayiu ka tna'a ntdaa nuu kue'e. N-ndadava'a-ia nuu ka xaxia'an du.

²⁴ Nitu'u nación Siria n-ka tekú ñayiu xa n-kida-ia. N-ka xe ndeka ñayiu ijan ñayiu ka tna'a titni nuu kue'e xi'in ñayiu nda'u ka ya'a xaxe'e kue'e ka tna'a-i. Xndeka-i ñayiu xñu'u ña'a xaloko n-ka xe'en. N-ka xe ndeka-i ñayiu tna'a

kue'e xiyi'i du. N-ka xe ndeka-i ñayiu n-xi'í xe'e, te n-ndadava'a ña'a Jesús.

²⁵ N-ka xe kuitandijun ña'a ñayiu titni ñuu. Ka kuu-i ñayiu Galilea, ñayiu Decápolis, ñayiu Judea, ñayiu io yatni yu'u De'va Jordán xi'in ñayiu Jerusalén du.

5

N-dakua'a Jesús ñayiu

¹ N-xini Jesús xa kue'e ñayiu xyuku nuu-ia, te n-xe xee-ia in yuku, te n-nukoo-ia ijan. N-ka xetu'a ña'a se dakua'a-ia.

² N-kixe'e-ia xa dakua'a-ia-s xi'in ñayiu xyuku ijan. Xia'an-ia:

³ —Na ja'an-r xa ñayiu ka xani ini xa ma dananita'u ña'a Ianyuux xaxe'e xa yo n-ka kida-i kuechi, te n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi, naka ta'u-i chi kiu tna'a-i nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i.

⁴ Ñayiu ka nda'i xaxe'e xa yo ka kuko'yo ini-i xa n-ka kida-i kuechi, naka ta'u-i chi kunda'u ini ña'a Ianyuux, te ma kuko'yo ini ka-i.

⁵ Ñayiu ka xani ini xa ka kuu-i ñayiu dakuu nga, te diuni ka xani ini-i xa ñatu ndandi'i-i, naka ta'u-i chi kendoo-i xi'in ñu'u n-xia'an Ianyuux xa juña'a-ia.

⁶ Ñayiu io anu xa kada koio-i xa juini Ianyuux, naka ta'u-i chi kada-i ntdaa xijan, te kudi ini-i.

⁷ Ñayiu kunda'u ini inka ñayiu, naka ta'u-i chi kunda'u ini ña'a Ianyuux.

⁸ Ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ndunini-i, naka ta'u-i chi jini-i-ia.

9 'Ñayiu kida xa ka ndumani nuu tna'a inka ñayiu, naka ta'u-i chi ja'an Ianyuux xa kuu-i da'ya-ia.

10 'Ñayiu kida xa juini Ianyuux te nda'u ya'a-i xaxe'e-ia, naka ta'u-i chi ji'in-i nuu taxnuni-ia.

11 'Naka ta'u kuu koio-n hora kui'a na ja'an ña'a ñayiu te kada u'u ña'a-i te tekuechi neñuu ña'a-i. Ntdaa xijan kada ña'a-i xaxe'e ru'u.

12 Io xa kuvete-n. Io xa kudi ini koio-n chi yo kue'e xa io andiu taxi Ianyuux xaxe'e xa daa ya'a-n. Du'a n-ka kida u'u ñayiu xana'a se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu na ta koo koio ka-n.

N-kakune'e Jesús ñ# xi'in ngandii

13 'Ka kuu-n ná kuu ñí. Nux ñatuka ede ñí, ma kuu xa nduu ede. Ña xiniñu'u ka. Kate-ro te jueñi ni'no nga-ro.

14 Diuni ka kuu-n ná kuu ngandii xa datnuni-ia ñuñayiu. Ná kuu ñn ñuu katuu nuu yuku dujun ka kuu-n xa ñatu yiva'a.

15 Ñayo ñayiu natnuu candil te chindeyu-i maquila. Ñatu daa kida-i chi jandodo-i candil jan ñn nuu dujun na kua'a na kuu kanda nitu'u xiti ve'e-i.

16 Dani ndo'o ñn ñn-n, kada-n xa va'a xa na kunde'a ñayiu ñuñayiu xa ka kida-n xava'a na kua'a na ndadaka'nu-i Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

N-kakune'e Jesús ley n-chidotnuni Moisés

17 'Maxku kani ini koio-n xa tniu-r kuu xa dita-r ley n-chidotnuni Moisés xi'in xa n-ka chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ma daa kada-r, chi kada-r xa jin tna'a xa xyodotnuni.

18 Xandaa xakuiti na ja'an-r xa nini na kavatuu ka ñuñayiu xi'in andiu ma dita Ianyuux ni ñn

tnu'u n-chidotnuni Moisés. Ma dita-ia ni ñn letra, ni ñn parti tnu'u-ia nde na jin tna'a ntdaa xa n-chidotnuni-s.

¹⁹ Nux ma jandixa-n idii ni xa ja'an ley Ianyuux, juini ñn tnu'u luchi kuu-i, ma jiniñu'u va'a-n nuu taxnuni Ianyuux. Diuni ma jiniñu'u va'a-n nuu taxnuni Ianyuux nux ja'an-n nuu ñnka ñayiu xa maxku jandixa-i xijan. Nux jandixa koio-n tnu'u n-chidotnuni-s te ja'an-n nuu ñayiu xa na jandixa-i xa'a, nduu-n ñayiu ndandi'i andiu nuu taxnuni Ianyuux.

²⁰ Nux ka kuxee ini-n nuu Ianyuux ná ka kuxee ini se dakua'a ñayiu ley n-chidotnuni Moisés xi'in se fariseu nuu-ia, ma yoo-n ji'in andiu nuu taxnuni-ia.

N-ja'an Jesús xa maxku ka'ni-ro ndiyi

²¹ 'Ka xini-n nax n-ka ja'an se xana'a nuu xix-itna-n. N-ka xia'an-s: "Maxku ka'ni-n ndiyi." Ndeda ñn-n na ka'ni ndiyi, ndadandaa Ianyuux kuechi-n.

²² Ko mee-r ja'an xa nux diko ni na kiti ini-n nuu ñanitna'a-n, ndadandaa Ianyuux kuechi-n. Nux kui'a na ja'an-n ñayiu netna'a xi'in-n, ndadandaa juxtixia Israel kuechi-n. Nux ja'an-n nuu-s: "Ku ku'u-n", ji'in-n nuu nu'u koko.

²³ Nux ji'in-n veñu'u te jin tu'a-n nuu altar xa doko-n ñn xa doko-n nuu Ianyuux te ijan naja'an-n xa n-tuyika ñn ñayiu n-ndatnu'u xi'in-n xaxe'e tnu'u loko n-ja'an-n nuu-i,

²⁴ dandoo-n xa doko-n jan yatni altar te jin ndatnu'u mani-n xi'in ñayiu ijan. Nde na ndva'a anu-i, ijan dada ji'in-n te doko-n xa ne'e-n jua'an nuu altar Ianyuux.

²⁵ Nux kuu ñin ñayiu jantna'a xi'in-n xa kandeke ña'a-i ji'in nuu juxtixia, hora ijan ndumani-n xi'in-i na ña'a kandeke ña'a-i ji'in nuu-s, te jin ndeka ña'a-s nuu se xndee ñayiu xy'indi'u vekaa te chindi'u ña'a-s.

²⁶ Xandaa xakuiti ma kee-n nde na chiya'u-n ntdanditu'u tvini kajan juxtixia jan.

N-kakune'e Jesús xa maxku kava ñayiu xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-i

²⁷ Ka xini-n xa n-ja'an xixitna-n: “Nux io ñadi'i-n maxku kava-n xi'in ñka ñadi'i. Nux io yii-n, maxku kava-n xi'in ñka seyii.”

²⁸ Mee-r ja'an xa nux diko ni na kunde'a-n ñin ñadi'i te kukajan ini-n-ña, xá n-kida-n kuechi.

²⁹ Nux ñin nduchi nuu-n kida xa xko kida-n kuechi, tava-n te dajane-n chi va'a ka nux na kuita ñin nduchi nuu-n dada xa ji'in ntdantu'u-n xi'in anu-n andea.

³⁰ Nux ñin nda'a-n kida xa ka kida-n kuechi, ka'nde-n te dajane-n chi va'a ka nux na kuita ñin nda'a-n dada xa ji'in ntdantu'u-n xi'in anu-n andea.

³¹ 'Diuni n-ja'an xixitna-n: “Se juini xa dandoo-s ñadi'i-s, na kadakutu-s tutu yodotnuni xa n-dandoo-s-ña.”

³² Mee-r ja'an xa nux ña n-kida ñin ñadi'i io yii kuechi xi'in ñka seyii, te dandoo ña'a yii-ña, kuechi mee-s kuu xa kada-ña kuechi xi'in ñka seyii. Dani se n-natnunda'a xi'in ñadi'i n-dandoo ña'a yii-ña, kada-s kuechi xi'in-ña.

N-ja'an Jesús xa maxku kada-ro uxi diki nda'a-ro

³³ 'Diuni ka xini-n xa se xana'a n-ja'an nuu xixitna-n: “Nux kada-n uxi diki nda'a-n xa chinaa-n

xa juña'a-n ñn xa juña'a-n Ianyuux, juña'a-n xijan xa na jin tna'a xa n-ja'an-n.”

³⁴ Mee-r ja'an xa maxku chinaa koio-n. Maxku chinaa-n andiu, chi andiu nukoo Ianyuux xa taxnuni-ia.

³⁵ Maxku chinaa-n nuu ñu'u chi neñi ni'no xe'e Ianyuux nuu ñu'u. Maxku chinaa-n Jerusalén, chi Ia ndadaka'nu-ro taxnuni ñuu ijan.

³⁶ Maxku kada koio-n uxi diki nda'a-n xa chinaa-n, ni maxku chinaa-n diki-n, chi ni idii idi diki-n, ma ndaku-n xa ndada kuixi-n a ndada tnuu-n.

³⁷ Ja'an ndaa-n. Ja'an-n na io na jua'an. Nux na kadava'a vete-n tnu'u, Kui'na daja'an ña'a.

Maxku dandena a ñn ñayiu xa n-kida ña'a inka ñayiu

³⁸ 'Diuni ka xini-n tnu'u n-ja'an xixitna-n: “Nux na tava ñayiu ñn nduchi nuu-n, io xa natava naa juxtixia nduchi nuu-i. Nux na kine'e ñayiu nu'u-n, io xa kine'e juxtixia nu'u-i.”

³⁹ Ko ru'u ja'an xa maxku kani-n ñayiu janña'a. Maxku daa kada-n. Nux na kani ñayiu kuñu nuu-n lado kua'a, ngone'e-n xa na kani-i inka lado.

⁴⁰ Nux tekuechi ña'a ñayiu nuu juxtixia ñn xa tekuechi ña'a-i, te juini-i xa tñi-i du'nu-n, juña'a-n te juña'a-n kotona-n tuku.

⁴¹ Nux ka kidajuexa se taxnuni xa kane'e-n ñn xa vee ji'in ñn yodo kilómetro, uni kilómetro kane'e xijan ji'in.

⁴² Nux na kajan nuu ñayiu xaxii-n juña'a nuu-n, te maxku dangondita du'a nga-n-yi.

⁴³ 'Diuni ka xini-n xa xixitna-n n-ja'an: "Juemani koio ñayiu io yatni xi'in-n te jini u'u koio se xini u'u ña'a."

⁴⁴ Mee-r ja'an juemani koio ñayiu ka xini u'u ña'a, te kajan ta'u koio xa na kutuu vii kutuu va'a ñayiu ka kida u'u ña'a xi'in ñayiu kui'a ka ja'an ña'a.

⁴⁵ Daa kada koio, chi daa kida Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu. Kida-ia xa ndii ngandii nuu io ñayiu loko, nuu io ñayiu va'a. Diuni dajuun-ia dau nuu io ñayiu loko, nuu io ñayiu va'a.

⁴⁶ Nux mee ni ñayiu ka xemani ña'a ka xemani-n, ma ni'i koio-n ta'u-n. Ntdaa ñayiu du'a ka kida, nde se ka xijan tvini nandajan gobierno du'a ka kida.

⁴⁷ Nux mee ni nuu ñani tna'a-n xndaxio-n xañu'u, ñatu io va'a xa du'a ka kida-n. Dava'a nga ñayiu daa ka kida, nde ñayiu ña ka naja'an Ianyuux du'a ka kida.

⁴⁸ Jandixa koio ntdaa tnu'u dijan n-ja'an-r, te kada-n xa ndaa na kida Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

6

Na juña'a nga ñayiu xa ka ndoñu'u ñayiu ka kunda'u

¹ Chinuu nuu nax kada koio-n. Kada koio xa va'a, ko ñadu xa kada-n xa va'a xa na kunde'a ña'a ni ñayiu. Nux kada koio-n xa va'a diko ni xa na kunde'a ñayiu, ma dananita'u ña'a Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

² Xijan kuu xa hora na juña'a koio nga-n xa juña'a-n ñayiu ka xijan nda'u, maxku ja'an-n xa xijan kada-n nuu inka ñayiu. Xijan ka kida se ka kida nga xa ka jandixa-s xa ta'u tniu Ianyuux. Du'a ka kida-s xiti veñu'u kuechi xi'in ichi kuechi ka

xikonuu-s diko ni xa na najuen tnu'u ña'a ñayiu. Xandaa xakuiti xa xá n-ka ni'i-s ta'u-s, te ñatu na ta'u-s koo andiu.

³ Hora na juña'a koio nga-n ñayiu ka xijan nda'u ñin xa juña'a-n, na'i ni kada koio-n, ni ñayiu kumani xi'in-n, maxku jini.

⁴ Na'i juña'a koio-n xa juña'a nga-n. Xa na'i kada koio-n kunde'a Ianyuux, juini ña kanda nde'a-n-ia, te taxi-ia ta'u-n.

N-dakua'a Jesús se dakua'a-ia janda kajan ta'u koio-s nuu Ianyuux

⁵ Na kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux, maxku kada koio-n ná ka kida se ka kida nga xa va'a-s. Ka kida nga-s xa va'a-s chi ka tna ini-s xa ka xijan ta'u-s nuu Ianyuux nini xnii-s xiti veñu'u kuechi. Dani ka kida-s nuu nanitna'a ichi ka'nu xa kunde'a ña'a ñayiu. Xandaa xakuiti xa n-ka ni'i-s ta'u-s, te ña tuu na ta'u-s koo andiu.

⁶ Na kajan ta'u koio-n, ndiu koio-n cuarto-n, te nakadi-n ye'e xa na'i kajan ta'u koio-n nuu Taa-ro Ianyuux. Nde'a ña'a-ia juini ña kanda nde'a-n-ia, te taxi-ia ta'u-n.

⁷ Na kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux, maxku ku ja'an koio-n ñin ni tnu'u titni vuelta ná ka ja'an ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel. Ka xani ini-i xa xaxe'e xa na'a ka ja'an-i nini Ianyuux xa ja'an-i.

⁸ Maxku kada koio-n ná ka kida ñayiu ijan, chi xá ama na'a Taa-ro Ianyuux xa ndoñu'u-n.

⁹ Du'a kajan ta'u koio-n nuu-ia:
Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu, na ja'an koio-da xa ii-n, te na koo koio-da xañu'u nuu-n.

¹⁰ Na ja'an koio-da xa taxnuni-n nuu-da ntdaa-da xa ka kuu-da ñayiu ñuñayiu.

Nani ka kida ia xtuu andiu xa juini-n, dani na kada ñayiu ñuñayiu.

11 Taxi-n xa kax xa ko'o koio-da vitna nani kida-n ndikiu ndiñuu.

12 Xijan ta'u-da nuu-n xa nani ka taxkanu ini-da ñayiu kida ña'a ñn xa kida ña'a-i, dani taxkanu ini ña'a-n hora ka kida-da kuechi.

13 Kada-n xa maxku daja'an ña'a Kui'na xa kada koio-da kuechi; kada-n xa maxku kada koio ka-da xaloko.

Du'a kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux.

14 'Nux taxkanu ini koio-n ñayiu n-kida ña'a ñn xa n-kida ña'a-i, taxkanu ini ña'a Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

15 Nux ma taxkanu ini-n xa n-kida ña'a ñayiu jan, dani Taa-ro Ianyuux, ma taxkanu ini-ia kuechi n-ka kida-n.

Janda io xa kada ñayiu hora na koo ndite-i

16 'Nux ñn kiu nyaka ma kaxi koio-n xaxe'e xa xndaxio ndite-n, maxku kada koio-n na ka kida se kida nga xa va'a-s chi xndaa nuu-s xa kuko'yo ini-s. Ka dataka-s idi diki-s te kui'a xndaa nuu-s xa na kunde'a ñayiu xa xne'e ii-s. Xandaa xakuiti xa xá n-ka ni'i-s ta'u-s, te ña tuu na ta'u-s koo andiu.

17 Na koo ndite mee-n xa xne'e ii-n ñn kiu nyaka, chi'i koio-n aciti diki-n, tni'u-n diki-n, najini-n nuu-n

18 xa maxku jini ñayiu xa xne'e ii-n. Kunde'a ña'a Taa-ro Ianyuux juini ña kanda nde'a-n-ia, te dananita'u ña'a-ia.

Andiu kuu nuu na kuneva'a-ro ñn xa kuneva'a-ro

19 'Maxku kaya koio kue'e ndatniu-n ñuñayiu, chi kiu tkidi xaxii-ro ñuñayiu, te nanedi'u dava ka

xaxii-ro. Dɨuni ka xanu ñadu'u ye'e te ka kɨu-s ve'e-ro juini ndi'u va'a, te ka du'u-s.

²⁰ Kada koio xa juini Ianyuux te kue'e xaxii-n koo andɨu nuu ñayo tkidi kɨu ndatni-u-ro. Dɨuni ña nanedi'u dava ka xaxii-ro. Dɨuni ña yoo na ñadu'u xanu ye'e-ro xa du'u ña'a-s.

²¹ Nu u io xaxii-n, ijan jun ini-n xa kutuu koio-n.

²² 'Kuenda kɨu ɨn xa dakutnuni kuu nduchi nuu-ro. Nux io va'a nduchi nuu-n, kutnuni va'a ini-n xa nde'a-n,

²³ Nux ka jandixa-n ñayiu ja'an ɨn xa ña ndaa, tune tudu'a-n. Maxku jandixa-n ntdaa xa ka ja'an ñayiu ñuu-n vaxi, chi ñadu ntdaa xa ka ja'an-i ndaa.

²⁴ Ñayo ɨn se xinokuechi io uu xto'o chi nux uu-s na koo jini u'u-s ɨn-s, te juemani-s inka-s; a kada-s ntdaa xa juini ɨn-s, te jini u'u-s inka-s. Mayo-n ndaku xa junukuechi-n nuu Ianyuux nux mee ni xa kadatni-u-n xa koo xaxii-n, te ña tuu nax kada-n xaxe'e Ianyuux.

Ndeka Ianyuux ñayiu kuu da'ya-ia

²⁵ 'Maxku kunduu ini-n nuu nax kaxko'o-n, nax kundix kuda'u koio-n, chi ndandi'i ka mee-n dada xa kaxi xa ko'o-n. Ndandi'i ka-n dada da'ma-n.

²⁶ Kunde'a koio janda ka ya'a kit ka ndava. Ñayo-ti dada'u triu ni ñayo-ti nataxtna'a triu. Ñayo-ti chi'i triu ve'e-t. Juini ñayo-t chi'i triu ve'e-ti, ko ka ni'i-ti xa ka xaxi-ti, chi dakaxi Ianyuux-ti. Vichi ka yodo ya'u ndo'o dada kit ijan.

²⁷ Maxku yo kunduu ini-n, chi ni mayo-n ndaku xa dakue'nu ka-n mee-n, ni dava metro ma kue'nu ka-n.

²⁸ Maxku kunduu ini koio-n nuu nax kundix kuda'u-n. Kunde'a koio xa va'a xa'nu ita liriu. Natu kidatniu-ta. Natu kava-ta yu'a.

²⁹ Juini vili n-kaa da'ma n-xo xi'no Salomón, ko vili ka kaa ita liriu dada da'ma n-xo xi'no-s.

³⁰ Ite xa'nu vitna tnee kayu xiti xitnu. Ite ijan n-kida Ianyuux xa vili n-kaa. Naka mee-n, ma ku kada-ia xa kundix kuda'u-n. Naka ita'u ni ka kukanu ini-n-ia.

³¹ Maxku kundu ini koio-n. Maxku ja'an koio-n: “¿Nax kaxko'o-ro? ¿Nax kundix kuda'u-ro?”

³² chi ñayiu ña ka jandixa Ianyuux, yo xyi ini-i xa ni'i-i ntdaa xijan. Xá na'a Taa-ro Ianyuux xa ntdaa xijan ka ndoñu'u-n.

³³ Naa xa jun ini koio-n xijan, ndukundee koio xa kiu tna'a-n nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Diuni ndukundee xa jandixa-n tnu'u-ia, te taxi-ia ntdaa xa ka ndoñu'u-n xa xtuu-n ñuñayiu.

³⁴ Maxku ki ini koio-n xa ya'a tnee ida, chi tuku xa ya'a vitna te tuku xa ya'a tnee. Nda'u ka ya'a-n, chi kue'e xa kuu ntdantu'u kiu, te nuu nda'u ka na ya'a-n ñin kiu ma kundee ka ini-n —kuu-ia, xia'an-ia.

7

N-ja'an Jesús xa maxku yoo ku jan tnu'u tna'a

¹ Ijan dada n-ja'an ka-ia:

—Maxku jan tnu'u-n ñayiu na kua'a maxku ja'an-i xa ña io va'a xa kida mee-n chi

² nani jan tnu'u-n ñayiu, dani jan tnu'u ña'a-i. Nani juña'a-n dani nataxi-i.

³ Kuenda kiu yakua luchilii kaa ni'no nduchi nuu ñayiu xnetna'a xi'in-n kuu kuechi luchi ka

kida-i. ¿Nax kuu xa ka chinuu-n xijan, te ña ka chinuu-n kuechi na'nu ka kida mee-n kuenda kiu tndu'u ka'nu kaa ni'no nduchi nuu-n?

⁴ ¿Nakuenda xa ka ja'an-n nuu ñayiu xnetna'a xi'in-n: “Taxtuu nuu-n na natava-r yakua luchi kaa ni'no”, te ña ka chinuu-n tndu'u kaa ni'no nduchi nuu mee-n?

⁵ Ka kida nga-n xa va'a-n. Ki'na nuu natava koio-n tndu'u kaa ni'no nuu mee-n na kua'a kaxi kunde'a koio-n xa natava-n yakua luchi kaa ni'no nuu inka ñayiu.

⁶ Maxku ji'in-n nuu ñayiu ña io da'u ni xañu'u nuu Ianyuux xa ja'an koio-n tnu'u-ia nuu-i, chi ka kuu-i ná kuu ti ina a na kuu kuchi te tnu'u-ia kuu ná kuu perla yo ya'u. Kuchi, jueñi ni'no-ti perla jan, te ti ina, ngokoo-ti te kada kuechi ña'a-ti.

Ñayiu na kajan Ianyuux xa ndoñu'u-i, ni'i-i

⁷ Ndoñu'u xa ku kajan koio-n te ni'i-n. Nduku koio te ni'i-n. Nani kuu xa dakande-n ye'e ñayiu xa najaan-i xa kiu-n, dani kuu xa kajan koio-n nuu Ianyuux xa ndoñu'u-n, te taxi-ia

⁸ chi ñayiu xko xijan, ka ni'i-i. Dani ka ni'i ñayiu xko nduku. Ñayiu xko dakande ye'e, najaan ye'e xa kiu-i.

⁹ Ndo'o, se ka kuu taa, nux ka xijan da'ya-n tila ma juña'a-n yuú chi juña'a-n tila.

¹⁰ Nux xijan da'ya-n chaka ma juña'a-n koo chi juña'a-n chaka.

¹¹ Juini ka kuu-n ñayiu yo kue'e kuechi ka kida, xnde'a-n xa ka xia'an-n da'ya-n. Ndo'o ka xia'an-n xa ndoñu'u da'ya-n, naka Taa-ro Ianyuux ma tuu nga ku taxi-ia xa ka ndoñu'u-n nux na kajan koio-n.

12 Xaxe'e xa ka juuni-n xa na kada ña'a ñayiu xava'a, kada koio-n-yi xava'a chi xijan n-chidotnuni Moisés xi'in se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

Ye'e tna'a xi'in ye'e ndika

13 'Xa tñi koio-n ichi Ianyuux kuu ná kuu xa tñi-ro ñin ichi tna'a te kiu-ro ñin ye'e tna'a. Xa ji'in ñayiu nuu naa-i kuu ná kuu xa tñi-i ñin ichi ka'nu te kiu-i ye'e ndika. Kue'e ñayiu ka tñi ichi ijan.

14 Tna'a ye'e te tna'a ichi jua'an nuu kutuu-ro xi'in Ianyuux ñikava ñikuita. Xaku ni ñayiu ka tñi ichi ijan.

Ka xini-ro nuu na yutnu kuu-tnu hora nde'a-ro nax juun-tnu

15 'Chinuu va'a koio na ña'a jandixa koio-n se ka kida nga xa ka ja'an-s xa n-ja'an Ianyuux. Kuu-s ná kuu kit nde'e kuu lobo.

16 Xaxe'e xa ka kida-s kuechi, kutnuni ini koio-n xa ja'an-s tnu'u vete. Ka kuu-s ná kuu tnutitnu xi'in tnuyiki. Ña tuu na tnutitnu juun uva, ña tuu na tnuyiki juun higo.

17 Yutnu juun xavidi, ñatu juun-tnu ñin xa ña xiniñu'u. Tnunde'a vax te'yu, ñatuka xiniñu'u nde'a juun-tnu.

18 Yutnu juun xavidi; ñatu juun-tnu ñin xa ña xiniñu'u. Kuenda kiu yutnu ijan ka kuu ñayiu va'a. Tnunde'a vax te'yu, ñatuka xiniñu'u nde'a juun-tnu. Kuenda kiu yutnu ya'a ka kuu ñayiu loko.

19 Yutnu ñatuka juun xavidi, ta'nde-tnu, te keé-tnu nuu nu'u.

20 Ka xini-n nuu na yutnu kuu-tnu hora xnde'a-n xavidi juun-tnu.

21 Ña ntdaa ñayiu ka ja'an xa xto'o-i kuu ña'a ji'in andiu nuu taxnuni Ianyuux, chi diko ni ñayiu ka kida xa juini Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu ji'in ijan.

22 Kiu na ndadandaa-r kuechi ñayiu, te kachi dava ñayiu nuu-r: “N-ka ja'an-da xa n-dakua'a ña'a-n nuu ñayiu. N-ka kakune'e-da diu-n xa n-ta'u tniu-da xa n-kee xaloko anu ñayiu. Diuni n-ka kakune'e-da diu-n xa n-ka kida-da kue'e milagru.”

23 Te juña'a-r nuu-i: “Ña xini ña'a-r. Jua'an na'i koio chi kue'e kuechi n-ka kida-n.”

Ve'e n-xe kavatuu nuu toto xi'in ve'e n-xe kavatuu nuu ñu'u kuchi

24 Xijan kuu xa ñayiu ka teknu tnu'u-r te kida-i xa ja'an-r, kuu-i ná kuu in se kaxi ini. Se ijan, n-kidava'a-s ve'e-s nuu toto ndika yi'i nuu ñu'u.

25 N-juun dau te n-naneñu ndute xika de'va. Nde'e n-tuxindee-te xeve'e-s. Diuni n-kane tachi nde'e, ko ñatu n-tnanu ve'e-s chi va'a n-kua'a nuu toto.

26 Ñayiu ka teknu tnu'u-r te ña jandixa-i xa ta'u tniu-r, ka kuu-i ná kuu se lilu xa n-kidava'a-s ve'e-s nuu ñu'u kuchi.

27 N-juun dau, te n-naneñu ndute xika de'va. Nde'e n-kane tachi. Nde'e n-tuxindee-te xeve'e-s, te ndondoo ve'e jan junkoio —kuu Jesús, xia'an-ia.

28 Nu n-ya'a xa n-ja'an Jesús xa'a, yo n-ka yu'u anu ñayiu ijan xaxe'e tnu'u n-ja'an-ia nuu-i chi ñatu n-ka xani ini-i xa daa ja'an-ia.

29 N-ka kutnuni-i xa n-tunda'a ña'a Ianyuux, te xaxe'e xijan va'a dakua'a ña'a-ia. Ña n-dakua'a

ña'a-ia ná ka dakua'a ña'a se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés.

8

N-ndadava'a Jesús se te'yu ñii

¹ Nu n-ya'a xa n-ja'an Jesús ntdaa xa'a nuu ñayiu, n-nuu-ia xe'e yuku jan, te kue'e ka ñayiu n-ka xe kuitandijun ña'a.

² Te n-xe juuin xiti ñn se tna'a kue'e te'yu ñii nuu-ia. N-ja'an-s:

—Dito, ¿vatuka ndadava'a ña'a-n a? Ndadava'a ña'a-n chi n-kida Ianyuux xa ndadava'a-n ñayiu.

³ N-dakaa-ia nda'a-ia te n-tenee-ia nda'a-ia-s te n-ja'an-ia nuu-s:

—Na ndva'a-n nuda.

Danaa ndva'a-s. Ñatuka nax io ñii-s.

⁴ Ijan xia'an-ia nuu-s:

—Maxku ña'a ja'an-n nuu ñayiu. Diko ni juan dande'a dutu ñii-n xa na jini-s xa n-ndva'a-n. Juña'a-n-si ñn xa na doko-s nuu altar na io ley n-chidotnuni Moisés chi n-ndva'a-n na kua'a na jini-s xa ru'u n-ndadava'a ña'a —kuu Jesús, xia'an-ia.

Ñn centurión n-kukanu ini Jesús xa ndadava'a-ia se xinokuechi nuu-s

⁵ Juan nu'u Jesús Capernaum. Nu n-ndi-u-ia ñuu jan, te n-xetu'a ña'a ñn centurión. N-ja'an-s nuu Jesús:

⁶ —Dito, yo ku'u se xinokuechi nuu-da, te kaa-s ve'e-da. N-xi'í xe'e-s te ña kuu xa kaka-s. Yo nde'e tna u'u-s. Yo nda'u ya'a-s.

⁷ Te n-ja'an Jesús nuu-s:

—Juan xee-r te ndadava'a-r-si.

⁸ Te n-xia'an centurión jan:

—Dito, ñatu natau xa xee-n ve'e-da chi ndandi'i-n. Diko ni ja'an-n xa na ndva'a se xinokuechi nuu-da, te ndva'a-s.

⁹ Inka seyii taxnuni nuu-da, te diuni taxnuni-da tuku. Taxnuni-da nuu se ka kuu soldado. Nux na ja'an-da nuu iin-s xa na ji'in-s iin nuu na ji'in-s, te xe'en-s. Nux na ja'an-da nuu inka-s xa na xee-s ve'e-da, xee-s. Te diuni ta'u tniu-da nuu se xinokuechi nuu-da xa na kada-s iin xa kada-s te kida-s —kuu-s, xia'an-s nuu Jesús.

¹⁰ Nu n-teku Jesús xa n-ja'an se ijan, n-yu'u anu-ia, te n-ja'an-ia nuu ñayiu xndijun ña'a:

—Ja'an ndaa-r xa ña uun xini-r iin ñayiu Israel kukanu ini ña'a na kukanu ini ña'a se ya'a.

¹¹ Kue'e ñayiu kee nde nuu kane ngandii xi'in nde nuu keé ngandii xa nkoo koio-i yu'u mexa xi'in Abraham, Isaac, Jacob xa kaxi-i xi'in-s andiu nuu taxnuni Ianyuux.

¹² Ñayiu Israel ka xani ini xa yitna'a-i nuu ñayiu kutuu nuu taxnuni Ianyuux, ñayiu ijan kandeka ña'a Ianyuux ji'in nuu nee. Nde'e nda'i-i te nde'e kiti ini-i nuu Ianyuux —kuu-ia, xia'an-ia.

¹³ Te xia'an Jesús nuu centurión jan:

—Juan nu'u, te na ya'a na kukanu ini-n xa ya'a. Te ndva'a se xinokuechi nuu-s hora ijan.

Yo kue'e ñayiu n-ndadava'a Jesús

¹⁴ Ijan dada juan nu'u Jesús Capernaum. N-kiu-ia ve'e Spedru, te n-xini-ia xa kaa didido-s xa ku'u-ña. Ñu'u ña'a ka'ni.

¹⁵ N-tnii-ia nda'a-ña, te n-ndiko ña'a ka'ni. N-ndokoo-ña te n-xia'an-ña xa n-xaxi-ia.

16 Nini tuu Jesús ve'e ijan juan keé ngandii, te xndeka ñayiu ñayiu xñu'u ña'a xaloko n-ka xee. Diko ni n-ja'an Jesús xa kee xaloko jan, te danaa n-ka kee-i anu-i. Diuni n-ndadava'a-ia dava ka ñayiu ka ku'u.

17 Du'a n-ya'a xa n-xetna'a tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Isaías, se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. N-ja'an-s:

N-ndadava'a-ia ñayiu ka kuita.

N-dita-ia ntdaa kue'e ka tna'a ñayiu.

Kuenda kiu ñin xa yoo vee ndido-i n-dita-ia.

Se n-ka juini xa nkuitandijun-s Jesús

18 Yo kue'e ñayiu n-naduku nduu Jesús inka kiu. Nu n-xini-ia-i, te n-ta'u tni-u-ia xa dakaka se dakua'a-ia barcu ji'in inka lado yu'u mar.

19 Hora ijan n-xee ñin se tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés, te n-ja'an-s:

—Maestru, nkuitandijun ña'a-da ji'in juini nde kuu nuu na ji'in-n.

20 Te n-ja'an Jesús:

—Chikuii, io yau kava xyi'i-ti. Dani chilidaa, io taka-ti, ko ru'u, Ia kuu ñayiu, ña tuu na ve'e-r. Ñavada nde ndetatu-r.

21 Te n-ja'an inka ntuku se dakua'a ña'a-ia:

—Dito, ¿vatuka xa ki'na ka nu'u-da ve'e-da te na kuú taa-da, kuxi-da-s, te ijan dada nkuitandijun ña'a-da u?

22 Te n-ja'an Jesús:

—Nkuitandijun ña'a na'i. Na kuxi tna'a koio ñayiu ña ka xini jundu kuu Ianyuux.

N-nujani Jesús tachi nde'e kane nuu mar

²³ Ijan dada n-keé-ia xi'in se dakua'a-ia barcu. Nu n-kudava-ia xi'in-s nuu mar, te n-kidi-ia.

²⁴ Danaa n-kane in tachi nde'e, te nde'e n-xe kandava ndute. Kuu-té xa kuxi-té barcu jan.

²⁵ Te n-xe dandoto ña'a dava se dakua'a-ia. Ka xia'an-s:

—Dito, dakaku ña'a-n chi vax nduxi-ro nuu ndute.

²⁶ Te n-ja'an-ia nuu-s:

—¿Nakuenda ka yu'u-n? ¿Nakuenda ña ka kukanu ini-n Ianyuux?

Ijan dada n-ndokoo-ia te n-kudeen-ia nuu tachi xi'in nuu ndute xe kandava. Nanii nga n-kuu.

²⁷ Te n-ka yu'u-s, te ka xia'an tna'a-s:

—¿Nde se kuu se ya'a xa taxnuni-s nuu ntdantu'u xa io? Nde tachi xi'in ndute jandixa ña'a.

N-kine'e Jesús xaloko xñu'u anu uu se Gadara

²⁸ Ijan dada n-xee-ia xi'in-s inka lado yu'u mar jan nuu nani Gadara. Te n-ka xetu'a ña'a uu se xñu'u xaloko anu-s. N-ka xo kiu-s yau kava nuu xyinduxi ndiyi. Yo vichi unu nde'e-s. Ñayo ñayiu n-ka xo kuyi xa ya'a-i ijan.

²⁹ Te n-ka kana-s:

—Da'ya Yi Ianyuux, ¿nax juun ña'a-n? ¿Nakuenda xa antecas xá n-kixee-n xa yo nde'e kada u'u ña'a-n, te ta xee ka kiu n-xantuu Ianyuux xa kada u'u ña'a-n?

³⁰ Kue'e kuchi xñu'u yatni ijan.

³¹ Ka xia'an xaloko xñu'u se ijan nuu Jesús xa na juejoon-ia xa keé koio-i anu kuchi jan. Ka xia'an-i:

—Nux kine'e ña'a-n te tunda'a ña'a-n, na keé koio-da anu kuchi xñu'u ijan.

³² Xia'an Jesús nuu-i:

—Jua'an koio.

N-ka kee xaloko jan anu nduu se ijan te n-ka keé-i anu kuchi jan, te ñama n-ka kendava-t iin nuu ndichi. N-ka kekava-ti nuu mar, te n-ka xi'í-ti.

³³ Nu n-ka xini se xñunuu kuchi jan xa du'a n-ya'a, te n-ka kendava-s. Ka nu'u-s ñuu-s xa najani koio-s ntdaa xa n-ka ya'a se n-ka ñu'u ña'a xaloko jan.

³⁴ Ntdaa ñayiu ñuu ijan n-ka xee nuu Jesús. Nu n-ka xini-i-ia, te n-ka xia'an-i nuu-ia xa na ji'in-ia inka lado.

9

N-ndadava'a Jesús se n-xi'í nda'a n-xi'í xe'e

¹ N-ndeé-ia barcu te n-nangondita-ia, te n-nxee-ia Capernaum.

² Te xndeka titni seyii iin se kaa nuu xito n-xi'í xe'e n-xee nuu-ia. N-xini-ia xa ka kukanu ini-s Ianyuux, te n-ja'an-ia nuu se n-xi'í xe'e jan:

—Maxku kuko'yo ini-n chi n-taxkanu ini Ianyuux kuechi n-kida-n.

³ Xaxe'e xa du'a n-ja'an-ia, n-ka ndatnu'u se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés. N-ka xani ini-s, “Dadavatna'a se ya'a xi'in Ianyuux.”

⁴ N-kutnuni ini-ia xa ka xani ini se ijan, te n-ja'an-ia nuu-s:

—¿Nakuenda xa ka xani ini-n xaloko?

⁵ Ka xini-n xa ndva'a se ya'a nux na ja'an-r: “Ndokoo. Kaka”, ko ñatu jandixa-n xa kua'a-r xa taxkanu ini-r kuechi n-kida-s.

⁶ Kuna'a koio xa ru'u xa kuu-r Ia kuu ñayiu, taxkanu ini-r ñayiu n-ka kida kuechi —kuu Jesús, xia'an-ia.

Ijan dada n-ja'an-ia nuu se n-xi'í xe'e:
 —Ndokoo. Ndone'e xito-n, doo-n, te juan nu'u ve'e-n.

⁷ Hora ijan ni n-ndokoo-s, te juan nu'u-s ve'e-s.

⁸ Kue'e ñayiu xyuku ijan n-ka xini xijan, te n-ka yu'u-i, te n-ka ndadaka'nu-i lanyuux xaxe'e xa n-kida-ia xa du'a kua'a Jesús xa kada-ia.

N-ja'an Jesús xa na nkuitandijun dañá, Steu-ia

⁹ Ijan dada n-xee Jesús nuu nukoo dañá Steu, se xijan tvini nandajan gobierno. N-ja'an-ia:

—Ne'e, te nkuitandijun ña'a.

N-ndojuiin-da te n-xe kuitandijun-da-ia.

¹⁰ Jua'an-da xi'in-ia ve'e-da xi'in dava ka se dakua'a-ia. Diuni n-ka xee kue'e se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in dava ka ñayiu yo kue'e kuechi ka kida xa kaxdini koio-s ijan. Dani n-ka xee se fariseu.

¹¹ Nu n-ka xini se fariseu se xtuu ijan, te ka xia'an-s nuu se ka dakua'a ña'a Jesús:

—¿Nakuenda xaxi maestru-n xi'in se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in dava ka ñayiu ka kida kue'e kuechi?

¹² Nu n-teku Jesús xa n-ka ja'an-s, n-ja'an-ia:

—Ñayiu io va'a, ña ndoñu'u-i setatna, ko ñayiu ka ku'u ndoñu'u-i-si.

¹³ Io xa kutnuni ini koio-n nax kuu xa'a: “Juini-r xa kunda'u ini-n ñayiu, ñadu juini-r xa doko-n iin xa jandodo-n nuu altar.” Ñadu n-kixee-r xa ja'an-r nuu ñayiu va'a xa nkuitandijun ña'a-i, chi n-kixee-r xa ja'an-r nuu ñayiu ka xini xa kue'e kuechi ka kida-i xa nkuitandijun ña'a-i —kuu Jesús, xia'an-ia nuu-s.

N-kakune'e Jesús ñayiu xndaxio ndite

¹⁴ Nu n-xika kiu, te n-ka xee se dakua'a ña'a Sua Bautista. N-ka ja'an-s nuu Jesús:

—¿Nakuenda xa dañá xi'in se fariseu, xndaxio ndite-da xa xne'e ii-da, te se dakua'a-n?, ¿nakuenda ñayo-s xndaxio ndite hora xne'e ii-s?

¹⁵ Te n-ja'an Jesús tnu'u kandee nuu-s:

—Se dakua'a-r ka kuu ná kuu se xtuu viko tnunda'a, te xnetna'a-s xi'in noviu. Ñayo-s io ndite hora xtuu-s xi'in noviu, ko xee kiu tñii ñayiu noviu jan. Daa koo ndite koio-s xaxe'e xa kuko'yo ini-s.

¹⁶ Ñayo ñayiu dandee da'ma xee da'ma n-kutu'u, chi nu nakate-ro nandiyi da'ma xee jan, te nadataka-i da'ma n-kutu'u jan, te ndata. Kuenda kiu tnu'u ja'an-r kuu da'ma xee jan.

¹⁷ Diuni ñayo ñayiu dakeé vinu xee bolsa ñii n-kutu'u chi ndata vinu xee bolsa ñii jan, te katu ntdantu'u vinu, te ma jiniñu'u ka bolsa ñii jan. Ñayo daa kida, chi dakeé-ro vinu xee bolsa xee, te ma datiu-ro, ni vinu, ni bolsa —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-ndadava'a Jesús da'ya di'i Jairo xi'in ñá n-xe kaju'un da'ma-ia

¹⁸ Nini ja'an Jesús xijan, n-xee iin se kida veñu'u nuu-ia. N-xe juiin xiti-s. N-ja'an-s:

—Ku'u da'ya di'i-da. Vi'i nga ndetnii anu-i, ko nux kajan ndodo-n nda'a-n-yi, ndva'a-i.

¹⁹ N-ndojuuin Jesús, te n-xe kuitandijun-da xi'in-ia se ijan.

²⁰ Nu ñayiu xndijun ña'a yitna'a iin ñadi'i ku'u. N-kuu uxi uu kuia ndita ña'a niñi. N-xe nde'e-ña yata-ia, te n-xe ju'un-ña ndiki xe'e da'ma-ia.

²¹ N-ja'an mee n-ja'an ñn-ña, “Diko ni na tñi-ro xe'e da'ma-ia te ndva'a-ro.”

²² Te n-ngokoo Jesús xa kunde'a-ia ñá ijan. Te xia'an-ia:

—Maxku tñau ini ka-n, chi xaxe'e xa kukanu ini ña'a-n, xijan kuu xa n-ndva'a-n.

Hora ijan ni n-ndva'a ñá ijan.

²³ Ijan dada n-xee Jesús ve'e se kida veñu'u, te n-kiu-ia. N-teku-ia xa ka tiu-s tñuyoo. N-teku-ia xa yo ka kuvaa ñayiu.

²⁴ Te n-ja'an-ia:

—Ta kee koio chi ña n-xi'í dichi ya'a chi diko ni junee-i.

Te n-ka xakundee ña'a ñayiu xyuku ijan chi n-ka xini-i xa n-xi'í-i.

²⁵ Nu n-kee ñayiu yata ve'e, te n-tñi Jesús nda'a-i te n-nadandoto-ia-i.

²⁶ N-ndee Jesús ijan te ntdaa ñuu ijan n-daxandodo xa n-nadandoto-ia-i.

N-ndadava'a Jesús uu se n-kuaa xi'in se ñatu kuu ja'an

²⁷ N-ndee Jesús ijan, te n-ka xe kuitandijun ña'a uu se kuaa. Ka kana-s. Ka xia'an-s:

—Kunda'u ini ña'a-n, Da'ya dana David.

²⁸ Nu n-naxee Jesús ve'e-ia, te n-ka xetu'a ña'a nduu se kuaa jan, te n-ja'an-ia:

—¿Ka jandixa-n xa kua'a-r xa ndadava'a ña'a-r a?

Te n-ka ja'an-s:

—Joon, ka jandixa-da.

²⁹ N-tenee-ia nda'a-ia nduchi nuu-s, te xia'an-ia nuu-s:

—Na kuu ná ka jandixa-n xa ya'a.

³⁰ N-ka nukonde'a-s, te xia'an-ia nuu-s:

—Maxku nde ku ja'an koio-n.

³¹ Juini daa n-ja'an-ia, ko kue'e ka ñayiu ntaka ñuu xndaxio yatni xi'in ñuu ijan n-ka teku xa n-kida Jesús xa n-ka nukonde'a-s xaxe'e xa n-ka daxa ni'ni tnu'u-s.

³² Nini n-ka ndee-s, n-ka xee ka ñayiu nuu Jesús. Xndeka-i ñin se ña kuu ja'an ñu'u xaloko anu-s.

³³ N-kine'e Jesús xaloko jan anu-s. Nu n-ya'a xa kine'e-ia xaloko, te n-kixe'e-s xa ja'an-s. Te n-ka yu'u ñayiu xyuku ijan. Ka xia'an tna'a-i:

—Ña uun ka xini-ro xa n-xini-ro vitna.

³⁴ Nu n-ka teku se fariseu te n-ka ja'an-s:

—Mee Kui'na taxnuni nuu dava ka xaloko kida xa kua'a se ya'a xa kine'e-s xaloko ñu'u anu ñayiu —ka kuu-s, n-ka ja'an-s.

Xaku ni se ka xinokuechi nuu Ianyuux io

³⁵ N-ka xikonuu-da xi'in Jesús ntaka ñuu na'nu xi'in ñuu kuechi io ijan. N-dakua'a-ia ñayiu ntaka veñu'u kuechi Israel. N-ja'an-ia nax kada-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i. N-xo ndadava'a-ia ñayiu ka tna'a dava'a nga kue'e.

³⁶ Nu n-xini Jesús ñayiu xyuku nuu-ia, n-kunda'u ini-ia-i, chi yo nda'u ka ya'a-i. Ka kuu-i ná ka kuu tkachi n-ka tnukue'e te n-ka xite ni'no-ti chi ñayo xto'o-ti ñunuu ña'a.

³⁷ Te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—Yo kue'e ñayiu ta kukanu ini ka Ianyuux. Kuenda kiu triu n-yichi ka kuu-i, te xaku ni ñayiu io xa nataxtna'a-i triu jan.

³⁸ Xijan kuu xa kajan ta'u koio nuu Ianyuux xa na tunda'a ka-ia ñayiu xa nataxtna'a-i triu jan.

10

N-tunda'a Jesús uxi uu se dakua'a-ia xa nkada koio-s tniu Ianyuux

¹ Nu n-xika kiu, te n-nadataka ña'a Jesús uxi uu dañá, se dakua'a ña'a-ia, te n-kida-ia xa n-kine'e-da xaloko ñu'u anu ñayiu. Dìuni n-kida-ia xa ndadava'a koio-da ñayiu ka tna'a dava'a nga kue'e.

² Du'a xnani nin uxi uu dañá, se n-tunda'a ña'a Jesús: Se ki'na nuu nani Simón. Dìuni nani-si Spedru. Inka-s kuu Ndrixí, ñani Simón. Inka-s kuu Jacobo xi'in ñani-s Sua, se ka kuu da'ya yíi Zebedeo.

³ Inka-s nani Slípe inka-s nani Stolo, inka-s nani Tomaxi. Daña nani Steu. Se xijan tvini nandajan gobierno n-xo kuu-da. Inka-s nani Jacobo, da'ya yíi Alfeo. Inka-s nani Tadeo.

⁴ Inka-s nani Simón, se n-yitna'a nuu partido Cananista. Inka-s nani Judas Iscariote, se n-kida xa tñii juxtixia Jesús.

⁵ N-ta'u tniu-ia nuu-da ntdaa-da nax kada koio-da, te n-tunda'a ña'a-ia. N-ja'an-ia:

—Maxku jí'in koio-n nuu io ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel, ni maxku ku jí'in koio-n ñuu Samaria.

⁶ Naa xa jí'in-n ijan dakua'a koio-n ñayiu Israel ya. Ñayiu Israel ka kuu ná ka kuu tkachi n-ka xita.

⁷ Ja'an koio-n nuu ñayiu nuu jí'in koio-n xa vax kuyatni kiu taxnuni Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu.

⁸ Ndadava'a koio-n ñayiu ka ku'u. Nadandoto koio-n ñayiu n-ka xi'í. Ndadava'a-n ñayiu ka tna'a kue'e te'yu ñii. Kine'e koio-n xaloko xñu'u anu dava ka ñayiu. Ndadava'a du'a nga-n ñayiu chi n-kida du'a nga Ianyuux xa kua'a kada koio-n xijan.

⁹ Maxku dakeé koio-n tvini kuu oro, ni tvini kuu plata, ni tvini kuu cobre kanana xndandee dujun ka'a-n.

¹⁰ Maxku kane'e koio-n jayate-n. Maxku kane'e koio-n inka da'ma xi'in inka tayu ndixa xa nadama-n. Maxku kane'e-n karruti-n. Maxku kane'e-n ntdaa xijan, chi ta'u ñayiu kidatniu kuu xa ni'i-i xa kaxi xa ko'o-i.

¹¹ Hora na xee-n ñin ñuu ka'nu a ñin ñuu luchi, te nduku koio-n nuu ndexu io ñin ñayiu va'a. Ve'e ñayiu ijan, ndoo koio-n; maxku dama-n ve'e ndoo koio-n.

¹² Hora na kiu-n ve'e jan, te ja'an-n: “Va'a nga ta'u kuu koio-n.”

¹³ Nux ta'u ñayiu kuu xa kutuu vii kutuu va'a-i, daa kutuu-i. Nux ña'a, mee ni-n kutuu vii kutuu va'a xaxe'e tnu'u n-ka ja'an-n.

¹⁴ Nux io ñin ve'e a ñin ñuu ñayo ñayiu n-ka xeka ña'a, ni ñayo-i n-xo nini tnu'u-n, ndee koio-n. Nini ndee-n ve'e a ñuu ijan kidi koio-n xe'e-n xa na kee ñuyaka xa na kunde'a ñayiu ijan xa n-kida-i kuechi.

¹⁵ Na ja'an ndaa-r xa nda'u ka ya'a ñayiu ñuu ijan dada ñayiu n-xio Sodoma xi'in Gomorra kiu na ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu.

¹⁶ Tunda'a ña'a-r xa ji'in-n ñuu ijan na ji'in tkachi nuu io lobo, te cuedado koo koio-n. Vivo koo koio-n ná vivo koo, te diuni ku kuu-n ná kuu data xa ña tuu nax kida-ti.

¹⁷ Jin ndeka ña'a ñayiu nuu juxtixia ka kidandaa kuechi ñayiu Israel, te janña'a-s chirrión ñi xiti veñu'u kuechi; xijan kuu xa cuedado koo koio-n.

¹⁸ Jin ndeka ña'a-s nuu se kuu gobernador romano xi'in nuu se ka taxnuni ka. Ntdaa xijan kada ña'a koio-s xaxe'e-r xi'in xaxe'e xa kakune'e ña'a-n

nuu-s xi'in nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel.

¹⁹ Na kandeka ña'a-s ji'in nuu juxtixia, maxku kundu ini-n, chi hora ijan kachitnu'u ña'a Ianyuux xa ja'an koio-n nuu-s.

²⁰ Ñadu ndo'o kani ini tnu'u ja'an-n chi Espíritu Ianyuux kachitnu'u ña'a hora ijan tnu'u ja'an koio-n nuu se ijan.

²¹ Se io ñani, datuu-s ñani-s te ka'ni ña'a koio juxtixia. Se ka kuu taa, datuu-s da'ya-s. Ñayiu ka kuu da'ya, ndandita-i nuu tadi'i-i, te ka'ni ña'a koio-i.

²² Jini u'u ña'a ntdaa ñayiu xaxe'e xa ka kukanu ini ña'a-n. Nux dani na ku jandixa ña'a koio-n te ma kande ini ña'a-n, kiu na ndixi-r dananita'u ña'a-r.

²³ Hora na kada u'u ña'a ñayiu ñn ñuu, kunu koio-n. Ji'in-n inka ntuku ñuu. Na ja'an ndaa-r xa ma ndexio-n ntdaa ñuu Israel, te ndixi-r.

²⁴ Ñayo ñayiu yi'i xkuela tu'a ka dada maestru-i. Diuni ñayo ñayiu xinokuechi kunuu ka dada xto'o-i.

²⁵ Se dakua'a ña'a maestru-s, io-s xinotu'a na n-xinotu'a maestru-s, te n-kuu; ma kutu'a ka-s dada maestru-s. Dani se xinokuechi, io-s xee ku kuu-s ná kuu xto'o-s, te n-kuu; ma ya'a nduu ña'a-s. Kuu-r ná kuu se kuu taa nukee nuve'e-s. Nux ka ja'an ñayiu xa taa jan kuu Kui'na nani Beelzebú, naka familia-s ma ku jan tnu'u ñayiu ijan.

²⁶ Maxku yu'u koio-n xa kada ña'a ñayiu, chi xa na'i ka kida-i tuu na xee kiu. Xee kiu jini koio inka ñayiu nax n-ka kida-i.

²⁷ Xa na'i ja'an-r xakuaa xiti ñn cuarto, na xee

k̄iu ja'an koio ndo'o nuu kanda, te tekú koio ñayiu. Xa n-ja'an ni'ni-r do'o-n, xee kana koio-n diki ve'e.

²⁸ Maxku yu'u koio-n nuu se ka'ni ña'a, chi ña tuu nax kada-s anu-n. Yu'u koio nuu Ia danaa anu-n xi'in ñii-n andea.

²⁹ Xaku ni tvini ya'u kit ka kuu gorrión. Juini ñatu ya'u-t, ko ñayo-t jungava nux ña juini Ianyuux.

³⁰ Daa ka kuu mee-n, chinuu ña'a Ianyuux nt-daa-n. Nde idi diki-n, n-ka'u-ia.

³¹ Xijan kuu xa maxku yu'u koio-n. Yodo ka ya'u-n ñin ñin-n dada kue'e gorrión.

³² Ñayiu ka ja'an jundu kuu-r nuu dava ka ñayiu, dani ru'u, ja'an-r xa xini-r-yi nuu Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

³³ Ñayiu na ja'an xa ña ka xini ña'a-i nuu dava ka ñayiu, diuni ja'an-r xa ña xini-r-yi nuu Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu.

³⁴ 'Maxku kani ini koio-n xa n-kixee-r xa kutuu vii kutuu va'a koio-n xi'in dava ka ñayiu chi nukuita-i ka'ni ña'a-i xi'in espada

³⁵ xaxe'e xa tuku jandixa koio-n. Xaxe'e xijan kada u'u ña'a ñayiu ñuu-n. Se kuu da'ya, kada u'u-s taa-s xaxe'e xa tuku jandixa taa-s. Ñá kuu da'ya, kada u'u-ña di'i-ña xaxe'e xa tuku jandixa di'i-ña. Ñá kuu xanu, kada u'u-ña didido-ña xaxe'e xa tuku jandixa-ña.

³⁶ Jini u'u tna'a ñayiu ñin ni kee ñin ni ve'e.

³⁷ Nux kukajan ini ka ñayiu taa-i a di'i-i dada ru'u, ñatu natau xa kandeka tna'a-r xi'in-i. Dani nux kukajan ini ka-i da'ya yi-i a da'ya di'i-i dada ru'u ñatu natau xa kandeka tna'a-r xi'in-i.

³⁸ Nux ña io tu'a-n xa kuú koio-n kuenda kiu se doko curuxi-s xa nkuitakaa dika-s ná io tu'a ru'u,

ma kuu xa kandeka tna'a-ro.

³⁹ Ñayiu ña ka juini xa kuú-i xaxe'e-r, ji'in anu-i andea, ko ñayiu na kuú xaxe'e-r, kutuu-i xi'in Ianyuux níkava níkuita andiu.

⁴⁰ 'Nux na xe ini ña'a ñayiu ndo'o, dani xe ini ña'a-i ru'u. Ñayiu xe ini ña'a ru'u, diuni xe ini-i Ia n-tunda'a ña'a xa vaa-r.

⁴¹ Ñayiu xe ini se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xaxe'e xa kuu-s se ja'an tnu'u-ia nuu-i, ni'i-i ta'u-i ná ni'i se ijan ta'u-s. Dani ñayiu xe ini se kida xava'a xaxe'e xa kuu-s seva'a, ni'i-i ta'u-i ná ni'i se ijan ta'u-s.

⁴² Ñayiu na juña'a nga xa juña'a nga-i ñayiu kunda'u kukee xndijun ña'a ru'u xaxe'e xa kuu-i ñayiu xndijun ña'a, xandaa xakuiti ni'i ñayiu ijan ta'u-i juini idii yaxi ndute najuña'a-i-yi —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

11

N-tunda'a Sua Bautista se dakua'a-s nuu Jesús

¹ Nu n-ja'an Jesús ntdaa xijan nuu nin uxi uu dañá, se n-dakua'a ña'a-ia, te n-ka kee-da xi'in-ia Capernaum. Jua'an koio-da titni ñuu xa dakua'a-ia ñayiu.

² Tiempu ijan y'indi'u Sua vekaa. Nu n-teku-s xa kida Cristu kue'e milagru, n-tunda'a-s se dakua'a-s nuu-ia

³ xa kajan tnu'u koio-s-ia:

—¿Di'u ndixi kuu se n-taxi Ianyuux tnu'u-ia xa kixi-n a kundetu koio-da inka-s a? —kuu-s, ka xia'an-s.

⁴ Te n-ja'an-ia:

—Juan nu'u koio te najani-n nuu Sua nax n-ka tekun, nax n-ka xini-n.

⁵ Juña'a-n-si xa ka nukonde'a ñayiu kuaa. Ka nakaka ndaa ñayiu xika yakua. Ka ndva'a ñayiu n-te'yu ñii. Ka tekun ñayiu n-ka kudo'o. N-ka nandoto dava ñayiu n-xi'í. Dakua'a-r ñayiu ta tekun ka tnu'u Ianyuux, te ñin xava'a kuu tnu'u-ia.

⁶ Naka ta'u kuu koio-n nux ña ka dangondita ña'a-n juini ñatu kida-r xa xñu ini-n xa kada-r, te xndijun ña'a na'i-n —kuu Jesús, xia'an-ia nuu-s.

⁷ Nu n-ka ndee se n-tunda'a ña'a Sua, te n-kixe'e Jesús xa kakune'e-ia Sua. N-ja'an-ia nuu-da xi'in nuu ñayiu xyuku ijan:

—¿Nax n-ka xe nde'a-n nuu ñayo io te ñatu nga juun dau? Ñatu n-ka xe nde'a-n ñin se kuu ná kuu tnu ite xa jua'an vaxi-tnu hora kane tachi xa kava uu kava uni anu-s.

⁸ Ñadu se ni'no da'ma va'a te vita n-ka xe nde'a-n, chi se ndix nda'u ndix kee n-ka xe nde'a-n. Se xni'no da'ma va'a te vita, xndaxio-s ve'e se kunxa'nu.

⁹ Se n-xo ja'an tnu'u Ianyuux nuu-n n-ka xe nde'a-n. Ndandi'i ka Sua dada dava ka se n-ka xo ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Xandaa xakuiti ndandi'i ka-s.

¹⁰ Sua kuu se kakune'e ña'a tnu'u Ianyuux yodotnuni. Diuni yodotnuni xa n-ja'an Ianyuux nuu-r:

Ki'na nuu tunda'a-r ñin se tunda'a-r ji'in.

Ijan dada tunda'a ña'a-r.

Kada-s xa koo tu'a ntdaa ñayiu xa xe ini ña'a-i na ji'in-n ñuñayiu.

11 Ñayiu kutuu nuu taxnuni Ianyuux andiu, ndandi'i ka-i dada Sua vitna, ko xandaa xakuiti ndandi'i ka Sua Bautista dada dava ka ñayiu.

12 Nde kiu n-kixee Sua Bautista xi'in nde vitna ka kiu tna'a ñayiu nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i, te ka jantna'a-i xi'in ñayiu ka kiu tna'a nuu-i. Dava se nde'e, juexa taxnuni-s nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i.

13 Xa daa nga n-chidotnuni Moisés xi'in se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xa kixi Sua.

14 Nux io anu-n xa jandixa koio-n xa ja'an-r, jandixa koio xa Sua kuu na n-xo kuu Elías, se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux.

15 Xaxe'e xa xnini-n xa ja'an-r kunini va'a koio xa na kutnuni ini-n.

16 Ndo'o xa ka kuu-n ñayiu io vitna, ¿Jundu ka kuu-n na kachi-r? Ka kuu-n na ka kuu dichi kuechi xi'in sekuechi xtuu nuu ya'u te

17 n-ka ja'an dava-s nuu dava ka-s: “N-ka tiu-r tnuyoo, ko ñayo-n n-ka xataxe'e. N-ka xita-r yaa ko'yo ini ko ñayo-n n-ka nda'i.”

18 Du'a ja'an-r chi Sua, ña n-xo xaxi-s xa ka xaxi-ro. Diuni ña n-xi'i-s vinu te n-ka ja'an ñayiu: “Xaloko ñu'u anu-s.”

19 Ndo'o, la kuu ñayiu, dava'a nga xa xaxi-r, te ka ja'an-n xa kuu-r se nde'e xaxi. Diuni xi'i-r vinu, te ka ja'an-n xa kuu-r se nde'e xi'i. Ka ja'an-n xa kumani-r xi'in se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in dava ka ñayiu ka kida kue'e kuechi. Ka xini-ro nuu ñn xava'a a ñn xa u'u dakua'a ñn maestru ñayiu hora xnde'a-ro xa ka kida ñayiu dakua'a-s — kuu Jesús, n-ja'an-ia.

Ñuu nuu ñatu n-ka natu ini ñayiu xa n-ka kida-i

kuechi

²⁰ Ijan dada n-kixe'e-ia xa kanandee-ia ñayiu io ñuu nuu n-kida-ia kue'e milagru chi ña n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi. Xia'an-ia:

²¹ —Nda'u ya'a mee-n, ñayiu Corazín. Nda'u ya'a mee-n, ñayiu Betsaida. Nu n-kida-r kue'e milagru ñuu Tiro xi'in Sidón ná n-kida-r ñuu mee-n, xá n-kuna'a n-ka natu ini ñayiu ñuu ijan xa n-ka kida-i kuechi, te kui'no-i da'ma ndayu te kunukoo koio-i nuu yaa n-kuu.

²² Nda'u ka ya'a mee-n, ñayiu Corazín xi'in ndo'o, ñayiu Betsaida dada ñayiu Tiro xi'in Sidón kiu na ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu.

²³ Te mee-n, ñayiu Capernaum, ma ji'in koio-n andiu chi keé koio-n andea chi nuu n-kida-r kue'e milagru ñuu Sodoma na n-kida-r ñuu mee-n, katuu na'i Sodoma nde vitna n-kuu.

²⁴ Nda'u ka ya'a koio mee-n, ñayiu Capernaum, kiu na ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu dada ñayiu n-xio Sodoma —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

Ñatu nda'u ya'a ñayiu jandixa ley Jesús

²⁵ Ijan dada n-kixe'e-ia xa ja'an-ia nuu Taa-ro Ianyuux:

—Taa-ro Ianyuux, Ia taxnuni andiu xi'in ñuñayiu, ndadaka'nu ña'a-da, chi ñatu n-datuu-n xa'a nuu ñayiu ka tu'a va'a tutu, ñayiu io xaxtnuni xa kutnuni ini-i, ko n-datuu-n ntdaa xa'a nuu ñayiu ña ka tu'a. Ná kuu sekuechi ka kuu-i.

²⁶ Du'a n-kida-n, Taa-ro, chi du'a n-kuu anu-n —kuu Jesús, xia'an-ia nuu Taa-ro Ianyuux.

²⁷ Ijan dada n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da xi'in nuu ñayiu xyuku ijan:

—N-taxi Ianyuux xaxtnuni xa ntdaa xa kuu xa xino xini-r. Ñayo ñayiu xini xa kuu-r Da'ya Yii Ianyuux. Ñayo kutnuni ini jundu kuu-r, nani Taa-ro Ianyuux. Mee ni Taa-ro Ianyuux xini jundu kuu-r, te mee ni-r xini jundu kuu Taa-ro Ianyuux. Diiuni jini dava ka ñayiu ñu ini-r xa juña tnu'u-r jundu kuu-ia. Ña yoo ka ñayiu xini jundu kuu-ia, idii mee-r.

²⁸ Ka jandixa-n kue'e ley ñayiu xana'a; xijan kuu ná kuu tniu ndee ka kida-n xi'in ñn xa vee xndido-n. Ta ki tu'a koio xa kunini-n tnu'u-r te kada-r xa ndetatu-n.

²⁹ Junukuechi koio nuu-r, te dakua'a ña'a-r te vivii ta'u tniu-r nuu-n. Nux xijan na kada koio-n ma ki ini ka-n xa ya'a-n te kutuu vii kutuu va'a-n.

³⁰ Ma nda'u ya'a-n xa junukuechi koio-n nuu-r.

12

Ta'u tniu Jesús nuu ñayiu nuu nax kada-i kiu sabado

¹ N-xee ntuku inka kiu sabado, te n-ka ya'a-da xi'in-ia ñn nuu ñu'u triu. Nini n-ka ya'a-da n-ka tnundodo-da triu jan xaxe'e xa ka kojon-da. N-ka kñn-da te n-ka xaxi-da.

² N-ka xini se fariseu, te n-ka ja'an-s nuu Jesús:

—Kunde'a xa ka kida se dakua'a-n. ¿Nakuenda ka kida-s ñn xa ña xejoon Ianyuux xa kada-ro kiu kuu sabado?

³ Te n-ja'an-ia:

—¿Nax kuu xa ña ka ka'u-n nuu yodotnuni xa n-kida David xi'in se xndeka tna'a xi'in-s ñn vuelta na ka kojon-s?

⁴ N-kiu-s veñu'u te n-ka xaxi-s tila n-ka doko dutu nuu Ianyuux. Natu n-xo xejoon Ianyuux xa

kaxi inka ñayiu tila ijan chi diko ni dutu xejoon-ia xa kaxi-s, ko n-ka xaxi David xi'in se xnetna'a xi'in-s.

⁵ N-chidotnuni Moisés xa ñadu kuechi kuu xa ka kidatni dutu xiti veñu'u kiu sabado. ¿Ñayo-n ka'u nuu yodotnuni xijan u?

⁶ Ndandi'i ka ru'u dada veñu'u.

⁷ N-ja'an Ianyuux: “Io xa kunda'u ini koio-n ñayiu nda'u ka ya'a, ñadu io xa doko koio-n in xa ka jandodo-n nuu altar.” Nu n-ka kutnuni ini-n xa'a, ma tekuechi koio-n ñayiu n-kuu.

⁸ Ru'u, Ia kuu ñayiu, taxnuni-r nuu ñayiu, te ta'u tni-r nuu-i nax kada-i kiu kuu sabado —kuu-ia, xia'an-ia.

⁹ Ijan dada jua'an koio-da xi'in-ia veñu'u luchí ñuu-da xi'in-ia. Ijan tuu in se natiyi nda'a.

¹⁰ N-ka xitoyu'u se fariseu Jesús chi n-ka kuu-s xa tekuechi neñuu-s-ia. Ka xia'an-s:

—¿Io va'a xa ndadava'a-ro ñayiu ku'u kiu sabado a?

¹¹ Te xia'an Jesús:

—Nux io in tkachi-n te kiu kuu sabado n-kekava-ti in yaú, ¿ma jin nutava-n-ti juini kiu ndetatu-ro kuu a?

¹² Yodo ka ya'u ñayiu dada tkachi. Xijan kuu xa xejoon Ianyuux xa kida-r xava'a kiu kuu sabado.

¹³ Ijan dada n-ja'an-ia nuu se natiyi nda'a:

—Dakaa nda'a-n.

Te n-dakaa-s nda'a-s te n-ndva'a ná n-xio.

¹⁴ Te n-ka kee se fariseu. N-ka kida inuu-s janda kada-s xa ka'ni koio-s Jesús.

N-ja'an Ianyuux xa xinokuechi Jesús nuu-ia

15 Nu n-teku Jesús xijan, n-kee-ia ijan. Nt-daa-da xi'in kue'e ka ñayiu n-ka nukuitandijun-ia. N-ndadava'a-ia ntdaa ñayiu ku'u.

16 Te n-ja'an-ia xa maxku datuu koio-da jundu kuu-ia.

17 Du'a n-xetna'a tnu'u n-chidotnuni Isaías, se n-ja'an tnu'u lanyuux nuu ñayiu. N-ja'an lanyuux:

18 Na yoo Ia xinokuechi nuu-r ya'a.

N-kaxi diin-r-ia, te mani juini-r-ia.

Yo kudi ini-r xa kida-ia tniu-r.

Kada-r xa ju'un Espiritu-r anu-ia.

Ja'an-ia nuu ñayiu ñuñayiu xa ndadandaa-r kuechi-i.

19 Ma jantna'a tnu'u-ia xi'in ñayiu.

Diuni ma kana xee-ia na kana tatnu.

Diuni ma dakua'a-ia ñayiu ichi ka'nu xiti ñuu nde na ndadandaa-ia kuechi-i.

20 Tnu ite n-tna'nu kuu ná kuu ñayiu ka kunda'u ka kukee, ma ka'nde-ia.

Yaa ñu'u candil vi'i nga koko kuu ná kuu ñayiu ñatu ka kukanu ini ña'a va'a, ma nda'va-ia.

Ma daa kada-ia xijan nde na ndadandaa-ia kuechi-i. Ijan dada nduu-i ñayiu va'a.

21 Ntdaa ñayiu ñuñayiu kukanu ini xa dananita'u ña'a-ia.

Du'a n-chidotnuni Isaías.

N-ka ja'an se fariseu xa Kui'na kida xa kine'e Jesús xaloko

22 Inka kiu xndeka ñayiu iin se ñu'u xaloko anu-s n-ka xee nuu Jesús. Kuaa-s n-kaku-s te ña kuu ja'an-s. N-ndadava'a-ia-s. Danaa n-kixe'e-s ja'an-s, te n-kukanda nuu-s.

23 Kue'e ñayiu xyuku nuu-ia hora ijan. N-ka xini-i xa'a te n-ka yu'u ntdaa-i, chi ñatu n-ka xani ini-i xa daa kada-ia, te n-ka xia'an tna'a-i:

—¿Ñadu se ya'a kuu da'ya dana David a?

24 Diuni xyuku se fariseu ijan. N-ka tekus xa n-ka ja'an ñayiu xyuku ijan te n-ka xia'an tna'a-s:

—Mee Kui'na nani Beelzebú taxnuni nuu dava ka xaloko kida xa kua'a se ya'a xa kine'e-s xaloko ñu'u anu ñayiu.

25 N-kutnuni ini Jesús xa n-ka ja'an-s te n-ja'an-ia:

—Nux ka jantna'a se ka taxnuni ñn ñuu xi'in ntna'a ka taxnuni-s, danaa tna'a-s. Dani ñayiu xtuu ka'nu ñn ve'e, nux ka jantna'a-i ma kutuu ka'nu ka-i.

26 Nux kine'e Satanás xaloko xñu'u anu ñayiu, te ka jantna'a ntna'a mee-i, ma kuu ka xa taxnuni-i.

27 Nux Beelzebú kida xa kine'e-r xaloko, diuni Beelzebú kida xa kine'e se dakua'a-n xaloko ñu'u anu ñayiu nuda. Se dakua'a mee-n ka datuu ña'a.

28 Espíritu Ianyuux kida xa kine'e-r xaloko. Xaxe'e xa kida-ia xa kine'e-r-yi, xijan kuu xa ka xini-n xa n-kixe'e xa taxnuni Ianyuux nuu-n, te io xa jandixa koio-n-ia.

29 Ná kuu ñn se ndaku te nde'e-s kuu Beelzebú. Nde na duku ñayiu se ijan, ijan dada ndaku-i xa kiu-i ve'e-s xa du'u-i xaxii-s.

30 Ñayiu ña ka kuu inuu xi'in-r ka kida xa ma kunini dava ka ñayiu xa ja'an-r. Ñayiu ña dataka ñayiu xa kunini-i xa ja'an-r, kuenda kiu xate ni'no-i-yi xa maxku tekui xa ja'an-r.

31 'Kachi tnu'u ña'a-r xa taxkanu ini Ianyuux kuechi n-ka kida ñayiu. Juini kui'a na ja'an ña'a-i

ru'u, Ia kuu ñayiu, a mee Taa-ro Ianyuux, taxkanu ini-ia-i, ko ma taxkanu ini-ia ñayiu kui'a ja'an Espíritu-ia. Diuni taxkanu ini-ia ñayiu n-ka kida inka inka kuechi.

³² Juini kui'a na ja'an ña'a ñayiu ru'u, Ia kuu ñayiu, taxkanu ini-ia-i, ko ma taxkanu ini-ia ñayiu kui'a ja'an Espíritu-ia. Ma taxkanu ini-ia-i ñuñayiu ya'a, ni inka vida.

³³ Yutnu juun xavidi, ñatu juun-tnu ñn xa ña xiniñu'u. Tnunde'a vax te'yu, ñatuka xiniñu'u nde'a juun-tnu. Ka xini-n nuu na yutnu kuu-tnu hora xnde'a-n xavidi juun-tnu. Daa ka kuu ñayiu va'a xi'in ñayiu loko.

³⁴ Mee ni xaloko xadu'a ka ja'an-n chi da'ya Kui'na ka kuu-n. Xa xñu'u anu-n xijan ka ja'an-n.

³⁵ Nux va'a-n, va'a ka ja'an-n. Nux loko-n, kui'a ka ja'an-n.

³⁶ Kiu na ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu, kundaa kuechi-i xaxe'e xa n-ka jan nee n-ka jan yichi-i.

³⁷ Xaxe'e tnu'u ka ja'an ñayiu kundaa kuechi-i, te ja'an Ianyuux nuu io kuechi-i a ña tuu na kuechi-i io —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

Ná n-ya'a Jonás ya'a Jesús

³⁸ N-ka tekú se fariseu xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xa n-ja'an Jesús, te ka xia'an-s nuu-ia:

—Maestru, kada ñn milagru xa na kunde'a-r ntdaa-r te jandixa ña'a-r.

³⁹ Te xia'an Jesús:

—Ndo'o, ñayiu io vitna unu loko-n. Ka najuen tnu'u-n ñn xa ka xani ini-n xa kuu-i Ianyuux. Ka

ja'an-n xa kada-r ñn milagru. Ma kuu xa jini-n xijan. Diko ni jini koio-n xa ya'a-r ná n-ya'a Jonás, se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux.

⁴⁰ Uni nduu uni niu, n-kaa ni'no Jonás xiti chaka ka'nu te ðuni uni nduu uni niu kava ru'u, Ia kuu ñayiu xiti ñu'u.

⁴¹ Te ñayiu Nínive datuu koio-i kuechi n-ka kida-n. Nandoto koio ndo'o, ñayiu io vitna xi'in ñayiu Nínive, te kuyuku-n xi'in-i kiu na ndadan-daa Ianyuux kuechi ñayiu, te datuu koio-i kuechi n-ka kida-n, chi ña n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi, ko mee-i n-ka natu ini xa n-ka kida-i kuechi ná n-ja'an Jonás tnu'u Ianyuux nuu-i. Vitna n-kixee ru'u, te ndandi'i ka-r dada Jonás, te ñatu ka jandixa ña'a-n.

⁴² Dani ñn ñadi'i n-kunxa'nu n-xio do sur, nandoto-ña xi'in ñayiu io vitna, te taka koio-ña xi'in-i, te datuu-ña kuechi-i, chi ña xnini-i xa ja'an-r. Xika n-kixi ñá ijan xa kunini-ña tnu'u ndichi n-ja'an Salomón. Kuna'a koio xa n-kixee ru'u te ndandi'i ka-r dada Salomón, te ñatu ka jandixa ña'a-n —kuu Jesús, xia'an-ia nuu-s.

⁴³ Ijan dada n-kiu-da xi'in Jesús ñn ve'e, te n-ja'an-ia:

—Hora kane ñn xaloko anu ñn ñayiu, te xikonuu-i nuu ñayo io. Nduku-i ñn nuu ndetatu-i te ma ni'i-i nuu ndetatu-i.

⁴⁴ Ijan dada kani ini-i: “Va'a ka nuu na ndeé-ro anu ñayiu n-kane-ro.” Naxee-i te jini-i xa n-nati'u nuu n-nane-i te va'a n-xe kotna'a ndatniu.

⁴⁵ Ijan dada nkueka-i uxa tna'a ka xaloko ka dada mee-i, te ndeé-i xi'in xaloko ijan te ju'un koio-i anu ñayiu ijan. Te nda'u ka ya'a ñayiu ijan

hora ijan dada xaki'na. Daa ya'a ñayiu io vitna — kuu Jesús.

N-xee di'i Jesús xi'in ñani-ia nuu tuu-ia

⁴⁶ Nini ja'an Jesús xijan, n-xee di'i-ia xi'in ñani-ia yata ve'e nuu tuu-ia. N-ka xo ndetu ña'a-ña, chi n-ka juini-ña xa ndatnu'u koio-ña xi'in-ia.

⁴⁷ Te n-xian tnu'u ñn se n-xian tnu'u Jesús:

—Ndetu ña'a di'i-n xi'in ñani-n yata ve'e xa ndatnu'u-n xi'in-ña.

⁴⁸ Xia'an Jesús nuu-s:

—Na kachi tnu'u ña'a-r jundu ka kuu ñani-r xi'in di'i-r.

⁴⁹ Te n-dane'e nda'a ña'a-ia ntdaa dañá se dakua'a ña'a-ia te n-ja'an-ia:

—Mee-n, ñn ñn-n kuu di'i-r, kuu ñani-r, ku'a-r du.

⁵⁰ Ntdaa-n xi'in ntdaa ñayiu kida xa juini Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu, ka kuu di'i-r, ñani-r, ku'a-r du.

13

Se xitu triu

¹ Kiu ni ijan n-ka kee-da xi'in Jesús ve'e tuu-ia. Jua'an koio-da xi'in-ia yu'u mar, te n-nukoo-ia ijan.

² Kue'e ñayiu n-ka taka yu'u mar jan. Xaxe'e xijan n-keé-ia ñn barcu, te n-nukoo-ia xiti barcu jan.

³ Kue'e xa n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da xa dakua'a ña'a-ia. N-ja'an-ia:

—N-xio ñn se xitu triu. Juan dada'u-s triu-s.

⁴ Dava triu n-dada'u-s jan n-ndava ichi, te n-ka xee chilidaa te n-ka xaxi-ti.

⁵ Dava triu n-ndava nuu ñu'u yadi nuu kaa yuú. Yachi n-ka xite, chi kako'yo nuu ñu'u jan,

⁶ ko nu n-ndii, n-ka dii te n-ka yichi xaxe'e xa ña n-xika yo'o-i.

⁷ Dava triu n-ndava nuu yuku iñu. Ntdaa n-ka xite, ko ña n-xejoon yuku iñu jan xa kue'nu, te n-ka kuchachi.

⁸ Dava triu n-xe kava nuu ñu'u kojón jan n-xa'nu te n-kua'a. Ntna'a ñn ñn yoko triu ñu'u ñn ñn cientu nuni. Dava yoko triu jan n-kee uni diko uni diko nuni. Dava yoko triu jan n-kee oko uxi, oko uxi nuni.

⁹ Xaxe'e xa xnini-n xa ja'an-r kunini va'a koio xa na kutnuni ini-n.

¹⁰ Te n-ka xetu'a ntdaa dañá-ia. Ka xia'an-da:
—¿Nakuenda ja'an-n tnu'u ñayo ñayiu kutnuni ini?

¹¹ Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Kida lanyuux xa kutnuni ini koio-n xa mee-ni-ia na'a, ko dava ka ñayiu ñatu juini-ia xa kutnuni ini-i. Xa kakune'e-r kuu xa tuu-ia andiü te taxnuni-ia nuu-n.

¹² Ñayiu ka kutnuni ini xa'a vitna, kutnuni va'a ka ini-i kiu ji'in-ro. Ñayiu ña ka kutnuni va'a ini vitna, ni ita'u ma kutnuni ini koio-i kiu ji'in-ro.

¹³ Xijan kuu xa ja'an-r tnu'u ña ka kutnuni ini-i nuu-i. Xijan kuu xa: Kunde'a-i, ko mayo-i ke ini. Kunini koio-i, ko mayo-i kutnuni ini.

¹⁴ Tnu'u ya'a n-chidotnuni Isaías. Du'a n-chidotnuni-s:
Juini dani na kunini koio-n, ko mayo-n kutnuni ini.

Juini dani na kunde'a koio-n, ko mayo-n ke ini.

¹⁵ Ma jandixa ñayiu tnu'u teku-i, chi unu xee ini-i. Ñatu ke ini-i, ni ñatu kutnuni ini-i.

Kuenda kiu n-xadi-i do'o-i xa maxku tekú koio-i.

Kuenda kiu n-xadi-i nuu-i xa maxku kunde'a-i.

Du'a kida-i, chi ñatu juini-i xa kutnuni ini-i.

Ni ñatu juini-i xa natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi xa
na kua'a taxkanu ini-r-yi te dananita'u-r-yi.

Du'a n-chidotnuni-s.

¹⁶ 'Naka ta'u kuu koio ndo'o chi xnde'a-n xa
kida-r te xnini-n xa ja'an-r te ka kutnuni ini-n nax
kuu xa ja'an-r.

¹⁷ Na ja'an ndaa-r xa kue'e se n-ja'an nuu ñayiu
xa n-ja'an Ianyuux xi'in dava ka ñayiu ka jandixa
xa n-ta'u tniu-ia n-ka juini xa jini koio-i xa kida-r.
N-ka juini-i xa jini-i xa xnde'a-n vitna, ko ñayo-i
n-xini. N-juini-i xa kunini koio-i tnu'u xnini
mee-n, ko ña n-kuu xa kunini-i.

¹⁸ 'Kunini koio na ja'an-r nax kuu cuentu se xitu
triu.

¹⁹ Ñayiu ka tekú nax io xa kada-i xa kiu tna'a-i
nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i, te ña ka kutnuni
ini-i xa n-ka tekú-i, kuenda kiu ichi nuu ndava triu
jan ka kuu-i. Xee Kui'na te daja'an ña'a-i xa maxku
kunini koio ka-i tnu'u jan.

²⁰ Nuú kaa yuú nuu n-ndava triu jan kuu ná kuu
ñayiu xnini tnu'u Ianyuux. Ka kudi ini-i te yachi ka
jandixa-i tnu'u jan.

²¹ Ña tuu na yo'o triu n-xika nuu ñu'u jan. Xijan
kuu ná kuu ñayiu xaku ni kiu jandixa tnu'u jan.
Na nda'u ya'a-i a kida ña'a dava ka ñayiu ñn xa
kida ña'a-i xaxe'e xa ka jandixa-i xa ja'an-r, te ka
dandoo-i xa n-ka dakua'a-i xaxe'e xa ka kujanuu-i.

²² Nuú ñu'u nuu n-ndava triu me'ñu yuku iñu,
ka kuu ñayiu ka tekú xa ja'an-r. N-kida yuku iñu
xa n-kuchachi triu jan, te ñatu n-kua'a. Ka chi
ini ñayiu ijan xa ma ni'i koio-i tvini xa kutuu va'a

koio-i ñuñayiu. Yi ini ka-i xijan dada Ianyuux, te ña ka kida ka-i xa juini-ia.

²³ Nuu ñu'u va'a nuu n-da'u triu jan, xijan kuu ñayiu xnini tnu'u Ianyuux, te ka kutnuni ini-i. Dava yoko triu jan n-kee ñn cientu ñn cientu nuni. Dava yoko triu jan n-kee uni diko, uni diko nuni. Dava yoko jan n-kee oko uxi, oko uxi nuni —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

Nuu ñu'u triu n-xa'nu cebadilla

²⁴ Ijan dada n-ja'an ka-ia ñnka tnu'u kandee nuu ñayiu xyuku ijan. Xia'an-ia:

—Kuenda kiu ñn se xitu triu kuu Ianyuux xa taxnuni-ia nuu ñayiu. N-dada'u-s triu nuu ñu'u-s.

²⁵ Nu n-kidi-s, n-ka xe kate se ka xini u'u ña'a ndijin cebadilla nuu n-dada'u-s triu jan, te n-ka ndee-s; ka nu'u-s.

²⁶ N-xite triu jan te n-ka xa'nu. Diuni n-ka xa'nu cebadilla. N-ka xini se ka xinokuechi nuu xto'o ñu'u jan xijan,

²⁷ te n-ka xe juña tnu'u-s xto'o-s. Ka xia'an-s: “Dito, ¿Nax kuu xa n-kane cebadilla nuu triu-n?, te mee ni triu va'a n-dada'u-n”, kuu-s, ka xia'an-s.

²⁸ Xia'an xto'o-s nuu-s: “Xijan n-kida ñn se xini u'u ña'a.” Te ka xia'an se xinokuechi jan nuu-s: “¿Nax kachi-n? ¿Jin tnu'u koio-da cebadilla, te janyuku-da ñn nuu janyuku-da u?”

²⁹ Te xia'an-s: “Ña'a, maxku tnu'u koio-n na ña'a tnu'u koio-n xi'in nde triu.

³⁰ Daa na koo na'i nde kiu na ndone'e-ro. Kiu ijan juña'a-r nuu se ka'nde triu jan. Ki'na ka cebadilla ka'nde koio, te janyuku koio-n xa dakeé koio-n nuu nu'u. Ijan dada ka'nde koio-n triu

jan te chi'i-n ñin yaka.” Kuu xto'o ñu'u triu jan, n-xia'an-s nuu se ka xinokuechi nuu-s.

N-kakune'e Jesús ndijin tnumaxtaxa xi'in levadura

³¹ Ijan dada n-ja'an-ia ñnka xa n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da xi'in nuu ñayiu xyuku ijan:

—Ñayiu n-kiu tna'a nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i nde andiu kuu ná kuu ndijin tnumaxtaxa. N-dakeé ñn se n-dakeé idii ni ndijin-tnu nuu ñu'u-s.

³² Yava ka ndijin tnumaxtaxa dada ndijin ku'u, ko dujun ka xa'nu-tnu dada ku'u te ka xajan chili-daa taka-ti da'nda-tnu.

³³ Ijan dada n-ja'an-ia ñnka tnu'u kandee nuu-da ntdaa-da:

—Ñayiu n-kiu tna'a nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i, ka kuu ná kuu levadura. N-tni ñn ñadi'i levadura te n-daka ni'no-ña xi'in oko uu litro yuchi triu. N-ndaa yuxa jan nde n-xee na koo — kuu Jesús, n-ja'an-ia.

³⁴ Diko ni tnu'u kandee n-xo ja'an-ia nuu-da xi'in nuu ñayiu n-ka xo nataka nuu-ia; ña n-xo ja'an ndaa-ia.

³⁵ Xijan n-xo ja'an-ia xa na jin tna'a xa n-chidotnuni ñn se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. N-chidotnuni-s:

Tnu'u kandee ja'an-r na dakua'a-r ñayiu.

Juña tnu'u-r-yi ñn xa mee ni Ianyuux na'a nde na n-xe kavatuu ñuñayiu.

N-ja'an Jesús xa ñayiu ka kida xaloko kuu ná kuu cebadilla

³⁶ Ijan dada n-dandoo-ia ñayiu xyuku ijan te n-xe juindodo nuu-ia xa juan nu'u-ia ve'e n-xeen

nuu-ia. Ijan dada xndijun uxi uu dañá, se dakua'a ña'a-ia jua'an ve'e-ia. Te ka xia'an-da nuu-ia:

—¿Nakuenda n-kakune'e-n xa n-kane cebadilla nuu kaa triu?

³⁷ Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Se n-dada'u triu kuu ru'u, Ia kuu ñayiu,

³⁸ te ñu'u triu kuu ñuñayiu. Triu ka kuu ñayiu n-ka kiu tna'a nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i. Cebadilla ka kuu ñayiu kida xaloko juini Kui'na.

³⁹ Se xini u'u ña'a te n-xate-s cebadilla kuu Kui'na. Triu n-yichi kuu ñayiu kuyuku kiu na naa ñuñayiu. Se ka'nde triu te taxtna'a-s kuu ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux.

⁴⁰ Xa keé cebadilla nuu nu'u kuu xa ya'a na naa ñuñayiu.

⁴¹ Kiu ijan tunda'a ru'u, Ia kuu ñayiu, ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, xa kine'e diin-ia ñayiu ñatu ka jandixa tnu'u n-ja'an Ianyuux nuu ñayiu va'a. Ñayiu ya'a n-ka daja'an dava ka ñayiu xa maxku jandixa ka-i Ianyuux. Ma kandeka tna'a ka-i xi'in ñayiu n-ka kiu tna'a nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i.

⁴² Dakeé-ia ñayiu jan andea. Ijan nde'e nda'i koio-i te nde'e kiti ini-i nuu Ianyuux.

⁴³ Kiu ijan ndii ñayiu n-ka jandixa xa n-ja'an Ianyuux ná ndii ngandii. Xaxe'e xa xnini-n xa ja'an-r kunini va'a koio xa na kutnuni ini-n.

Ná kuu ñn xa yo ya'u xi'in perla kuu nuu taxnuni Ianyuux

⁴⁴ 'Kuenda kiu ñn xa yo ya'u yinduxi nuu ñu'u xitu ñn ñayiu kuu nuu taxnuni Ianyuux. Hora na nani'i ñn se nani'i xijan, nachinduxi-s. Xaxe'e

xa yo kuvete-s xa n-nani'i-s xa'a, jin nudiko-s nt-dantu'u xaxii-s te jueen-s ñu'u ijan.

⁴⁵ 'Diuni kuenda kiu ñin perla yo ya'u kuu nuu taxnuni Ianyuux. Se xko xeen perla te nadiko-s,

⁴⁶ na jini-s ñin perla yo ya'u, nadiko-s ntdantu'u xaxii-s te jueen-s perla jan.

Kuenda kiu ñunu chaka kuu nuu taxnuni Ianyuux

⁴⁷ Kuenda kiu ñunu tava-ro chaka kuu nuu taxnuni Ianyuux. N-keé ñunu jan nuu mar, te kue'e nuu chaka n-ka keé xiti-i.

⁴⁸ Nu n-chitu ñunu jan, te n-ka ñu'u se ka tava chaka ñunu jan yu'u mar, te n-ka nukoo-s xa n-ka kine'e diin-s chaka va'a. N-ka dakee-s chaka va'a xiti yika, te n-ka dajane-s chaka ña ka xiniñu'u.

⁴⁹ Du'a ya'a ñayiu na naa ñuñayiu. Kixi ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux te kaxi koio-ia ñayiu ka jandixa xa ta'u tniu Ianyuux nuu ñayiu loko.

⁵⁰ Dakeé koio-ia ñayiu loko jan andea. Ijan nde'e nda'i koio ñayiu jan, te nde'e kiti ini-i nuu Ianyuux —kuu Jesús, n-ja'an-ia nuu-da nttaa-da.

⁵¹ Ijan dada n-xijan tnu'u ña'a Jesús nttaa-da:

—¿N-ka kutnuni ini-n xa n-ja'an-r a?

—Joon —kuu-da, ka xia'an-da nuu-ia.

⁵² Te n-ja'an-ia ñnka ntuku tnu'u kandee:

—Nux ka ka'u se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés ley Ianyuux kakune'e xa taxnuni-ia nuu ñayiu, kuenda kiu ñin xto'lo ve'e ka kuu-s xa koto-s xa yo ya'u neva'a-s, te kine'e-s xa ma juetniu ka-s. Nani kine'e-s ndatniu na'a n-kuu io, dani kine'e-s ndatniu xee —kuu-ia, n-ja'an-ia.

Ñuu nuu ñatu ka najuen tnu'u ñayiu se ka ja'an xa n-ja'an Ianyuux

⁵³ Nu n-ya'a xa n-ja'an-ia ntdaa tnu'u ijan nuu ñayiu, te n-ndee-ia ijan.

⁵⁴ N-naxee-ia ñuu-ia, te n-xo dakua'a-ia ñayiu xiti veñu'u ijan. N-ka yu'u anu ñayiu te n-ka xia'an tna'a-i:

—Nava kua'a-s xa'a. ¿Jundu n-dakua'a ña'a xa yo va'a tu'a-s? ¿Jundu n-tunda'a ña'a xa taxnuni-s?

⁵⁵ Da'ya carpinteru ni kuu-s. Di'i-s kuu María te ñani-s kuu Jacobo, José, Simón, Judas du.

⁵⁶ Diuni ya'a xtuu ku'a-s. ¿Ndexu n-kua'a-s ntdaa xa'a?

⁵⁷ Ña n-ka xe ini-i-ia chi ñatu n-kida-ia xa n-ka ñu ini-i xa kada-ia. Te xia'an-ia nuu-i:

—Dava'a nga ñuu ka najuen tnu'u ñayiu se ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Idii nga ñuteyu mee-s ña ka xe ini ña'a ñayiu. Diuni ña xe ini ña'a ñayiu xtuu nukée nuve'e-s.

⁵⁸ Xaxe'e xa ña n-ka kukanu ini ña'a ñayiu ñuu-ia jan, xijan kuu xa ña n-kida-ia kue'e milagru.

14

N-kendodo dikí Sua Bautista

¹ Tiempu ijan n-xite ndodo xa ja'an Jesús, te n-teku Herodes, se taxnuni xa kida Jesús.

² N-ja'an-s nuu se ka xinokuechi nuu-s:

—Di-u-s kuu Sua Bautista. N-nandoto-s. Xijan kuu xa kua'a-s kada-s milagru —kuu Herodes, n-xia'an-s.

³⁻⁴ Du'a n-kuu xa n-xi'í Sua. N-tnii Herodes-si. N-duku ña'a-s te n-chindi'u ña'a-s vekaa xaxe'e xa n-ja'an Sua nuu-s xa ñatu n-jandixa-s ley Ianyuux.

Daa n-ja'an Sua nuu-s, chi tuu-s xi'in Herodías, ñá kuu ñadi'i ñani-s, se nani Slipe.

⁵ N-kuu Herodes xa ka'ni-s Sua, ko n-yu'u-s xa ndandita koio ñayiu distrito ijan, chi ka xini-i xa Sua n-kuu se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

⁶ Kiu n-naxee yoo kiu n-kaku Herodes, daa n-xataxe'e da'ya di'i Herodías nuu se xtuu viko-s, te yo n-tna ini-s xa xataxe'e-i.

⁷ Xijan kuu xa n-kida-s uxi diki nda'a-s xa n-chinaa-s xa dava'a nga xa kajan-i juña'a-s.

⁸ Te n-ja'an di'i-i nuu-i xa na kajan-i diki Sua. Te daa xia'an-i nuu Herodes:

—Na kava ndodo diki Sua Bautista in nuu ko'o, te taxi-n —kuu-i, xia'an-i.

⁹⁻¹⁰ Yo n-tnau ini Herodes, te n-chi ini-s, ko xaxe'e xa n-chinaa-s xi'in xaxe'e xa n-ka teku se ka xaxde'ñu xi'in-s xa n-chinaa-s, xijan kuu xa n-ta'u tniu-s nuu se ka xinokuechi nuu-s xa na ka'nde-s diki Sua, te na juña'a koio-s diki-s dichi ijan.

¹¹ Ne'e in-s ko'o kandodo diki Sua n-naxee, te n-xia'an-s-yi, te ne'e-i ko'o kandodo diki-s jua'an nuu di'i-i.

¹² Se n-dakua'a Sua n-ka xe kine'e ña'a-s vekaa, te n-ka xe kuxi ña'a-s. Ijan dada n-ka xe juña tnu'u-s Jesús xa daa n-ya'a.

N-xia'an Jesús xa n-ka xaxi kue'e ñayiu

¹³ Nu n-teku Jesús xa n-xi'í Sua, te n-ndeé-ia barcu. Mee ni-ia jua'an nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun dau. Nu n-ka teku ñayiu xndaxio ñuu ijan xa xá jua'an-ia, te n-ka xiko nduu-i yu'u mar xa xndijun-i-ia jua'an, te dañá, se n-dakua'a ña'a-ia, xndijun-da-ia jua'an koio xi'in inka barcu.

14 Nu n-kane-ia barcu, te n-xini-ia kue'e ñayiu xyuku ijan. N-kunda'u ini-ia-i, te n-ndadava'a-ia ñayiu ka ku'u.

15 Nu n-kundi'i ngandii, te n-ka xetu'a nt-daa-da-ia. Ka xia'an-da:

—Ñayo ñayiu io ya'a ka diko xa jueen-ro xa kaxi-ro te vax ñini. Tunda'a-n ñayiu ya xa na ji'in-i ñuu kuechi xndaxio yatni xa njueen koio-i xa kaxdini-i.

16 N-ja'an-ia:

—Ña kidayika-i xa ji'in koio-i xa njueen-i xa kaxi-i. Juña'a koio xa na kaxi-i.

17 Te ka xia'an-da:

—Ñatu kue'e xa xne'e-da vaxi xa kaxi-ro. O'on ni tila xi'in uu ni chaka.

18 Te n-ja'an-ia:

—Juan je'en koio.

19 N-ta'u tniu-ia xa na nkoo koio ñayiu jan nuu ite. N-tnii-ia o'on tila jan xi'in nduu chaka jan te n-nukonde'a-ia andiu te n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux. N-ta'u dava-ia tila jan te n-taxi-ia ntdaa daña, se dakua'a ña'a-ia, xa dakexio-da nuu ñayiu xyuku jan.

20 N-ka xaxi-da ntdaa-da xi'in ñayiu jan xa nde n-ka chitu xiti-da xi'in-i. Te n-ka nadataka-da pedazo n-ka kendoo te n-ka dachitu-da uxi uu yika.

21 N-ka xaxi naxa o'on mil seyii. Diuni n-ka xaxi ñadi'i xi'in da'ya-ña, ko ña n-ka ka'u-da-ña xi'in da'ya-ña.

N-xika Jesús nuu mar

22 Ijan dada n-ja'an-ia nuu ntdaa mee-da xa na ndeé koio-da barcu xa na nangondita koio-da ñini

xia'an-ia nuu ñayiu xa nangondita koio-i; nu'u-i ve'e-i. Te du'a n-ka kida-da.

²³ Nu n-ya'a n-ja'an-ia xa ndixi koio ñayiu, te jua'an mee ni-ia yuku xa kajan ta'u-ia nuu Ianyuux. Nu n-kunee dani tuu na'i-ia ijan.

²⁴ Xñutuu dañaxiti barcu xa ka ndixi-da. Nu n-ka kudava-da xi'in barcu nuu mar, nde'e xe kandava barcu nuu ndute, chi yo nde'e kane tachi.

²⁵⁻²⁶ Antecas xa tuu, n-ka xini-da-ia xa xika-ia nuu mar, te du'a juan xee-ia do nuu ka ndixi-da. Yo n-ka yu'u-da. N-ka xia'an tna'a-da xa anu kuu xa n-ka xini-da. Xaxe'e xa yo n-ka yu'u-da xee n-ka kana-da.

²⁷ Dana ini n-ja'an-ia nuu-da:

—Maxku yu'u koio-n. Maxku chi ini koio-n. Mee-r kuu Jesús.

²⁸ Te xia'an Spedru nuu-ia:

—Maestru, nu ndaa xa mee-n kuu Jesús, kada-n xa na kaka-da nuu ndute xa na xetna'a ña'a-da.

²⁹ Xia'an Jesús nuu-s:

—Ne'e.

N-nane Spedru barcu te n-xika-s nuu mar te n-kuyatni-s nuu-ia.

³⁰ N-xini Spedru xa yo kane tachi te nde'e xe kandava ndute. Nu n-xini-s xijan, te n-yu'u-s. N-kixe'e nduxi-s nuu-te te xee n-kana-s:

—Maestru, dakaku ña'a-n.

³¹ Ñama n-dakaa Jesús nda'a-ia te n-tnii-ia Spedru. Xia'an-ia nuu-s:

—Ñatu kukanu ini ña'a va'a-n. ¿Nakuenda n-xe tnii anu-n?

³² N-ndaa-s xi'in Jesús barcu. Dana ini n-nujuiin tachi xa n-kane-i.

³³ Nu n-ndeeé-ia barcu, n-ka xe juuin xiti-da nuu-ia xa n-ka ndadaka'nu-da-ia. Ka xia'an-da:

—Xandaa xakuiti xa diu-n kuu Da'ya Yii Ianyuux.

³⁴ N-ka ya'a-da xi'in-ia xi'in barcu jan inka lado yu'u mar, te n-ka xee-da yatni nuu nani Genesaret.

³⁵ N-ka najini ñayiu ñuu ijan Jesús, te n-ka xian tnu'u-i ñayiu dava ka ñuu xndatuu yu'u mar katuu yatni ñuu-i xa n-xee Jesús ijan. Nu n-ka teku ñayiu ijan xijan, te xndeka-i ñayiu ka ku'u n-ka xee nuu-ia.

³⁶ Yo n-ka xijan ta'u-i nuu-ia xa na juejoon-ia xa juini nga ndiki xe'e da'ma-ia na tñi-i. N-xejoon-ia, te n-ka ndva'a-i ntdaa-i.

15

Tnu'u loko ka ja'an ñayiu kida xa kuu-i ñayiu loko

¹ Ijan dada n-ka xee se fariseu xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés nuu Jesús. Se Jerusalén ka kuu-s. N-ka ja'an-s nuu-ia:

² —¿Nakuenda ña ka jandixa se dakua'a-n xa n-ka ta'u tniu xixitna-ro? Ña ka jandixa-s xijan, chi ña ka nanda'a-s na ka xaxi-s dita.

³ Xia'an Jesús nuu-s:

—Ka jandixa-n xa n-ta'u tniu xixitna-n, te ka kuxee ini-n nuu Ianyuux.

⁴ N-ta'u tniu Ianyuux: “Najuen tnu'u koio tadi'i-n”, te “ñayiu na jan kui'a taa-i a di'i-i, na ka'ni ña'a juxtixia.”

⁵ Nux ja'an in se ja'an nuu tadi'i-s: “Chindee ña'a-da n-kuu, ko ntdaa xa io xa taxi-da n-doko-da nuu Ianyuux”,

⁶ te ka ja'an-n xa ñatu kidayika-i xa chindee-s tadi'i-s. Du'a kuu xa ña ka chinuu-n ley Ianyuux xaxe'e xa ka dakua'a-n ñayiu xa n-ta'u tniu xix-itna-n.

⁷ Ka kida nga-n xa va'a-n. Xaxe'e xa daa ka kida-n, vitna n-xetna'a xa n-ja'an Isaías.

⁸ Du'a n-chidotnuni-s xa n-ja'an Ianyuux:
Ñayiu Israel ka ja'an xa ka najuen tnu'u ña'a-i, ko ka ja'an ni nga-i chi ñatu daa kuu anu-i.

Ña ka xe ini ña'a-i.

⁹ Ñatu kee xa ka ndadaka'nu ña'a-i, chi ka jandixa-i ley n-ka xani ini mee-i.

Du'a n-ja'an Isaías —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

¹⁰ Ijan dada n-kana-ia ñayiu xyuku ijan, te xia'an-ia nuu-i:

—Kunini koio xa ja'an-r na kua'a na kutnuni ini-n nax kuu xa ja'an-r.

¹¹ Ñadu xa keé xiti ñayiu kida xa kuu-i ñayiu loko, chi tnu'u ka ja'an-i kida xa kuu-i ñayiu loko.

¹² Ijan dada n-ka xe tu'a-da-ia, te ka xia'an-da nuu-ia:

—¿N-tu ini-n xa n-ka tuyika se fariseu xaxe'e tnu'u n-ja'an-n a?

¹³ Te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—Kuenda kiu ñin xa xa'nu nuu ñu'u te ñatu xiniñu'u kuu ntdantu'u xa ñatu n-ta'u tniu Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu. Tnu'u-ro xijan chi ña xiniñu'u.

¹⁴ Maxku chinuu-n xa n-ka tuyika-s. Kuenda kiu se kuaa ndeka ñnka se kuaa jua'an ñn nuu jua'an-s ka kuu-s. Nux ndeka ñn se kuaa ñnka se kuaa jua'an ñn nuu jua'an-s, nduu-s kekava —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

15 Te xia'an Spedru nuu-ia:

—Kachi tnu'u ña'a-n nax kuu ntdaa xa dijan n-najani-n.

16 Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—¿Ta yoo ka-n kutnuni ini koio xa daa nga dakua'a ña'a-r vaxi a?

17 ¿Ta keé ini koio ka-n xa ntdaa xa xaxi-ro kojón-ro te keé-i xiti-ro a? Ijan dada juun xiti-ro.

18 Ñadu xa'a kida xa kuu ñayiu ñayiu loko, chi tnu'u kee yu'u-i kida xa kuu-i ñayiu loko, chi xijan ñu'u anu-i.

19 Xa ñu'u anu-i kida xa kui'a ka ja'an-i xi'in xa ka xa'ni tna'a-i. Xijan kida xa kidakuechi ñin seyíi xi'in ñadi'i ña kuu ñadi'i-s. Xijan kida xa ka du'u tna'a ñayiu. Xijan kida xa ka ja'an ñayiu tnu'u vete nuu juxtixia. Dìuni xijan kida xa ka jan kui'a tna'a ñayiu.

20 Xijan kida xa kuu-i ñayiu loko, ko ñadu xa ña ka nanda'a ñayiu na ka xaxi-i kida xa kuu-i ñayiu loko —kuu Jesús, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da.

Ñá to'o n-kukanu ini Jesús

21 Ijan dada n-ka kee-da xi'in-ia ijan. Jua'an koio-da xi'in-ia ñin distrito ñatu yinda'a Israel nuu katuu ñuu nani Tiro xi'in Sidón.

22 N-xe tu'a ñin ñá distrito ijan Jesús. Ñá Cananea kuu-ña:

—Dito —kuu-ña, n-kana-ña.

Te xia'an-ña:

—Te kuu da'ya dana David, kunda'u ini ña'a-n. Xaloko ñu'u anu da'ya di'i-da. Yo nde'e kida u'u ña'a-i.

23 Ni ñin tnu'u, ña n-ja'an-ia nuu-ña. N-ka xetu'a ntdaa daña-ia, te titni vuelta n-ka ja'an-da nuu-ia:

—Ta'u tniu-n nuu ñá ya'a xa na nu'u-ña ve'e-ña, chi ndijun ña'a-ña te kana-ña.

²⁴ Ijan dada n-ja'an Jesús nuu-ña:

—N-tunda'a ña'a lanyuux xa vaxi-r xa dakua'a-r mee ni ñayiu Israel. Ka kuu-i na ka kuu tkachi n-ka xita.

²⁵ N-xe tu'a ka ñá ijan-ia te n-xe juiin xiti-ña nuu-ia. Xia'an-ña:

—Dito, ndadava'a-n da'ya-da.

²⁶ N-ja'an Jesús tnu'u kandee nuu-ña:

—Ñatu io va'a xa tñi-ro tila dichi kuechi, te juña'a-ro ti ina.

²⁷ Diuni n-ja'an-ña tnu'u kandee nuu-ia:

—Ndaa ja'an-n, Dito, ko na ka xaxi ñayiu tila, te ka xaxi ti ina pedazo tila jungoio ka'a mexa-i — kuu-ña, xia'an-ña.

²⁸ Ijan dada xia'an Jesús nuu-ña:

—Xandaa xakuiti xa kukanu ini ña'a-n. Na ya'a na juini-n de.

Hora ijan ni n-ndva'a da'ya di'i-ña.

N-xia'an Jesús xa kaxi kue'e ñayiu

²⁹ N-ka ndee-da xi'in-ia ijan, te n-ka xee ntuku-da xi'in-ia yu'u mar Galilea. Ijan dada n-ka xee-da xi'in-ia ñn yuku, te n-nukoo-ia ijan.

³⁰ Kue'e ñayiu xndeka ñayiu ka ku'u n-ka xee nuu-ia. Xndeka-i ñayiu ña kuu kaka, ñayiu kuaa, ñayiu n-ka ndakune'e, ñayiu ña kuu ja'an, xi'in dava ka ñayiu ka tna'a ñnka kue'e n-ka xee. N-ka xajan tuu-i-yi nuu-ia te n-ndadava'a ña'a-ia.

³¹ N-ka xini ñayiu xa n-ja'an ñayiu ña n-kuu ja'an. N-ka xini-i xa n-ndva'a ñayiu n-ka ndakune'e. N-ka xini-i xa n-ka ndva'a ñayiu n-ka xika yakua

xi'in xa n-ka nukonde'a ñayiu n-kuaa. Te n-ka ndadaka'nu-i lanyuux, chi ndeka-ia-i xaxe'e xa ka kuu-i ñayiu Israel. Nu n-ka xini-i ntdaa xa n-kuu, n-ka yu'u anu-i.

³² Ijan dada n-kana ña'a Jesús ntdaa dañá, se dakua'a ña'a-ia. Te n-ja'an-ia:

—Nda'u ñayiu xyuku ya'a, chi n-kuu uni kiu xtuu-ro xi'in-i, te ñatu nax kaxi koio-i. Xaxe'e xa ña tuu nax ka xaxi-i, ñatu kuu ini-r xa ta'u tniu-r nuu-i xa nangondita-i; nu'u-i ve'e-i na ña'a kuita-i ichi nu'u-i —kuu Jesús.

³³ Te ka xia'an-da nuu-ia:

—¿Ndexu ni'i koio-da tila kaxi ntdaa ñayiu ya'a xa chitu xiti-i, chi ña yoo ñayiu io ya'a?

³⁴ Te n-xijan tnu'u ña'a-ia:

—¿Nadaa tila xne'e-n u?

Te ka xia'an-da:

—Uxa xi'in xaku ni chaka.

³⁵ Te n-ta'u tniu-ia nuu ñayiu xa na nkoo koio-i nuu ñu'u.

³⁶ N-tñi-ia uxa tila xi'in chaka, te n-xijan ta'u-ia nuu lanyuux. N-ta'u-ia tila jan, te n-taxi-ia dañá ñn ñn-da te n-ka dakee xio-da nuu ñayiu jan.

³⁷ N-ka xaxi-da ntdaa-da xi'in-i xa nde n-ka chitu xiti-da xi'in-i. Te n-ka nadataka-da pedazo kuechi n-ka kendoo. N-ka dachitu-da uxa ndo'o na'nu.

³⁸ N-ka xaxi koon mil seyii. Diuni n-ka xaxi ñadi'i xi'in da'ya-ña, ko ña n-ka ka'u-da-ña xi'in da'ya-ña.

³⁹ N-ja'an-ia nuu ñayiu xa xá io hora nu'u koio-i. N-ka n-ndeé-da xi'in-ia barcu, te jua'an koio-da xi'in-ia nuu nani Magdala.

16

N-ja'an se saduceu xi'in se fariseu nuu Jesús xa na kada-ia #n milagru

¹ Ijan n-ka xee se fariseu xi'in se saduceu nuu Jesús. N-ka juini-s xa kunde'a-s nuu kua'a-ia kada-ia milagru a ña'a.

² Te xia'an-ia nuu-s:

—Na juan keé ngandii, te ka ja'an-n: “Va'a ndii tnee chi n-ndukue'e xe'e andiu.”

³ Datne ne'e ka ja'an-n: “Juun dau nde'e te kane tachi vitna chi n-ndukue'e andiu, te iin vikó.” Ka kutnuni ini-n nax ya'a xaxe'e xa xnde'a-n andiu, ko xa xnde'a-n seña Ianyuux ña ka kutnuni ini-n nax ya'a.

⁴ Ndo'o, ñayiu io vitna, ka juini-n xa kada-r milagru kunde'a-n. Ñayiu loko ka kuu-n, chi ka kida-n yika kuechi xi'in ñadi'i ña n-tnunda'a xi'in-n. Xaxe'e xijan ma jini koio-n milagru ka juini-n xa kunde'a-n. Diko ni jini koio-n xa ya'a-r ná n-ya'a Jonás —kuu Jesús, xia'an-ia.

Ijan dada jua'an-ia inka lado yu'u mar, te n-dandoo ña'a-ia.

Levadura se fariseu xi'in se saduceu

⁵ Ijan dada jua'an koio dañá, se dakua'a ña'a-ia xi'in barcu te n-nanitna'a-da xi'in-ia inka lado yu'u mar jan. Ijan n-ka naja'an-da xa ña n-ka ne'e koio-da tila.

⁶ Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Chinuu koio janda kaa levadura se fariseu xi'in se saduceu, te koo koio-n cuedado.

⁷ Ka xia'an tna'a-da:

—Du'a ja'an-ia xaxe'e xa ña n-ka ne'e-ro tila.

8 Xaxe'e xa n-kutnuni ini-ia xa n-ka ndatnu'u-da, te n-ja'an-ia:

—¿Nakuenda ka ndatnu'u-n xa ña tuu na tila xne'e-n? Naka ña ka kukanu ini ña'a-n.

9 ¿Ta kutnuni ka ini koio-n a? ¿Ñayo-n xna'a na n-xio o'on ni tila na n-ka xaxi o'on mil seyii a? ¿Nax kuu xa ña xna'a-n nadaa yika n-ka dachitu-n pedazo tila n-kendoo n-ka nadataka-n?

10 ¿Ña xna'a-n na n-xio uxa ni tila te n-ka xaxi koon mil seyii a? ¿Ña xna'a-n nadaa ndo'o na'nu n-ka dachitu-n pedazo tila n-kendoo a?

11 ¿Nakuenda ña ka kutnuni ini-n xa ñadu tila n-kakune'e-r na n-ja'an-r xa chinuu koio-n janda kaa levadura se fariseu xi'in se saduceu te koo koio-n cuedado? —kuu-ia, n-ja'an-ia.

12 Ijan dada n-ka kutnuni ini-da xa tnu'u kandee n-ja'an-ia. Ñatu n-ja'an-ia xa chinuu koio-da janda kaa levadura kiu tila, chi xa na chinuu koio-da xa dakua'a se fariseu xi'in se saduceu te maxku jandixa koio-da xijan.

N-ja'an Spedru nuu Jesús xa diu-ia kuu Cristu

13 Ijan dada jua'an koio-da xi'in Jesús nuu nani Cesarea Filipino. Nu n-ka xee-da ijan, n-xijan tnu'u ña'a-ia ntdaa-da:

—Ru'u, Ia kuu ñayiu, ¿Jundu kuu-r ka ja'an ñayiu?

14 Te ka xia'an-da:

—Dava ñayiu ka ja'an xa Sua Bautista kuu-n, dava-i ka ja'an xa Elías kuu-n. Dava tuku-i ka ja'an xa Jeremías a inka se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux kuu-n.

15 Te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—¿Te ndo'o, jundu kuu-r ka ja'an-n nuu ñayiu?

16 Te xia'an Simón Pedro:

—Cristu, Da'ya Y#i Ianyuux ndixa kuu-n.

¹⁷ Te xia'an-ia nuu-s:

—Ta'u kuu ndo'o, Simón, da'ya y#i Jonás, ñadu ñayiu n-kachi tnu'u ña'a xa'a, chi Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu n-kachi tnu'u ña'a.

¹⁸ Ru'u ja'an nuu-n: Diu-n kuu Spedru te kuenda k#i toto kuu-n, te kuenda k#i veñu'u kuu ñayiu ka kukanu ini ña'a ru'u, te nuu toto jan kadava'a-r veñu'u-r. Kada-n xa na kukue'e ka ñayiu kukanu ini ña'a. Juini kuu Kui'na xa ma kukanu ini ña'a ñayiu, ko kukanu ini ña'a na'i-i, te dananita'u-r-yi.

¹⁹ Kada-r xa ja'an-n nuu ñayiu nax io xa kada-i xa k#i tna'a-i nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Tnu'u ja'an-n kuu ná kuu ndakaa. Ntdaa ñayiu ñatu ñu ini Ianyuux xa yaa-i nuu Kui'na xa ji'in-i andiu, diuni ma dayaa-n-yi nuu Kui'na xa ji'in-i andiu. Ntdaa ñayiu xá ñu ini Ianyuux xa yaa-i nuu Kui'na xa ji'in-i andiu, diuni dayaa-n-yi nuu Kui'na xa ji'in-i andiu —kuu-ia, xia'an-ia.

²⁰ Ijan dada n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da, xa maxku ja'an koio-da nuu ñayiu xa diu-ia kuu Cristu.

N-kakune'e Jesús xa kuú-ia

²¹ Daa n-kixe'e Jesús xa kachitnu'u ña'a-ia ntdaa daña, se dakua'a ña'a-ia nuu nax ya'a. N-ja'an-ia xa io xa ji'in-ia Jerusalén, te io xa kada u'u ña'a sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu país-ro xi'in dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés. Diuni n-ja'an-ia xa io xa ka'ni ña'a koio-s te nandoto-ia nuu uni k#i.

²² Te ndeka diin Spedru Jesús jua'an ñn lado xa n-kanandee-s-ia xa daa n-ja'an-ia, te diuni xia'an-s:

—Maxku ndi'a Ianyuux daa ya'a-n, Maestru.

²³ N-ngokoo-ia, te n-nukonde'a-ia Spedru te xia'an-ia nuu-s:

—Xiko juin, Satanás, chi dada'an-n xa kada-r tniu Ianyuux. Xani ini-n ná xani ini ñayiu; ñatu xani ini-n ná xani ini Ianyuux.

²⁴ Ijan dada n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—Nux ndeda-n juini xa nkuitandijun ña'a-n, kande ini koio xa ka kukajan ini-n, te jun ini koio-n xa kuú-n ná ñu ini ñn se doko curuxi-s xa nkuitakaa dika-s. Ijan dada nkuitandijun ña'a koio-n.

²⁵ Ñayiu ña ka juini xa kuú-i xaxe'e-r, dakuita-i anu-i, ko ñayiu na kuu xaxe'e-r, kutuu-i xi'in Ianyuux ñikava ñikuita andiu.

²⁶ Nux ndeda-n, na kuneva'a ntdaa xa io ñuñayiu dakuita-n anu-n, te ña tuu nax kine'e-n. Juini na diko ñn ñayiu ntdaa xa neva'a-i, ma kendita tvini-i xa chiya'u-i xa maxku kuita anu-i.

²⁷ Ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu, te ma kukuee-r. Ndixi-r xi'in ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux. Ndi-r ná ndii Taa-r Ianyuux. Kiu ijan taxi-r ñn ñn-n ñn xa taxi-r segun nax n-ka kida-n.

²⁸ Xandaa xakuiti ma kuú dava ndo'o, se xtuu ya'a, nde na jini-n xa na kixe'e ru'u, Ia kuu ñayiu, xa taxnuni-r nuu-n.

17

N-dama nuu Jesús, te n-koko da'ma ni'no-ia

¹ Nu n-ya'a iñu kiu, te ndeka diin Jesús Spedrua, xi'in Jacobo xi'in Sua, ñani Jacobo jua'an koio ñin yuku dujun.

² Te n-dama ñii-ia. Te n-ndii nuu-ia ná ndii ngandii. N-ndukuixi da'ma-ia, te koko ná koko ñin xa datnuni.

³ Dana ini n-ka xini-s Moisés xi'in Elías xa ka ndantu'u-s xi'in Jesús.

⁴ Te n-ja'an Spedru nuu-ia:

—Dito, naka va'a xa n-kixee-ro ya'a. ¿Vatuka xa kadava'a-da uni ve'e yutnu vixi a? ñin ku kuu ve'e-n, ñnka ku kuu ve'e Moisés, te ñnka ku kuu ve'e Elías.

⁵ Nini ja'an-s te n-ndixi vikó nu'u nde nuu ñu'u te n-ka da'u-s nuu vikó jan. Te n-ja'an Ianyuux xiti vikó jan:

—Ia ya'a kuu Da'ya Yii mani-r. Yo kudi ini-r xa kida-ia tni-u-r. Kunini koio xa ja'an-ia.

⁶ Nu n-ka teku ndruni se ndeka-ia jua'an tnu'u ijan, te n-ka xe juiin xiti-s, chi yo nde'e n-ka yu'u-s.

⁷ N-xe tu'a Jesús nuu xnii xiti-s. N-tnii ña'a-ia, te xia'an-ia nuu-s:

—Ndojuiin koio. Maxku yu'u-n.

⁸ N-ka ndonenuu-s te ña n-ka xini ka-s Moisés xi'in Elías. Mee nga Jesús n-ndoo xi'in-s.

⁹ Nini vax nuu koio-s xi'in-ia yuku, n-ja'an-ia nuu-s:

—Maxku ña'a ja'an koio-n nuu ñayiu xa dijan n-ka xini-n. Nde na nandoto ru'u, Ia kuu ñayiu, dada ja'an koio-n.

¹⁰ Te n-ka xijan tnu'u-s-ia:

—Nux mee-n kuu Ia kuu ñayiu, ¿nakuenda ka ja'an se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xa io xa ki'na ka Elías ndixi?

11 Xia'an Jesús nuu-s:

—Ndaa xa se n-xo kuu ná n-xo kuu Elías, ki'na ka-s n-kida xa natu ini ñayiu xa n-ka kida-i kuechi. Diuni n-kida-s xa n-ka nduu-i ñayiu va'a anu.

12 Xandaa xa xá n-ndixi-s, ko ña n-ka xini ñayiu jundu n-kuu-s. N-ka kida ña'a ñayiu dava'a nga xa n-ka juini-i xa kada-i-si. Vax kuyatni kiu dani kada u'u ña'a ñayiu ru'u, Ia kuu ñayiu —kuu Jesús, xia'an-ia.

13 Ijan dada n-ka kutnuni ini-s xa Sua n-kakune'e-ia.

N-ndadava'a Jesús seluchi tna'a kue'e xiyi'i

14 N-naxee-ia xi'in-s nuu xyuku dava ka dañá xi'in ñayiu n-ka taka, te n-xe tu'a ña'a ñn se n-xe tu'a ña'a, te n-xe juin xiti-s nuu-ia.

15 N-ja'an-s:

—Dito, kunda'u ini-n da'ya yii-da chi kue'e xiyi'i tna'a-s. Yo nda'u kuu-s. N-kukue'e vuelta ndua ni'no-s nuu nu'u, nuu ndute du.

16 Ndeka-da-s n-kixi nuu se dakua'a-n, ko ñayo-s n-ndaku xa ndadava'a-s-si.

17 Te n-ja'an Jesús nuu-da ñn ñn-da:

—Ndo'o, ñayiu io vitna, ñatu ka kukanu ini ña'a va'a-n. Unu loko-n. ¿Nadaa ka kiu ndoñu'u xa kutuu-ro? ¿Kuiti nadaa ka kiu nadaa ka ñuu kundee ini-r?

Ijan dada xia'an-ia nuu se ndeka da'ya-s n-xee:

—Juan kueka da'ya-n.

18 Te n-kudeen Jesús nuu xaloko ñu'u ña'a, te n-kee-i anu-s. Hora ijan ni n-ndva'a seluchi ijan.

19 Ijan dada jua'an ñn koio-da xi'in-ia, te n-ka xijan tnu'u-da-ia:

—¿Nakuenda ña n-ka ndaku-da xa kine'e-da xaloko jan?

²⁰⁻²¹ Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Ña n-ka ndaku-n xaxe'e xa ña ka kukanu ini-n Ianyuux. Nux xandaa xakuiti ka kukanu ini-n-ia, juini ñatu ka kukanu ini va'a-n-ia, nux juña'a-n nuu tnduu ya'a: “Xiko juuin. Jua'an ñnka lado.” Te xiko juuin. Nux xandaa xakuiti ka kukanu ini-n-ia, ndaku-n xa kada-n dava'a nga milagru —kuu-ia, n-ja'an-ia.

²² Ijan dada n-ka ndixi-da xi'in-ia distrito Galilea. Ijan n-ja'an ntuku-ia nuu-da ntdaa-da:

—Xá kuyatni xa kada ñn se kada xa tñi ña'a juxtixia ru'u, Ia kuu ñayiu.

²³ Ka'ni ña'a-s, te kiu kuu uni nandoto-r —kuu Jesús.

Nu n-ka tekú-da xa n-ja'an-ia, yo vichi n-ka tñau ini-da.

N-xia'an Jesús tvini kuu xi'in veñu'u

²⁴ N-ka nangondita-da xi'in-ia Capernaum. Ijan xtuu se ka xijan tvini kuu xi'in veñu'u. N-ka xijan tñu'u-s Spedru:

—¿Xia'an maestru-n tvini kuu xi'in veñu'u-ro a?

²⁵ N-ja'an Spedru:

—Joon —kuu-s, xia'an-s.

Ijan dada n-kiu Spedru xi'in Jesús ve'e-ia, te ki'na ka-ia n-ja'an. N-xijan tñu'u-ia-s:

—Simón, ¿Nax xani ini-n? Se taxnuni nuu ñayiu ñuñayiu, ¿jundu nuu ka xijan-s tvini? ¿Ka xijan-s tvini nuu ñayiu ñuu-s a ka xijan-s tvini nuu ñayiu ñnka ñuu a?

²⁶ Xia'an Spedru:

—Ka xijan-s tvini nuu ñayiu ñnka ñuu.

Xia'an Jesús nuu-s:

—Xaxe'e xijan ñatu ka xajan se ñuu-s tvini.

²⁷ Xa maxku tu u'u koio-s, jua'an nuu mar, te dakeé-n yiki chaka nuu ndute jan. Te chaka na tava-n ki'na nuu, ndata-n yu'u-ti, te kine'e-n tvini yi'i. Kane'e-n tvini ijan ji'in, te juña'a-n nuu-s xa kuenda-ro nduu-ro kuu.

18

Ndeda ñayiu ku kuu ñayiu ndandi'i ka

¹ Hora ijan n-ka xetu'a ntdaa-da-ia, te n-ka xijan tnu'u-da-ia:

—¿Ndeda-da ku kuu se ndandi'i ka nuu taxnuni lanyuux?

² Te n-kana-ia ñin seluchi, te n-xani-ia-s me'ñu-da ntdaa-da.

³ Te n-ja'an-ia:

—Nux xandaa xakuiti ma ku kuu-n ná ka kuu sekuechi xi'in dichi kuechi, ma kuu xa kiu tna'a-n nuu ñayiu taxnuni-ia nuu-i.

⁴ Xijan kuu xa ndeda-n ka kuu nuu dava ka ñayiu ná ka kuu sekuechi nuu tadi'i-s xa ka xeyu'u ka xendetu-s, ku kuu-n ñayiu ndandi'i ka nuu taxnuni lanyuux.

⁵ Ñayiu na xe ini seluchi ya'a xaxe'e xa n-ta'u tniu-r xa xe ini-i-si kuenda kiu xe ini ña'a-i mee-r.

⁶ Ñayiu na kada xa kada ñin seluchi kukanu ini ña'a ya'a kuechi, va'a ka nuu na kudukundee ñin yodo molinu dujun-i, te dakekava ña'a inka ñayiu nuu kunu mar te kuú-i dada xa daja'an-i-si xa kada-i kuechi.

⁷ Naka nda'u ya'a ñayiu ka kida xa kida ñayiu kukanu ini ña'a kuechi. Daa vaxi xa daa kada-i ñayiu kukanu ini ña'a, te naka nda'u ya'a ñayiu ijan.

⁸ Xijan kuu xa nux xaxe'e nda'a-n a xaxe'e xe'e-n kida-n kuechi, ka'nde-n te dajane-n, chi va'a ka nux ma koo ka ñn nda'a-n a ñn xe'e-n te kundito-n ñikava ñikuíta nuu tuu Ianyuux dada xa keé-n xi'in nduu nda'a-n nduu xe'e-n nuu nu'u ku koko ñikava ñikuíta.

⁹ Nux nduchi nuu-n kida xa kida-n kuechi xaxe'e xa nde'a-n ñn xa nde'a-n, tava koio nduchi nuu-n te dajane-n, chi va'a ka xa ji'in-n nuu kundito-n ñikava ñikuíta nuu tuu Ianyuux xi'in idii ni nduchi nuu-n dada xa keé-n xi'in nduu nduchi nuu-n nuu nu'u koko.

Tkachi n-xita

¹⁰⁻¹¹ 'Cuedado koo koio-n xa maxku jini u'u koio-n sekuechi ya'a chi ángel sekuechi ya'a xtuu yatni nuu Taa-ro Ianyuux, te chindee-ia-s. Xtuu-ia andiu nuu xnde'a-ia Ianyuux ntdantu'u kiu.

¹² Chinuu koio xa na najani-r na kutnuni ini-n. Nux io ñn se io ñn cientu tkachi te na kuita ñn-ti yuku, te dandoo-s koon diko xaun koon kit ndeka-s, te jin nunduku-s kití n-xita.

¹³ Yo kuvete-s na nani'i-s-ti. Nde'e ka kudi ini-s xaxe'e idii kit ijan dada xaxe'e koon diko xaun koon kití ña n-ka xita.

¹⁴ Daa kuu Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andiu, ñatu kuu ini-ia xa keé ni ñn seluchi andea.

Nax io xa kada-ro ñayiu n-kida ña'a ñn xa n-kida ña'a-i

¹⁵ 'Nux kida ña'a ñn ñayiu jandixa Ianyuux ñn xa n-kida ña'a-i kandeka ñn-n-yi ji'in ñnka lado, te juña'a-n nuu-i xa n-kida-i kuechi. Nux na kunini-i xa ja'an-n, ndumani-n xi'in-i.

¹⁶ Nux ma ke ini-i xa ja'an-n, kandeka-n ñn a uu ka ñayiu ji'in nuu-i te juña'a ntuku-n nuu-i xa

n-kida ña'a-i. Du'a yodotnuni tnu'u Ianyuux: “Na ja'an-n nuu ñayiu n-kida ñn kuechi xa n-kida-i ñn kuechi, kandeka-n uu a uni ñayiu ji'in nuu-i xa ku kuu-i testiu-n na kua'a na jandixa ña'a-i.”

¹⁷ Nux ma chinuu-i tnu'u ja'an koio-n, dataka-n dava ka ñayiu ka kukanu ini ña'a ru'u, te juña tnu'u-n-yi. Nux dani ma jandixa-i xa ja'an ñayiu ijan, na ku kuu na'i-i ná ka kuu ñayiu ña ka xini ley Ianyuux. Diuni ku kuu na'i-i ñayiu kida kuechi ná ka kuu se ka xijan tvini nandajan gobierno.

¹⁸ Ntdaa ñayiu ñatu ñu ini Ianyuux xa yaa-i nuu Kui'na xa ji'in-i andiu, ma dayaa koio-n-yi nuu Kui'na tuku xa ji'in-i andiu. Ntdaa ñayiu xá ñu ini Ianyuux xa yaa-i nuu Kui'na xa ji'in-i andiu, dani ndo'o, dayaa koio-n-yi nuu Kui'na xa ji'in-i andiu.

¹⁹ Naja'an ntuku-r nuu-n nux na kada ñnuu-n xa kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux, Ia tuu andiu, xa kada-ia ñn xa juini koio-n, daa kada-ia juini uu ni-n na kajan ta'u koio.

²⁰ Juini uni ni-n a uu ni-n xtuu ñn nuu xtuu-n xaxe'e xa n-tunda'a ña'a-r, kutuu-r nuu kutuu-n — kuu Jesús, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da.

Se xinokuechi ñatu n-taxkanu ini ñnka se n-xo tau tvini nuu-s

²¹ Ijan dada n-xe tu'a Spedru Jesús te n-xijan tnu'u-s-ia:

—Maestru, ¿nadaa vuelta io xa taxkanu ini-da ñayiu ka jandixa ña'a ndixi nux kida ña'a-i ñn xa kida ña'a-i? ¿Uxa vuelta taxkanu ini-da-i a?

²² Xia'an Jesús nuu-s:

—Ña'a, ñadu uxa ni vuelta taxkanu ini-n-yi chi kue'e cientu vuelta taxkanu ini-n-yi.

23 'Kuenda kiu ñin se kunxa'nu kuu Ia taxnuni nuu ñayiu ññayiu. N-nukuita ñin se kunxa'nu kida-s cuenta xa jini-s nuu nadaa n-kuu xtau se ka xinokuechi nuu-s.

24 N-kana-s-si xa n-nandajan-s tvini xtau-s, te n-xee ñin-s. Kue'e millón tau-s nuu-s.

25 Ña tuu na xa najuña'a-s, te n-ta'u tniú se kunxa'nu jan xa na kuya'u se tau tvini jan xi'in ñadi'i-s, da'ya-s, ntdaa xaxii-s xa na nani'i se kunxa'nu jan tvini-s.

26 N-xe juiin xiti se ijan nuu se n-xia'an nuu tvini, te n-ja'an-s: "Kundetú kúee-n. Kunda'u ini ña'a-n chi nataxi-da ntdantu'u tvini-n", kuu-s, xia'an-s.

27 Xaxe'e xa n-kunda'u ini ña'a se n-xia'an nuu tvini jan, ñatu n-kidayika-s xa nandajan-s tvini-s, ni ñin centau ña n-naje'en-s, te n-dayaa-s se n-xo tau jan.

28 Te juan nu'u se n-xo tau kue'e millón jan, te n-nanitna'a-s xi'in ñnka se xinokuechi nuu se kunxa'nu jan. Diuni tau se ijan nuu-s, ko xaku ni tau-s. N-tñi-s dujun se ijan. N-nukuita-s dakue'ne-s-si te xia'an-s: "Nataxi xa tau-n nuu-r."

29 N-xe juiin xiti se ijan nuu-s te n-ja'an-s: "Kundetú kúee-n. Kunda'u ini ña'a-n chi nachiya'u-da tvini-n."

30 Ñatu n-juini-s xa kundetu-s, te n-xe ndeka-s-si vekaa. N-ja'an-s nuu-s xa nde na nachiya'u-s ntdaa tvini-s; ijan dada kee-s.

31 N-ka teku dava ka se ka xinokuechi nuu se kunxa'nu jan xa n-kida se n-xo tau kue'e millón, te yo vichi n-ka tnau ini-s te n-ka xe juña tnu'u-s se kunxa'nu jan ntdaa xa n-kuu.

32 Ijan dada n-kana se kunxa'nu jan se n-xo

tau tvini nuu-s. X̄ia'an-s: “Se loko kuu-n. Kui'a kaa kui'a xito-n. N̄atu n-nandajan juexa-r xa n-xo tau-n nuu-r chi n-xijan ta'u-n nuu-r xa na kunda'u ini ña'a-r, te n-kunda'u ini ña'a-r.

³³ ¿Nakuenda ña n-kixdiki-n xa io xa kunda'u ini-n se n-xo tau tvini nuu-n na n-kunda'u ini ña'a ru'u?”, kuu-s, xia'an-s.

³⁴ N-kiti ini se kunxa'nu, te ndeka-s-si jua'an vekaa xa chindi'u ña'a se xndee vekaa. Nde'e ka kida u'u se ya'a se xyindi'u. Kindi'u-s nde na nachiya'u-s ntdaa xa tau-s.

³⁵ Du'a kada ña'a Taa-ro Ianyuux nux ma taxkanu ini-n ñayiu n-kida ña'a ñin xa n-kida ña'a-i —kuu-ia, n-ja'an-ia.

19

N-kakune'e Jesús ñayiu ka dandoo tna'a

¹ Nu n-xinokava xa n-ja'an Jesús, te n-ka kee-da xi'in-ia Galilea. N-ka kixi-da xi'in-ia yatni yu'u ndute xika de'va Jordán distrito Judea.

² Kue'e ñayiu n-ka xe kuitandijun ña'a, te n-ndadava'a-ia ñayiu ka ku'u.

³ Ijan n-ka xee se fariseu xa kajan tnu'u-s-ia xa kototnuni-s-ia. Ka xia'an-s:

—¿Io ley Ianyuux ja'an xa io va'a xa dandoo ñin seyñi ñadi'i-s te kadakutu-s tutu xa dandoo-s-ña xaxe'e xa n-kida-ña ñin xa ña n-tna ini-s a?

⁴ Te n-ja'an-ia:

—¿Nax kuu xa ña ka ka'u-n nuu yodotnuni xa na n-kidava'a Ianyuux ñayiu, n-kidava'a-ia seyñi xi'in ñadi'i xa kutuu-s nduu-s?

⁵ Diuni yodotnuni xa n-ja'an-ia: “Xijan kuu xa dandoo solteru tadi'i-s te xe kotuu-s xi'in ñadi'i-s. Kuenda kiu idii nga ñayiu n-ka nduu-s.”

⁶ Ñatuka ka kuu-s uu ñayiu chi n-ka nduu-s idii nga ñayiu. Xaxe'e xa Ianyuux n-danitna'a ña'a, xijan kuu xa maxku yoo kada xa dandoo tna'a ñayiu n-ka tnunda'a —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁷ Ijan dada n-ka xijan tnu'u ka-s-ia:

—Nuxa daa io, ¿nakuenda n-ta'u tniu Moisés xa ñin se dandoo ñadi'i-s, na kadakutu-s tutu yodotnuni xa dandoo-s-ña, te ma kune'e kuenda ka-s-ña?

⁸ Xia'an-ia nuu-s:

—Xaxe'e xa unu loko-n, xijan kuu xa n-xejoon Moisés xa dandoo koio-n ñadi'i-n, ko ñadu du'a n-kuu xa ki'na nuu.

⁹ Ru'u ja'an xa nux ña n-kidakuechi dava'a nga ñadi'i io yii xi'in inka seyii, te kadakutu yii-ña tutu xa dandoo-s-ña te natnunda'a-s xi'in inka ñadi'i, kada-s kuechi —kuu Jesús.

¹⁰ Ijan dada ka xia'an dañ, se dakua'a ña'a-ia:

—Nux kuechi kuu xa dandoo ñin seyii ñadi'i-s, va'a ka nux maxku koo ñadi'i-s.

¹¹ N-ja'an Jesús:

—Ñadu ntdaa ñayiu kutnuni ini tnu'u ya'a, chi mee ni ñayiu chindee ña'a Ianyuux kutnuni ini.

¹² Kue'e se n-kakune'e io, te ña ka kukajan ini-s ñadi'i chi daa vaxi-s. Dava-s n-ka ndada ne'e ña'a se n-ka ndada ne'e ña'a xa maxku kukajan ini-s ñadi'i. Dava-s xndedi ini xa maxku kada-s yika kuechi xaxe'e xa ja'an-s nuu ñayiu nax io xa kada-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i nde andiu, chi daa juini-s. Se kutnuni ini tnu'u ya'a, na jandixa-s.

N-xijan ta'u Jesús nuu Ianyuux xaxe'e sekuechi xi'in dichi kuechi

¹³ Ijan dada xndeka ñayiu sekuechi xi'in dichi kuechi n-ka xee nuu Jesús xa kajan ndodo-ia nda'a-ia diki-i, te kajan ta'u-ia nuu Ianyuux xaxe'e-i. Daña, se n-dakua'a ña'a-ia, n-ka kanandee-da ñayiu ijan xaxe'e xa daa n-ka kida-i.

¹⁴ Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Daa na kandeka na'i ñayiu sekuechi xi'in dichi kuechi kixi nuu-r te maxku dada'an koio-n-yi, chi ñayiu n-ka kiu tna'a nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i kuu ná kuu dichi kuechi xi'in sekuechi.

¹⁵ N-xinokava xa n-xajan ndodo-ia nda'a-ia diki sekuechi xi'in dichi kuechi jan. Ijan dada n-kee-ia. Jua'an-ia, te xndijun-da-ia jua'an.

N-ndatnu'u Jesús xi'in ñn se kuika

¹⁶ Nu n-xee-ia ñn nuu n-xee-ia te n-xee ñn se n-xee ijan. N-ja'an-s:

—Maestru, ¿nax io xa kada-da xa kundito-da níkava níkuita? —kuu-s, xia'an-s.

¹⁷ N-ja'an-ia nuu-s:

—¿Nakuenda xijan tnu'u ña'a-n ru'u nax kuu xava'a? Ianyuux xini xijan chi mee dii ni-ia va'a. Nux juini-n xa kutuu-n xi'in-ia níkava níkuita, jandixa xa n-ta'u tniu-ia —kuu-ia, xia'an-ia.

¹⁸ Xia'an-s nuu-ia:

—¿Ndeda ley-ia u?

Xia'an Jesús:

—Maxku ka'ni-n ndiyi. Maxku kava-n xi'in ñadi'i ñatu kuu ñadi'i-n. Maxku du'u-n. Maxku ja'an vete-n nuu juxtixia.

¹⁹ Koo-n xañu'u nuu tadi'i-n. Juemani ñayiu ná xemani-n mee-n —kuu-ia, xia'an-ia.

²⁰ Xia'an se jan:

—Ntdaa xa'a jandixa-da vaxi. ¿Nax ka ndoñu'u-da xa kada-da?

²¹ Xia'an ntuku-ia:

—Nux juini-n xa maxku kundido kutau ka-n kuechi n-kida-n, juan nu'u ve'e-n, diko-n ntdaa xaxii-n, dakexio-n tvini ni'i-n nuu ñayiu ka kunda'u te kada lanyuux xa kutu kuika-n andiu. Ijan dada kixi-n te nkuitandijun ña'a-n.

²² Nu n-teku-s xijan, yo n-kuko'yo ini-s, chi yo kue'e xaxii-s io te juan nu'u-s.

²³ Te n-ja'an Jesús nuu ntdaa dañá se dakua'a ña'a-ia:

—Xa xaxe'e xa nda'u ya'a ñayiu kuika xa kiu tna'a-i nuu ñayiu taxnuni lanyuux nuu-i, xaku ni-i ndaku xa kiu tna'a-i. Xandaa xakuiti daa ya'a.

²⁴ Na ja'an ntuku-r: “Va yachi ka ya'a ñin kiti kuu camello yau yiki nakiku dada xa kiu tna'a ñin ñayiu kuika nuu ñayiu taxnuni lanyuux nuu-i” —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

²⁵ Nu n-ka teku dañá, se dakua'a ña'a-ia tnu'u ya'a, te n-ka yu'u anu-da xaxe'e xa ñatu n-ka xani ini-da xa daa ja'an-ia. Ka xia'an tna'a-da:

—Nux ñatu ka nanita'u ñayiu kuika, naka ñayiu ka kunda'u ku nanita'u.

²⁶ N-nukonde'a ña'a Jesús te n-ja'an-ia:

—Ña yoo kua'a xa kada-i xijan, ko lanyuux na ñin xa ma kua'a-ia xa kada-ia —kuu-ia.

²⁷ Xia'an Spedru nuu-ia:

—Maestru, na'a-n xa ntdaa dañá n-ka dandoo xaxii-da, te n-ka xe kuitandijun ña'a-da. Te, ¿nax ni'i koio-da u?

²⁸ N-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Xandaa xakuiti xa kiu na nukavatuu ñuñayiu xee, kunukoo ru'u, Ia kuu ñayiu, nuu silla nuu taxnuni-r xa nduka'nu-r. Te dani ndo'o, se dakua'a-r kunukoo koio-n nuu ñin uxi uu silla xa taxnuni koio-n, te ndadandaa koio-n kuechi da'ya dana ñin uxi uu xixitna-ro ka kuu da'ya yin Israel.

²⁹ Ñayiu n-dandoo ve'e-i, a n-dandoo-i ñani-i a ku'a-i, a taa-i a di'i-i a da'ya-i, a ñu'u-xi xaxe'e ru'u, kue'e xa n-ka dandoo-i, ko kue'e ka ni'i-i nuu lanyuux. Ntdaa-i nandoto te kutuu-i xi'in lanyuux nikava nikuita.

³⁰ Kue'e ñayiu kunuu vitna, nduu-i ñayiu dakuu nga. Ñayiu dakuu nga io vitna, nduu-i ñayiu ndandi'i na xee kiu.

20

Ná kuu se kuu xto'o in ñu'u kue'e kuu lanyuux xa taxnuni-ia

¹ Kuenda kiu in se kuu xto'o ñu'u kue'e kuu lanyuux xa taxnuni-ia nuu ñayiu ñuñayiu. Se kuu xto'o ñu'u jan, ne'e datne n-xe nduku-s se kadatniu koio nuu ñu'u tnu uva-s.

² N-ja'an-s xi'in-s xa chiya'u-s-si in denario xa kadatniu-s in kiu te n-tunda'a ña'a-s; jua'an-s nuu ñu'u tnu uva-s.

³ Kaa in datne n-kee ntuku-s. Jua'an-s nuu ya'u, te n-xini-s kue'e se xnii ni.

⁴ N-ja'an-s nuu-s: “Jua'an koio. Kadatniu-n nuu ñu'u tnu uva-r, te taa-r ya'u-n.”

⁵ Juan kadatniu se xnii nuu ya'u jan nuu ñu'u-s. Kaa x-uu n-xe'en ntuku-s nuu ya'u, te dani n-kida-s. N-xe'en ntuku-s naxa kaa uni xañini. Te diuni daa n-kida-s.

6 Naxa kaa o'on xañini jua'an ntuku-s nuu ya'u, te n-xini-s se xnii ni ijan, te xia'an-s nuu-s: “¿Nakuenda diko ni xnii-n n-kuu nyaka? ¿Nakuenda ña ka kidatniu-n?”, kuu-s, xia'an-s.

7 N-ka ja'an se ijan nuu-s: “Xaxe'e xa ñayo taxi tniu.” Xia'an-s nuu-s: “Jua'an koio nuu ñu'u tnu uva-r te kadatniu koio-n”, kuu-s, xia'an-s.

8 Nu n-ñini, n-ja'an xto'o ñu'u tnu uva jan nuu se ñunuu se ka kidatniu nuu ñu'u tnu uva-s: “Kana se n-ka kidatniu nuu-r te chiya'u-si. Ki'na ka se danduu nga n-ka kiu, chiya'u. Ijan dada chiya'u-n se n-ka kiu kaa uni xañini. Ijan dada chiya'u-n se n-ka kiu kaa x-uu. Danduu nga chiya'u-n se n-ka kiu ki'na nuu.” Kuu xto'o ñu'u tnu uva jan, xia'an-s nuu se ijan.

9 Nu n-ka xee se n-ka kiu naxa kaa o'on xañini, ñin ñin denario n-ka ni'i-s. Dani n-ka ni'i se n-ka kiu kaa uni xañini, se n-ka kiu kaa x-uu xi'in se n-ka kiu kaa ñin du.

10 Nu n-ka xee se n-ka kiu ki'na nuu, te n-ka xani ini-s xa kue'e ka tvini ni'i-s, ko diuni ñin ñin denario n-ka ni'i-s.

11 Nu n-tnii-s tvini-s, n-ka jan kuechi-s nuu xto'o ñu'u tnu uva jan.

12 Ka xia'an-s: “Se danduu nga n-ka kiu, idii ni hora n-ka kidatniu-s, te unu n-chiya'u ña'a-n nt-daa-da xi'in-s. Yo nde'e n-ka kidatniu-da. Yo nde'e i'ni te n-ka kundee ini-da nyakanyaa”, kuu-s, ka xia'an-s.

13 Te xia'an xto'o ñu'u tnu uva jan nuu ñin-s: “Ña tuu nax u'u n-kida ña'a-r ndo'o chi n-kida ñinuu-ro xa chiya'u ña'a-r ñin denario.

14 Nakueka tvini-n te juan nu'u, chi daa kuu ini-r xa chiya'u-r se danduu nga n-ka kiu nani n-taxi-r

ndo'o.

¹⁵ ¿A ña io va'a xa kada-r xi'in tvini-r ná kuu ini-r a? ¿Kukuedi ini-n xaxe'e xa va'a-r a?", kuu xto'o ñu'u tnu uva jan, xia'an-s.

¹⁶ Daa ya'a ñayiu io vitna. Kue'e ñayiu kunuu ka vitna, nduu-i ñayiu ña ndandi'i. Ñayiu ña ndandi'i vitna, nduu-i ñayiu ndandi'i te kunuu ka-i —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

N-kakune'e ntuku Jesús xa kuú-ia

¹⁷ N-ka tñi-da xi'in Jesús ichi jua'an Jerusalén. Kue'e ñayiu jua'an xi'in-da. N-kine'e ðin ña'a-ia uxi uu dañá, se dakua'a ña'a-ia, te n-ja'an-ia nuu-da:

¹⁸ —Kuna'a koio xa ji'in-ro Jerusalén te diko ña'a ðin se nación-ro ru'u, Ia kuu ñayiu, nuu dutu ka taxnuni ka xi'in nuu se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés. Tekuechi neñuu ña'a-s, te ka'ni ña'a-s.

¹⁹ Diko ña'a-s nuu se ñatu kuu se Israel. Kuekundee ña'a se ijan, te janña'a-s chirrión ñi. Katakaa dika ña'a-s nuu curuxi te kiu kuu uni nadandoto ña'a Ianyuux —kuu-ia, n-ja'an-ia.

N-juini di'i Jacobo xi'in Sua xa kunukoo-s ðn ðn-s diñi Jesús nuu taxnuni-ia

²⁰ N-xee di'i Jacobo xi'in Sua, se ka kuu da'ya yi Zebedeo nuu xyuku-da, te n-xe tu'a-ña-ia. N-xe juuin xiti-ña nuu-ia xa ja'an-ña nuu-ia ðn xa ja'an-ña.

²¹ N-ja'an-ia nuu-ña:

—¿Nax juini anu-n?

Xia'an-ña nuu-ia:

—Juini-da xa na kunukoo ðn da'ya yi-da diñi kua'a-n te ðnka-te diñi datni-n na taxnuni-n nuu ñayiu —kuu-ña, xia'an-ña.

22 Ijan dada xia'an Jesús nuu nduu se ka kuu da'ya yî-ña:

—Ka xani ini lilu-n xa daa ka xani ini-n. ¿Nakuenda xa daa ka xani ini-n? ¿Kundee ini-n nduu-n xa nda'u ya'a koio-n ná nda'u ya'a ru'u a? —kuu-ia, xia'an-ia nuu-s.

Ka xia'an-s:

—Joon, vatuka.

23 Xia'an-ia nuu-s:

—Nda'u ya'a koio-n, ko ñadu ru'u kaxi se kunukoo lado kua'a-r xi'in lado datni-r chi Taa-ro lanyuux xá n-kaxi se kunukoo diñi-r.

24 Nu n-ka tekú uxi ka dañá se dakua'a ña'a-ia, xa'a te n-ka kiti ini-da nuu nduu se kuu da'ya yî Zebedeo jan.

25 Te n-kana ña'a Jesús ntdaa-da te n-ja'an-ia:

—Xna'a-n xa se ka taxnuni nuu ñayiu, nde'e taxnuni-s. Diuni nde'e ka taxnuni se ka taxnuni nuu-s.

26 Ñadu xijan kada koio-n chi nux ndeda-n juini xa taxnuni-n, io xa junukuechi-n nuu ñayiu.

27 Se juini xa kunuu-s, na kadatniu du'a-s nuu dava ka-n.

28 Ná kuu ru'u, Ia kuu ñayiu, ñatu vaxi-r xa junukuechi koio-n nuu-r, chi n-kixee-r xa junukuechi-r nuu-n xi'in nuu dava ka ñayiu. N-kixee-r xa kuú-r xaxe'e-n. Mudu ya'a chiya'u-r kuechi n-ka kida-n, te dakaku ña'a-r —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

N-ndadava'a Jesús uu se kuaa

29 Dani ka kixi-da xi'in-ia ichi vaxi Jerusalén. N-ka kexio-da xi'in-ia ñuu Jericó, te kue'e ka ñayiu n-ka xe kuitandijun ña'a.

³⁰ Yu'u ichi Jericó jan xtuu uu se kuaa. N-ka tekus xa ya'a Jesús ijan, te xee n-ka kana-s:

—Maestru, se kuu da'ya dana David, kunda'u ini ña'a-n.

³¹ Te n-ka kudeen ñayiu jua'an koio xi'in-da nuu nduu se kuaa jan. N-ka ja'an-i xa maxku kana ka-s, ko xee ka n-ka kana-s:

—Maestru, se kuu da'ya dana David, kunda'u ini ña'a-n.

³² N-nujuiin Jesús te n-kana-ia-s, te n-ja'an-ia nuu-s:

—¿Nax ka juini-n xa kada ña'a-r?

³³ Te ka xia'an-s nuu-ia:

—Maestru, kada-n xa na nukonde'a-da.

³⁴ N-kunda'u ini-ia-s, te n-tenee-ia nda'a-ia nduchi nuu-s. Danaa n-ka nukonde'a-s nduu-s, te n-ka xe kuitandijun-s-ia.

21

N-kiu Jesús Jerusalén

¹ N-ka kuyatni-da xi'in Jesús Jerusalén xi'in ñuu nani Betfagé. Katuu ñuu jan Xeyuku Tnu Olivo. Ijan n-tunda'a-ia uu se dakua'a-ia jua'an ijan.

² Xia'an-ia nuu-s nduu-s:

—Jua'an koio ñuu nde'a ña'a ya'a. Na kiu koio-n ñuu ijan jini koio-n ñ burra ndijun io da'ya. Nandaxi koio-n-ti te kandeka-n-ti kixi.

³ Nux jundu ja'an: “¿Nakuenda xa daa ka kida-n?”, te juña'a koio-n: “Ia kuu Xto'o-ro, ndoñu'u kit ya'a, te natunda'a-ia-ti ndixi nunuu ka” —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁴ Du'a n-xetna'a xa n-ja'an Ianyuux nuu se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. N-chidotnuni-s:

⁵ Jua'an koio Sión, te juña'a-n nuu ñayiu ijan:

“Kunde'a xa vaxi se taxnuni nuu-n.

Kuu-s ná kuu ñayiu kunda'u kukee chi da'ya iin burra yodo-s vaxi.”

⁶ Ijan dada jua'an-s nduu-s, te n-ka kida-s ná n-ta'u tniu-ia.

⁷ Xndeka-s burra xi'in da'ya-ti n-ka naxee nuu Jesús. N-ka xajan-s da'ma-s yata-ti, te n-ka daka-s-ia-ti.

⁸ Kue'e ñayiu n-ka taka ijan. Dava-i n-ka xajan da'ma-i ichi xa jin ndodo burru yodo-ia jan; dava ka-i n-ka xa'nde da'nda yutnu te n-ka xajan-i-tnu ichi jua'an-ia.

⁹ N-ka kana ñayiu xndijun ña'a xi'in ñayiu xndodo nuu nuu-ia:

Na ndadaka'nu-ro da'ya dana David.

Naka ta'u se n-tunda'a ña'a Ianyuux xa vaxi-s.

Na ndadaka'nu-ro Ianyuux, Ia taxnuni nuu ntdaa ñayiu.

¹⁰ Nu n-ka kiu-da xi'in-ia Jerusalén kue'e ka ñayiu n-ka taka xa kunde'a-i nax ya'a, te nde'e ka kuvaa-i. Ka xijan tnu'u tna'a-i:

—¿Jundu kuu se ya'a?

¹¹ Ka xia'an ñayiu xndijun ña'a:

—Se ya'a kuu Jesús. Se Nazaret kuu-s. Se distrito Galilea kuu-s. Se kachi tnu'u ña'a xa n-ja'an Ianyuux kuu-s —ka kuu-i, ka xia'an-i.

N-xijun Jesús ñayiu ka najueen ka nadiko xyuku nukeñu'u Jerusalén

¹² N-kiu Jesús veñu'u Jerusalén, te n-xijun-ia se ka najueen ka nadiko xtuu nukeñu'u jan. N-ngone'e-ia mexa ka xetniu se ka nadama tvini

ñayiu ka xe'en ijan. Dìuni n-ngone'e-ia silla se ka diko data.

¹³ Te n-ja'an-ia nuu-s:

—Yodotnuni tnu'u Ianyuux: “Veñu'u nuu io xa kajan ta'u ñayiu nuu-r kuu veñu'u ya'a, te ve'e-r kuu.” Dìuni yodotnuni tnu'u-ia: “Ka xetniu-n ve'e Ianyuux ná ka xetniu ñadu'u yau kava.” —Kuu-ia.

¹⁴ N-ka xee ñayiu kuaa xi'in ñayiu ka xika yakua veñu'u jan, te n-ndadava'a-ia-i.

¹⁵ N-ka xini dutu ka kunxa'nu xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xa n-kida Jesús kue'e milagru. Dìuni xa n-ka tekus xa ka kana sekuechi xiti veñu'u jan: “Na ndadaka'nu-ro Ia kuu da'ya dana David.” Xijan kuu xa n-ka kiti ini-s.

¹⁶ Te n-ka ja'an-s nuu Jesús:

—¿Ña tekun xa ka kana sekuechi ya'a u?

Te n-ja'an Jesús:

—Joon, tekur. ¿Ñayo-n n-ka ka'u nuu yodotnuni xa: “Ndadaka'nu ña'a koio sekuechi xi'in dichi kuechi xi'in da'ya ka xadi a”?

¹⁷ Te n-dandoo-ia-s. Ijan dada n-ka ndee-da xi'in-ia Jerusalén. Jua'an-da xi'in-ia ñuu Betania, te n-ka ndoo-da xi'in-ia ijan.

Tnu higo ñatu n-juun nde'a

¹⁸ Ne'e datne kiu kuu uu n-ka ngondita ntuku-da xi'in-ia Jerusalén te n-kojon-ia.

¹⁹ N-xini-ia ñn tnu higo yu ichi te n-xe tu'a-ia-tnu. Ni ñn higo ñatu n-ni'i-ia chi ñatu n-juun. Xijan kuu xa n-ja'an-ia nuu-tnu:

—Ma uun ka juun higo-n.

Te danaa n-yichi-tnu.

²⁰ Nu n-ka xini dañá, se dakua'a ña'a-ia xa n-ya'a, te n-ka yu'u anu-da. Te ka xia'an-da:

—Naka yachi n-yichi-tnu.

²¹ Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Xandaa xakuiti xa nux idii vuelta na kukanu ini-n Ianyuux te ma jin tñi anu-n, ñadu mee ni xa n-kida-r tnu higo kua'a-n xa kada koio-n chi nux na juña'a koio-n tnduu ya'a: “Xiko juiin. Juan keé nuu mar”, te daa kuu.

²² Dava'a nga xa kajan-n nuu Ianyuux taxi-ia nux idii vuelta n-ka kukanu ini-n-ia —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

N-ka xijan tnu'u se Israel Jesús nuu jundu n-tetutniú ña'a

²³ N-kiu-ia veñu'u Jerusalén te n-dakua'a-ia ñayiu. Nini dakua'a-ia-i n-ka xee dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel. Te n-ka xijan tnu'u-s-ia:

—¿Jundu n-tetutniú ña'a xa kada-n xa kida-n? ¿Jundu n-taxtutniú ña'a xa kida-n xa'a?

²⁴ N-ja'an Jesús nuu-s:

—Dani ru'u, na kajan tnu'u ña'a-r ñin xa kajan tnu'u ña'a-r. Nux na ja'an-n nuu-r xa kajan tnu'u ña'a-r te ja'an-r nuu-n jundu n-tunda'a ña'a xa du'a kida-r.

²⁵ ¿Jundu n-tetutniú Sua xa n-dajuendute-s ñayiu? ¿N-tetutniú ña'a Ianyuux a n-tetutniú ña'a ñayiu a? —kuu-ia, xia'an-ia nuu-s.

Te n-ka ndatnu'u-s. Ka xia'an tna'a-s:

—Nux na juña'a-ro “Ianyuux n-tetutniú ña'a”, te kachi-s nuu-ro: “¿Nakuenda ña n-ka jandixa-n-si?”

²⁶ Xa maxku ndandita ñayiu xyuku ya'a nuu-ro maxku ja'an-ro nuu-s xa ñayiu n-tetutniú Sua, chi

ntdantu'u ñayiu ka jandixa xa Sua n-kuu se n-ja'an tnu'u lanyuux nuu ñayiu —kuu-s, ka xia'an tna'a-s.

27 Te ka xia'an-s nuu-ia:

—Ña ka xini-r.

Xia'an ntuku-ia:

—Dani ru'u ma ja'an-r jundu n-tetutniu ña'a xa du'a kada-r.

N-kakune'e Jesús uu da'ya yii ñin se n-xo xitu uva

28 Te xia'an-ia ñnka xa xia'an-ia nuu-s:

—N-xio ñin se n-xio uu da'ya yii. N-ja'an-s nuu ñin-s: “Juan kadatniu ndo'o nuu ñu'u tnu uva-r vitna.”

29 Te xia'an se ijan nuu taa-s: “Ña'a, ma nkadatniu-da ijan.” Juini daa n-ja'an-s, ko n-natu ini-s te n-xe kadatniu na'i-s.

30 Dani n-ja'an-s nuu ñnka da'ya yii-s. N-ja'an se ijan nuu taa-s: “Joon, Tata, na ji'in-da”, kuu-s, xia'an-s, ko ña n-xe'en-s.

31 ¿Nax ka kachi-n? ¿Ndeda ñin-s n-kida xa n-juini taa-s? —kuu Jesús.

Ka xia'an-s:

—Se ki'na ka n-teku xa n-ja'an taa-s.

Xia'an Jesús nuu-s:

—Na ja'an ndaa-r xa kue'e ka se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in ñadi'i ka diko mee-ña kiu tna'a nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni lanyuux nuu-i dada ndo'o.

32 N-ja'an Sua nuu-n nax io xa jandixa-n xa maxku kundido kutau ka-n kuechi n-ka kida-n. N-ka jandixa se ka xijan tvini nandajan gobierno xi'in ñadi'i diko mee-ña xijan, ko mee-n ña'a. Juini n-ka teku-n xijan, ña n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi ni ña n-ka jandixa-n xa n-ja'an-s.

Se loko n-ka xo xitu ñu'u tnu uva ñn se kuu xto'o ñu'u

³³ 'Kunini koio ñnka ntuku tnu'u kandee na ja'an-r. N-xio ñn se n-dandee tnu uva nuu ñu'u-s. N-xani-s yu'a xa n-chikurali-s ñu'u tnu uva jan. N-kidava'a-s ñn nuu ki'ni-s ndudi uva jan. Diuni n-kidava'a-s ñn ve'e dujun. Te n-xia'an-s ñu'u-s se kundee xi'in-s tnu uva jan. Ijan dada jua'an-s ñn nuu xika.

³⁴ N-xee yoo xichi uva, te n-tunda'a-s se ka xinokuechi nuu-s xa na ñn nuka'nde dava-s xi'in se xndee xi'in-s tnu uva uva n-juun jan.

³⁵ Nu n-ka xee-s ijan, te n-ka tñi ña'a se xndee xi'in-s tnu uva jan. N-ka jani-s dava-s. Dava-s n-ka xa'ni ña'a-s. Dava-s n-ka jani-s yuú.

³⁶ Ijan dada n-tunda'a se kuu xto'o ñu'u jan kue'e ka ntuku se ka xinokuechi nuu-s dada xaki'na nuu te dani n-ka kida ña'a se xndee xi'in-s tnu uva jan.

³⁷ Ndijun nga n-tunda'a-s da'ya yii-s xa na ji'in-s nuu se ijan xa na ka'nde-s xi'in-s uva jan, te n-ja'an mee n-ja'an ñn-s: “Koo koio-s xañu'u nuu da'ya yii-ro.”

³⁸ Nu n-ka xini se xndee xi'in-s tnu uva jan xa n-kuyatni da'ya yii-s ijan, te ka xia'an tna'a-s: “Di-u-s kendoo xi'in ñu'u taa-s. Ne'e koio na ka'ni-ro-s na kua'a na ndoo-ro xi'in ta'u-s.”

³⁹ Te n-ka kine'e ña'a-s yu'u ñu'u tnu uva jan, te n-ka xa'ni ña'a-s.

⁴⁰ Na nangondita xto'o ñu'u tnu uva jan, ¿Nax kada-s se xndee xi'in-s tnu uva jan? —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁴¹ Te ka xia'an dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka kunxa'nu n-ka xee ijan:

—Ka'ni-s se unu loko ijan. Ma kunda'u ini-s-si.

Juña'a ntuku-s ñu'u-s inka se kundee xi'in-s tnu uva jan. Se ijan na ka'nde dava xi'in-s uva yoo tñi koio-s —kuu-s, ka xia'an-s nuu Jesús.

⁴² Te xia'an-ia nuu-s:

—¿Ta ka'u koio ka-n tnu'u Ianyuux du'a yodot-nuni a?:

Ná kuu yuú ña xe ini se ka kidava'a ve'e kuu-s.

Yuú ña n-ka xe ini se ijan n-ndunuu yitñi nama ve'e.

N-kida Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro, xa na jini-ro xa ña uu n-xini-ro.

⁴³ Xaxe'e xa du'a ya'a ma taxnuni koio ka-n nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i, te kada-r xa ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel taxnuni nuu ñayiu kiu tna'a nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i. Ñayiu ijan kada xa ta'u tniu-r.

⁴⁴ Ñayiu na jungava ndodo nuu yuú ijan, kukuechi-i, te nux junkava ndodo ña'a yuú jan, dandi'i ña'a-i —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁴⁵ Nu n-ya'a n-ka xo nini dutu ka kunxa'nu xi'in se fariseu tnu'u ijan, te n-ka kutnuni ini-s xa diu-s n-kakune'e ña'a Jesús.

⁴⁶ Te n-ka nduku ini-s xa tñi-s-ia te kandeka-s-ia ji'in nuu juxtixia xa tekuechi neñuu-s-ia, ko n-ka yu'u-s nuu ñayiu xyuku ijan chi ka jandixa-i xa tnu'u Ianyuux ja'an-ia.

22

Ná kuu ñn se kunxa'nu kida viko tnunda'a kuu Ianyuux

¹ Ijan dada n-kakune'e Jesús inka ntuku xa n-kakune'e-ia. Xia'an-ia nuu-s:

² —Kuenda kiu ñin se kunxa'nu kida viko xa tnunda'a da'ya-s kuu lanyuux xa taxnuni-ia nde andiu. N-xio ñin se n-kunxa'nu n-kida viko xa n-tnunda'a da'ya-s.

³ N-tunda'a se ijan se ka xinokuechi nuu-s xa na jin juña tnu'u-s ñayiu n-ja'an-s xa xá io hora jî'in koio-i viko jan, ko ñayo-i n-ka juini xa jî'in koio-i viko-s.

⁴ Ijan dada n-tunda'a ntuku-s dava ka se ka xinokuechi nuu-s xa na juña'a koio ntuku-s ñayiu ijan xa na jî'in na'i koio-i viko tnunda'a jan. Diuni xia'an-s xa na juña'a-s xa xá io tu'a ntdanditu'u xa kaxde'ñu koio-i. Diuni juña'a-s xa xá n-xa'ni-s nkutu na'nu xi'in ncerru xndandee.

⁵ Te du'a n-ka xe juña tnu'u se ka xinokuechi nuu-s ñayiu ijan, ko ñayo-i n-ka chinuu ntuku. Nudiin n-ka kee-i, ka xe'en-i. ñin-s jua'an nuu ñu'u-s. Inka-s juan jueen xa nadiko-s.

⁶ Dava ñayiu n-ja'an se n-kunxa'nu jan, n-ka tñi se ka xinokuechi nuu-s xa n-ka kida u'u ña'a-i te n-ka xa'ni ña'a-i.

⁷ Yo n-kiti ini se n-kunxa'nu jan, te n-tunda'a-s soldado-s xa na nka'ni-s ñayiu n-ka xa'ni se n-ka xinokuechi nuu-s. Diuni n-ka teñu'u-s ñuu-i.

⁸ Ijan dada xia'an-s nuu dava ka se ka xinokuechi nuu-s: “Xá io tu'a ndeyu viko tnunda'a, ko xaxe'e xa ñatuka natau xa kixi ñayiu n-ja'an-r viko-r ma yoo-i kixi.

⁹ Jua'an koio nuu nujunta'a ichi yu'u ñuu, te ja'an koio-n dava'a nga ñayiu junta'a xi'in-n xa na kixi koio-i viko tnunda'a kida-r”, kuu-s, xia'an-s.

¹⁰ Te n-ka kee se ka xinokuechi nuu-s; ka xe'en-s. Xndeka-s ntdaa ñayiu n-ka ni'i-s n-ka xee, nuu ñayiu va'a, nuu ñayiu loko, te n-chitu ve'e nuu kuu

viko tnunda'a. N-ka nukoo ñayiu nuu mexa xa kaxi-i ndeyu.

¹¹ N-xo nde'a se kunxa'nu jan ñayiu xtuu nuu mexa-s, te n-chinuu-s xa ñin se nukoo yumexa-s, ñatu ni'no-s da'ma ka xkui'no ñayiu hora ka xe'en-i viko tnunda'a.

¹² N-ja'an-s nuu-s: “¿Janda n-kikiu-n ya'a xa ña tuu na da'ma viko tnunda'a ni'no-n?”, kuu-s, xia'an-s. Te ña tuu nax n-ja'an se ijan.

¹³ Ijan dada n-ja'an se kunxa'nu jan nuu se ka xinokuechi nuu-s: “Duku koio nduu nda'a nduu xe'e-s, te jin dajane koio-n-si nuu nee xa nee. Ijan nde'e nda'i-s te nde'e kiti ini-s nuu Ianyuux”, kuu se kunxa'nu jan, n-ja'an-s.

¹⁴ Daa ka kuu ñayiu ka tekku tnu'u Ianyuux. Kue'e-i ka tekku tnu'u-ia, ko xaku ni-i kaxi ni'no-ia xa kutuu-i nuu tuu-ia —kuu Jesús, xia'an-ia nuu-s.

N-ka xijan tnu'u ñayiu Jesús nux io va'a xa juña'a-i tvini nandajan César

¹⁵ Ijan dada n-ka ndee se fariseu xi'in dutu ka taxnuni xa ka nu'u koio-s, te n-ka kida inuu-s janda kada koio-s xa daka ni'no-s Jesús.

¹⁶ Ijan dada n-ka tunda'a-s se ka dakua'a-s xi'in se partido Herodes nuu Jesús. Ka xia'an se ijan:

—Maestru, ka xini-da xa ndaa ja'an-n nuu nt-daa ñayiu te najanu ichi-n-yi ichi Ianyuux, te ñatu kaxi-n ñayiu chi inuu kuu ini va'a-n nuu-i nt-daa-i.

¹⁷ ¿Nax xani ini-n? ¿Io va'a xa najuña'a-ro tvini nandajan César a ña'a u? —kuu-s, ka xia'an-s nuu-ia.

¹⁸ N-kutnuni ini Jesús xa xaloko ka juuni-s. Xijan kuu xa xia'an-ia nuu-s:

—Ka kida nga-n xa va'a-n. ¿Nakuenda ka xitot-nuni ña'a-n?

¹⁹ Dande'a ña'a ñin tvini roma.

Te n-ka dande'a-s-ia tvini ijan.

²⁰ Nu n-xini Jesús tvini jan te n-xijan tnu'u-ia-s:

—¿Jundu nuu ndenee nuu tvini ya'a? ¿Jundu ñu ndenee?

²¹ Ka xia'an-s:

—Nuu César. Ñu César.

Xia'an-ia nuu-s:

—Ate, najuña'a koio César xa nandajan-s te juña'a koio-n lanyuux xa io xa najuña'a-n-ia.

²² Nu n-ka teku-s xa'a n-ka yu'u-s chi ñatu n-ka xani ini-s xa daa ja'an-ia. Te n-ka dandoo-s-ia.

N-kakune'e Jesús xa nandoto ñayiu n-ka xi'í

²³ Kiu ijan ni n-ka xee se saduceu nuu Jesús. Ka ja'an se ya'a nuu ñayiu xa ñayo ndiyi nandoto. N-ka ja'an-s nuu-ia:

²⁴ —Maestru, n-chidotnuni Moisés: “Nux na kuú ñin seyí te ña n-xio da'ya-s xi'in ñadi'i-s, io xa natnunda'a ñani-s xi'in ñadi'i-s xa na koo da'ya-ña xi'in ñani-s te kuenda kiu da'ya se n-xi'í jan ku kuu da'ya ijan.”

²⁵ N-xio ñin se n-xio uxa tna'a ñani-s. Sexa'nu n-tnunda'a xi'in ñadi'i-s, te ñayo na da'ya-s n-xio xi'in-ña te n-xi'í-s. N-natnunda'a ñadi'i-s xi'in ñani-s.

²⁶ Daa ni n-ya'a ñani-s. Daa ni n-ya'a inka ñani-s. Ntdaa-s n-ka tnunda'a xi'in ña ijan, te n-ka xi'í-s.

²⁷ Ijan dada ndijun nga mee-ña n-xi'í.

²⁸ ¿Ndeda ñin-s ñadi'i ku kuu-ña na nandoto ñayiu n-ka xi'í?, chi ntdaa-s n-kuu yí-ña —ka kuu-s, n-ka xijan tnu'u-s Jesús.

²⁹ Xia'an Jesús nuu-s:

—Ka ja'an lilu-n. Ña ka xini-n tnu'u Ianyuux xyodotnuni, ni ña ka xini-n nax kua'a Ianyuux xa kada-ia.

³⁰ Na xee kiu nandoto ñayiu n-ka xi'í io xa kutuu andiu ma datnunda'a tna'a-i, ni ma kuú-i inka vuelta chi kutuu koio-i ná xtuu ángel, ia ka xi-nokuechi nuu Taa-ro Ianyuux andiu.

³¹ Tnu'u Ianyuux yodotnuni kakune'e xa ndaa xa nandoto ñayiu n-ka xi'í. ¿Ñatu n-ka ka'u-n xijan u? Du'a yodotnuni:

³² “Kuu-r Ianyuux Abraham, kuu-r Ianyuux Isaac, kuu-r Ianyuux Jacob.” Ñatu ndeka-ia ndiyi chi ndeka-ia ñayiu xndito —kuu-ia, xia'an-ia.

³³ N-ka tekú ñayiu xyuku ijan tnu'u-ia te n-ka yu'u anu-i xa daa n-ja'an-ia.

Ley ndandi'i ka

³⁴ N-xa'nu Jesús tnu'u se saduceu te ña n-ka ja'an ka-s. Nu n-ka tekú se fariseu xijan, te n-ka nataka-s nuu Jesús.

³⁵ Abogado kuu ñn-s. Se kuu abogado jan n-xijan tnu'u-ia ñn xa n-xijan tnu'u-s-ia xa kototnuni-s-ia.

³⁶ Xia'an-s:

—Maestru, ¿ndeda ñn ley Ianyuux ndandi'i ka?

³⁷ Te n-ja'an-ia nuu-s:

—Io xa juemani koio-n Ianyuux, Ia kuu Xto'o-n, xi'in nde yiki, nde tuchi-n.

³⁸ Ley ya'a ndandi'i ka.

³⁹ Inka ley ndandi'i kuu xa'a: “Io xa juemani koio-n ñanitna'a-n ná ka xemani-n mee-n.”

⁴⁰ Nux na jandixa koio-n nduu ley Ianyuux ya'a, ndaku-n xa jandixa koio-n ntdantu'u ley n-chidotnuni Moisés xi'in ntdantu'u xa

n-chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu —kuu Jesús.

¿Jundu da'ya kuu Cristu?

⁴¹ Ijan dada n-xijan tnu'u-ia dava ka se fariseu n-ka nataka nuu-ia:

⁴² —¿Jundu kuu Cristu ka xani ini-n? ¿Jundu da'ya dana kuu-ia?

Ka xia'an-s nuu Jesús:

—Da'ya dana David kuu-s.

⁴³ Xia'an-ia nuu-s:

—N-ja'an David xa Xto'o-s kuu Cristu na n-keé ña'a Espíritu Ianyuux. ¿Ñatu ke ini koio-n nax n-kutnuni ini-s na daa n-ja'an-s a? Du'a n-chidotnuni-s:

⁴⁴ N-ja'an Taa-ro Ianyuux nuu Ia kuu xto'o-ro:

“Nkoo diñi kua'a-r ñini na xee kiu kada-r xa tax-nuni-n nuu se ka xini u'u ña'a.”

⁴⁵ Xaxe'e xa na n-xo tuu David n-ja'an-s xa xto'o-s kuu Cristu, ¿Janda kuu Cristu da'ya dana-s? —kuu Jesús, xia'an-ia.

⁴⁶ Ni ñn tnu'u ñayo ka-s n-ka ja'an nuu-ia. Ñayo ka-s n-kuyiï xa kajan tnu'u-s-ia.

23

Yo kui'a ka xetniu se ka kuu fariseu xi'in se ka kuu saduceu

¹ Ijan dada n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da xi'in nuu ñayiu xyuku ijan:

² —Nani n-kuu Moisés maestru, dani ka kuu se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni-s xi'in se fariseu maestru.

³ Xijan kuu xa ntdaa xa ta'u tniu-s kada koio-n te jandixa koio-n-si, ko maxku kada-n xa ka kida-s chi tuku ka ja'an-s xa kada-s te tuku ka kida-s.

⁴ Kuenda kiu ñin xa yo vee ndido ñayiu kuu xa ka ta'u tniu-s nuu-n. Ka duku-s xa yo vee jan, te ka ta'u tniu-s xa kuido koio-n, ko mee-s ñatu ka xido-s, ni xa kaju'un ñin diki nda'a-s xijan ña kuu.

⁵ Ka kida ndika-s tutu yodotnuni tnu'u lanyuux xndenee te'u-s. Ka kida nani ka-s chate da'ma ka xkui'no-s na xijan ta'u-s nuu lanyuux. Xa na kunde'a ña'a ni ñayiu ka kida-s xijan.

⁶ Yo ka tna ini-s xa kunukoo-s nuu silla ka xko nukoo ñayiu ndandi'i hora ka xaxde'ñu-s ñin nuu kuu viko. Yo nde'e ka tna ini-s xa kunukoo yatni-s nuu ka xko nukoo se ja'an ndodo nuu ñayiu xyuku xiti veñu'u kuechi.

⁷ Yo ka tna ini-s xa koo ñayiu xañu'u nuu-s nuu ya'u. Yo ka tna ini-s xa ja'an ñayiu nuu-s: “Maestru.”

⁸ Ko ndo'o, maxku juejoon koio-n xa ja'an ñayiu nuu-n: “Maestru”, chi ñani-n kuu tna'a xi'in ñayiu ka kukanu ini ña'a ru'u te idii ni maestru-n io.

⁹ Maxku ja'an-n nuu ñin ñayiu: “Ndixi kuu Taa ñayiu ñuñayiu”, chi idii ni Taa-ro ntdaa-ro io. Andiu tuu-ia.

¹⁰ Maxku juejoon koio-n xa ja'an ñayiu: “Kuu-n Maestru ñayiu ñuñayiu”, chi Maestru-i kuu ña'a ru'u, Ia kuu Cristu.

¹¹ Se na junukuechi nuu koio-n ku kuu se ndandi'i ka.

¹² Ñayiu najuen tnu'u mee-i, nduu-i ñayiu dakuu nga te kujanuu-i. Ñayiu xko kida na kida ñayiu dakuu nga, najuen tnu'u ña'a ñayiu —kuu Jesús, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da xi'in nuu ñayiu xyuku

ijan.

13-14 Ijan dada xia'an-ia nuu se ka kunxa'nu:

—Nda'u ya'a koio ndo'o, se ka kuu maestru xi'in se fariseu chi unu loko-n. Ka kida nga-n xa va'a-n. Ka dada'an-n xa maxku kiu tna'a koio ñayiu nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni lanyuux nuu-i. Juini juini-i xa kiu tna'a koio-i nuu ñayiu ijan, ko ka dada'an-n, te ni mee-n ña kiu tna'a koio nuu-i.

15 'Nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xi'in mee-n, se fariseu. Ka kida nga-n xa va'a-n. Ka xe'en-n ñuu xndatuu inka lado yu'u mar xa dakua'a koio-n to'o xa na jandixa koio-i ná ka jandixa mee-n. Nani ka xe'en-n do nuu mar, dani ka xe'en-n do nuu ñu'u yichi xa dakua'a-n ñayiu ijan. Ka kida-n xa kue'e ka kuechi ka kida ñayiu ka dakua'a-n jan dada mee-n.

16 'Nda'u ya'a koio mee-n chi ka kuu-n na ka kuu se kuaa xndeka ñayiu jua'an in nuu jua'an-i. Ka ja'an-n: “Ñayiu chinaa xaxe'e veñu'u, ña tuu na tnu'u vete kuu nux ña xetna'a tnu'u-i, juini n-kida-i uxi diki nda'a-i, ko ñayiu chinaa xaxe'e oro io veñu'u, nux ña xetna'a tnu'u-i, kida-i kuechi chi vete-i”, ka kuu-n.

17 Ka ja'an lilu-n. Ná kuu ñayiu kuaa ka kuu-n. Ndandi'i ka veñu'u nuu n-nduu ii oro jan dada oro io xiti veñu'u jan.

18 Diuni ka ja'an-n: “Ñayiu chinaa xaxe'e altar veñu'u, nux ña xetna'a tnu'u-i, ña tuu na kuechi kuu, juini n-kida-i uxi diki nda'a-i, ko nux ka chinaa-i xaxe'e kiti ka doko-i nuu altar te ña xetna'a tnu'u-i, kuechi kuu xijan”, ka kuu-n.

19 Ná kuu ñayiu kuaa ka kuu-n. Ndandi'i ka altar nuu n-nduu ii ntdaa xa n-ka doko-n dada ñn xa ka doko-n chi nuu altar jan n-nduu ii xijan.

20 Ñayiu ka chinaa altar, ñadu altar ni ka chinaa-i hora ka kida-i uxi diki nda'a-i chi diuni ka chinaa-i ntdantu'u xa ka doko-i nuu altar.

21 Tuu Ianyuux xiti veñu'u Jerusalén. Xijan kuu xa na ka kida ñayiu uxi diki nda'a-i xa ka chinaa-i veñu'u, ka kakune'e-i Ianyuux chi ka ja'an-i: “Nandi'a Ianyuux.”

22 Ñayiu ka chinaa xaxe'e andiu, diuni chinaa-i silla nukoo Ianyuux xa taxnuni-ia. Diuni ka kakune'e ñayiu ijan Ianyuux chi ka ja'an-i: “Nandi'a Ianyuux.”

23 'Nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xi'in se fariseu. Ka kida nga-n xa va'a-n. Ntna'a uxi nu'ne mino castila ka ni'i-n, ka najuña'a-n ñn Ianyuux. Diuni daa ka najuña'a-n anís xi'in comino. Maxku nujani-n xa kada-n xava'a ya'a. Juini ka kida-n xava'a ya'a, ko ña ka jandixa-n ñn xa ndandi'i ka. Ñatu daya'a-n juxtixia ñayiu ka kida kuechi, te ka kidandaa-n kuechi ñayiu ña tuu nax kida. Ñatu ka kunda'u ini-n dava ka ñayiu. Ñatu ka kukanu ini-n Ianyuux. Maxku daa ka kada-n; jandixa koio xa ta'u tni-ia.

24 Ka kuu-n ná kuu se kuaa xndeka ñayiu jua'an ñn nuu jua'an-s. Ka chinuu-n kuechi luchi kuu ná kuu ñn kitlavichi luchi ñu'u nuu ndute kida ñnka ñayiu. Ka dakeé ni'ni ñayiu ndute ñu'u kitlavichi jan ñn da'ma xa na ña'a kojon-i-ti, ko ndo'o, ñatu dakeé ni'ni-n ndute ñu'u kiti kuu camello xa na ña'a kojon-n-ti.

25 'Nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a va'a ley

n-chidotnuni Moisés xi'in se fariseu. Ka kida nga-n xa va'a-n. Kuenda kiu taxa xi'in ko'o ka kuu-n. Io ndoo yata xijan, ko kui'a kaa xa ñu'u xiti-i. Ka du'u-n xaxii ñayiu, te ka kida-n dava'a nga xa ka juini mee-n.

²⁶ Mee-n, se fariseu, ná kuu se kuaa ka kuu-n. Ki'na ka najini-n xiti ko'o jan xi'in xiti taxa jan na kua'a daa na koo ndoo yata-i tuku.

²⁷ 'Nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in se fariseu. Ka kida nga-n xa va'a-n. Kuenda kiu kava nuu xyinduxi ndiyi ka kuu-n. Naka'i ñayiu kava jan te ndukuixi. Vili kaa yata-i, ko kui'a kaa xiti-i chi ñu'u yiki ndiyi.

²⁸ Daa ka kuu-n. Ka kida nga-n xa ka kida-n xava'a xa na kunde'a ña'a ñayiu, ko mee ni xaloko xñu'u anu-n. Ñatu ka jandixa-n Ianyuux.

²⁹ 'Nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in dava ka se fariseu chi ka kida nga-n xa va'a-n. Ka kaan-n nuu xndaa se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ka kidakutu-n capilla nuu xndaa ñayiu va'a.

³⁰ Te ka ja'an-n: “Nu n-ka xio-ro tiempo n-ka xa'ni xixitna-ro se n-ka ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux, ma kuation-ro xa n-ka kida-s.”

³¹ Xndido tau-n kuechi-n xi'in-s xaxe'e xa diuni ka xa'ni mee-n se ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

³² Vitna daxinokava koio-n xa n-ka kixe'e-s xa kada-s.

³³ Da'ya Kui'na ka kuu-n. Ma kaku-n na ndadan-daa Ianyuux kuechi-n chi ji'in koio-n andea.

³⁴ N-kuu titni se ja'an tnu'u Ianyuux nuu-n tunda'a-r vaxi. Diuni tunda'a-r se yo unu kaxi

ini xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. Dava-s ka'ni koio-n. Dava-s katakaa dika-n. Dava-s jani koio-n chirrión ñii xiti veñu'u kuechi-n. Dava-s nkuijun koio-n ntaka ñuu ji'in koio-s.

³⁵ Xaxe'e xa'a kundido kutau koio-n xi'in xix-itna-n ntdaa ñayiu va'a anu n-ka xa'ni-s nde tiempo n-xo tuu Abel xi'in nde tiempo n-xo tuu Zacarías, da'ya yii Berequías. Zacarías jan n-ka xa'ni xixitna-n me'ñu altar xi'in veñu'u.

³⁶ Na ja'an ndaa-r xa kundido kutau mee-n, ñayiu io vitna ntdaa se ijan —kuu Jesús, xia'an-ia nuu-s.

³⁷ Ijan dada n-nukonde'a-ia ñuu Jerusalén. Te n-ja'an-ia:

—Ndo'o xa kuu-n ñayiu Jerusalén, ka xa'ni-n se ka ja'an tnu'u lanyuux nuu ñayiu, te ka jani-n se n-tunda'a ña'a lanyuux yuú. Naka kue'e vuelta n-juini-r xa kada-r ná kida chuun xa nadataka-ti da'ya-t te chi'i ña'a-t ka'a ndixi-t. Du'a n-juini-r xa kada-r, ko ñayo-n n-juini.

³⁸ Kuna'a koio xa mayo ka ñayiu kutuu Jerusalén,

³⁹ ni mayo ka-n jini ña'a nde na xee kiu ja'an-n: “Naka ta'u Ia n-natunda'a ña'a lanyuux xa juan ndixi-ia ñuñayiu.” —Kuu-ia, xia'an-ia.

24

N-ja'an Jesús xa ndondoo veñu'u Jerusalén junkoio

¹ Ijan dada n-kee-ia veñu'u Jerusalén xa jua'an-ia iin nuu jua'an-ia, te n-ka xetna'a-da-ia. N-ka dane'e nda'a-da xa na kunde'a-ia veñu'u xi'in titni ve'e xndenee tna'a xi'in-i.

² Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:

—Va'a n-kua'a ntdaa xa xnde'a-ro ya, ko xandaa xakuiti ma kava ndodo tna'a ka ni ñn yuú n-kua'a veñu'u ya'a chi ntdanditu'u junkoio.

³ Te jua'an koio-da xi'in-ia Yuku Tnu Olivo. Daa ni kue'e ñayiu xndijun ña'a. N-nukoo-ia ijan te n-ka xetu'a-da-ia.

N-ka xijan tnu'u-da-ia:

—Kachitnu'u ña'a-n na kiu ya'a ntdaa xijan. ¿Na seña taxi Taa-ro Ianyuux xa na kutnuni ini koio-da xa vax kuyatni kiu ndixi-n ñuñayiu, te naa ñuñayiu?

⁴ N-ja'an Jesús:

—Koo koio-n cuedado xa maxku danda'u ña'a se kixi.

⁵ Kue'e-s kixi te ja'an-s xa n-tunda'a-r-si. Ja'an-s: “Ru'u kuu Cristu.” Kue'e ñayiu danda'u koio-s.

⁶ Kiu na tekú koio-n xa jantna'a ñn ñuu xi'in inka ñuu, te diuni tekú tnu'u-n xa jantna'a ñn nación xi'in inka nación, maxku ña'a chi ini koio-n. Maxku kundu ini-n. Ki'na ka io xa ya'a ntdaa xijan, ijan dada naa ñuñayiu.

⁷ Ndandita ñn país nuu inka país. Jantna'a koio soldado ñn se kunxa'nu xi'in soldado inka se kunxa'nu. Kixi tnama. Kue'e vuelta tnaa dava ñuu xndatuu ñuñayiu.

⁸ Na ya'a ntdaa xa'a, nda'u ya'a koio mee-n xi'in dava ka ñayiu ñuñayiu. Ná ya'a ñá xajan da'ya ya'a koio-n.

⁹ Kandeka ña'a ñayiu ji'in nuu juxtixia. Kada u'u ña'a-s te ka'ni ña'a-s. Diuni jini u'u ña'a ñayiu xaxe'e xa ka jandixa ña'a-n ru'u.

¹⁰ Tiempu ijan ma kukanu ini ña'a ka dava-n. Datuu tna'a-n nuu juxtixia te jini u'u tna'a-n.

11 Tiempu ijan kue'e se vete kixi. Ja'an koio-s xa kuu-s se ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ña ndaa. Kue'e-n danda'u ña'a-s.

12 Xaxe'e xa yo kuloko ka ñayiu daa, ma juemani tna'a ka dava-i.

13 Nux dani na kukanu ini ña'a-n xi'in nux ma kande ini-n xa kukanu ini ña'a-n, dakaku ña'a-r.

14 Teku ñayiu nitu'u ñuu tnu'u-r na kua'a na tekui nax io xa kada-i xa kiu tna'a-i nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i. Tnu'u va'a kuu. Ki'na ka daa ya'a te ijan dada naa ñuñayiu.

15 'Jini koio-n xa kine'e ñayiu ñatu ii ndatniu ii io xiti veñu'u, te ma chinuu-i xa ii xijan. Jin tna'a xa n-chidotnuni Daniel se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux.

16 Ñayiu xtuu Judea kiu ijan na kunu koio-i; ji'in-i yuku.

17 Ñayiu iin ndodo diki ve'e-i kiu ijan, maxku ndiu-i ve'e-i xa kine'e-i xaxii-i.

18 Ñayiu kidatniu nuu ñu'u-i, maxku nu'u-i ve'e-i xa kine'e-i doo-i.

19 Nda'u ya'a koio ñadi'i xñu'u da'ya xi'in ñadi'i ka dakadi yijin kiu ijan.

20 Kajan ta'u koio nuu Ianyuux xa maxku ya'a xijan tiempu vixi, ni kiu ka ndetatu-ro

21 chi nux kiu ijan na ya'a xa'a yo nda'u ka ya'a koio ñayiu. Nde na n-xe kavatuu ñuñayiu xi'in nde vitna ñatu uun ya'a xa'a. Na ya'a xijan, te ma uu ka du'a kuu.

22 Nu ma ndadaluchi Ianyuux kiu ijan n-kuu, ni in ma yoo kaku, ko ndadaluchi-ia kiu ijan xaxe'e ñayiu n-kaxi diin-ia xa kaku koio-i.

23 Tiempu ijan ja'an koio ñayiu: "Ya'a tuu Cristu."

Ja'an inka ntuku ñayiu: “Ijan tuu Cristu.” Maxku jandixa koio-n-yi

²⁴ chi kixi se ja'an xa kuu-s Cristu xa danda'u-s ñayiu. Kixi se ja'an xa se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ka kuu-s. Kada Kui'na xa kada se ijan kue'e milagru te kue'e ñayiu danda'u koio-s nde ñayiu n-kaxi dñn Ianyuux ku kuu-s xa danda'u-s, ko ma ndaku-s.

²⁵ Kachitnu'u ña'a da'u ni-r xa ya'a. Kuna'a koio xa n-ja'an-r nuu-n.

²⁶ Nux ja'an ñayiu nuu-n kiu ijan, “Kachitnu'u ña'a-r xa tuu-ia nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun dau”, maxku ji'in koio-n ijan. A nux na ja'an inka ñayiu nuu-n, “In xiti ve'e yiva'a-ia”, maxku jandixa koio-n-yi

²⁷ chi ma du'a kada-r. Ná kuu xa kee taxa nde nuu kane ngandii te xeye'e nde nuu keé ngandii, daa ku kuu na ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu.

²⁸ Ná xko yuku ñau nuu katuu in kiti n-xi'í, daa kuyuku koio ñayiu nuu-r na ndixi-r.

²⁹ 'Na ya'a xa nda'u ya'a ñayiu ntdaa kiu ijan, te ijan dada kuneé nuu ngandii. Ma ndii ka yoo. Junkoio chudini xi'in ntdaa ka xa io andiu.

³⁰ 'Ijan dada kada Ianyuux in xa ña uun xini ñayiu. Kue'e xa kada-ia andiu xaxe'e xa n-kuyatni kiu ndixi mee-r, Ia kuu ñayiu. Kunde'a-i xa ndixi-r nuu vikó, te taxnuni-r nuu ntaka ñuu ñuñayiu. Yo nde'e ndii-r. Nda'i ntdantu'u ñayiu ñuñayiu na jini ña'a-i.

³¹ Tunda'a-r, ángel, ia ka xinokuechi nuu-r, xa tiu koio-ia strompeta xa nadataka-ia ntdaa ñayiu n-kaxi dñn Ianyuux. Nadataka-ia ntdantu'u ñayiu

io nde nuu keé ngandii xi'in nde nuu kane ngandii xi'in nduu lado ka ñuñayiu.

³² 'Xna'a-n xa hora nandidi tnu higo te ndukuii-tnu xa vax nduyatni yoo i'ni.

³³ Nani ka xini-n xa vax nduyatni yoo i'ni, dani jini koio-n xa vax kuyatni kiu ndixi-r na jini-n xa ya'a ntdaa xijan chi xijan kuu seña xa daa ya'a.

³⁴ Xandaa xakuiti ma kuú ndi'i ñayiu io vitna nde na ya'a ntdaa xijan.

³⁵ Naa andiu, naa ñuñayiu, ko xa n-ja'an-r ma kuita.

³⁶ Ñayo xini na kiu ya'a xa'a, ni ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, ni mee-r, Ia kuu Da'ya Yi-ia, ña xini. Mee ni Taa-ro Ianyuux na'a na kiu daa ya'a.

³⁷ Nani n-ya'a na n-xo tuu Noé ñuñayiu, dani ya'a kiu na ndixi mee-r, Ia kuu ñayiu.

³⁸ Nani n-ya'a na n-kuyatni kiu n-ndindodo ndute ñuñayiu, dani ya'a kiu ijan. N-ka xo xaxi n-ka xo xi'i ñayiu. N-ka xo tnunda'a-i, te n-ka xo datnunda'a-i da'ya-i tiempo ijan. Ntdaa xijan n-ka xo kida ñayiu tiempo n-keé Noé xiti barcu.

³⁹ Ña n-ka xani ini ñayiu jan xa naa-i. Nde kiu n-ndindodo ndute nitu'u ñuñayiu dada n-ka kutnuni ini-i xa naa koio-i, te n-ka naa-i ntdaa-i. Daa ya'a ñayiu na ndixi mee-r, Ia kuu ñayiu.

⁴⁰ Tiempo na ndixi-r, daa kutuu ka'nu uu seyii nuu ñu'u ka xitu-s. ñin-s kandeka ña'a Ianyuux ji'in andiu. ñin-s dandoo-ia.

⁴¹ Uu ñadi'i ku ndiko ka'nu. ñin-ña kandeka ña'a Ianyuux ji'in andiu; inka-ña dandoo-ia.

⁴² Kuna'a koio-n xa ndixi-r te kundetu ña'a-n chi ña yoo-n xini na kiu na hora ndixi ru'u, Ia kuu

Xto'o-n.

⁴³ Vava'a kunini koio xa na ja'an-r xa na kutnuni ini koio-n. Nu n-xini ñn seyï na hora xee ñadu'u ve'e-s n-kuu, kundito-s te ma juejoon-s xa kiu ñadu'u jan ve'e-s xa du'u-s xaxii-s.

⁴⁴ Xijan kuu xa kada tu'a koio-n mee-n xa koo tu'a-n xa ji'in-ro andiu na ndixi-r chi hora ña xñu ini-n xa ndixi-r, ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu.

⁴⁵ 'Kuenda kiu ñn se yo kaxi ini ka kuu-n. N-xio ñn se yo kaxi ini n-tetutniu ña'a xto'o-s xa taxnuni-s nuu dava ka se ka xinokuechi nuu-s. Va'a xinokuechi-s nuu-s. Diu se ya'a dakexio xa kaxi dava ka se ka xinokuechi jan na xee hora.

⁴⁶ Naka ta'u kuu se ijan hora na naxee xto'o-s chi jini-s xa n-kida-s ntdaa xa n-ta'u tniu-s.

⁴⁷ Tetutniu ña'a xto'o-s xa junuu-s ntdantu'u xaxii-s. Xandaa xakuiti tetutniu ña'a-s.

⁴⁸ Ko nuxa se xinokuechi nuu-s ya'a kuu seloko te ja'an mee ja'an ñn-s: "Na'a ji'in Xto'o-ro, te kukuee-s xa nxee-s."

⁴⁹ Kixe'e-s xa kani-s dava ka se ka xinokuechi xi'in ña ka xinokuechi nuu xto'o-s, te kixe'e-s kaxi-s, ko'o-s xi'in se nde'e ka xi'i te xini-s.

⁵⁰ Naxee xto'o se jan kiu a hora ña ñu ini-s xa naxee-s.

⁵¹ Nde'e kada u'u ña'a xto'o-s. Ya'a-s na ya'a se ka kida nga xa va'a-s. Yo nde'e nda'i-s te nde'e kiti ini-s nuu lanyuux.

25

Soltera n-ka xani ini va'a xi'in soltera ñatu n-ka xani ini va'a

¹⁻² 'Ná n-ka ya'a uxi soltera ta jini ka seyï, daa ya'a koio ñayiu taxnuni lanyuux nuu-i xa dava-i

n-ka xani ini lilu te dava-i n-ka xani ini va'a. Xne'e soltera jan candil-yi jua'an nuu nanitna'a koio-i xi'in noviu.

³ O'on dichi n-ka xani ini lilu, xne'e-i candil-yi jua'an, ko ña n-kane'e koio-i aciti olivo ji'in xa dandee-i candil-yi jan.

⁴ O'on dichi n-ka xani ini va'a, xne'e-i aciti olivo xi'in candil-yi jua'an.

⁵ N-kukuee noviu jan xa xee-s nuu nanitna'a-s xi'in dichi ka kuu soltera ya, te n-ka kuu nuu-i xa kidi te n-ka kidi-i.

⁶ Nu n-kuu niu dava, dana ini n-ka kana ñayiu: “Vaxi noviu. Na jin tna'a koio-ro-i.”

⁷ N-ka ndokoo soltera jan te n-ka dita-i nuu xá n-kayu yu'a candili-i. Te n-ka natnuu-i.

⁸ Dichi n-ka xani ini lilu, n-ka ja'an-i nuu dichi n-ka xani ini va'a: “Taxi koio xaku aciti olivo-un chi vax nda'va candili-r in in-r.”

⁹ Te n-ka ja'an dichi n-ka xani ini va'a: “Ma taxi koio-r chi ma kendita xa juetniu-ro ntdaa-ro. Va'a ka nuu jua'an koio nuu kuya'u aciti olivo te jueen koio-un xa juetniu koio-un”, ka kuu dichi ijan, ka xia'an-i.

¹⁰ Nini juan jueen koio dichi ijan aciti n-xee noviu jan ijan. Ndeka-s soltera n-ka kida tu'a aciti jan jua'an ve'e nuu io viko-s. Te n-nakadi-s ye'e.

¹¹ N-ka kukuee soltera n-ka xani ini lilu xa ji'in-i nuu kuu viko. Nu n-ka xee-i ijan n-ka kana-i: “Dito, Dito, najaan-n ye'e xa na xe kiu koio-da.”

¹² Te xia'an-s nuu dichi ka kuu soltera jan: “Ña xini ña'a-r,” kuu-s, n-xia'an-s.

¹³ Xa maxku du'a ya'a koio-n kada tu'a koio-n mee-n chi ña ka xini-n na kiu, na hora ndixi-r.

N-kakune'e Jesús tvini kuu talento

14-15 'Diuni taxnuni lanyuux ná taxnuni ñin se taxnuni. N-kana ñin se taxnuni se ka xinokuechi nuu-s, te n-xia'an-s tvini xa dakanduu koio-s. ñin-s n-xia'an-s o'on talento. ñnka-s n-xia'an-s uu talento, te ñnka-s n-xia'an-s ñin talento. N-xia'an-s según janda kua'a koio-s dakanduu-s tvini. Ijan dada xika jua'an-s.

16 Se n-ni'i o'on talento jan, n-ni'i ka-s o'on talento xa n-dadiki-s xi'in tvini ijan.

17 Dani n-kida se n-tniï uu talento jan, te n-ni'i ka-s uu talento.

18 Se n-ni'i ñin talento ni, tuku n-kida-s. N-xate-s ñin yau nuu ñu'u-s te n-chinduxi-s tvini xto'o-s.

19 Na'a n-xe'en xto'o-s ñin ñin-s. Ijan dada n-naxee-s xa kada-s cuenta nuu nadaa tvini n-ka ni'i koio-s.

20 Se n-tniï o'on talento jan, ne'e ka-s o'on talento naxee nuu xto'o-s, te xia'an-s: “Dito, na o'on talento n-dadiki-da ya'a. Te ya'a io o'on ka talento n-ni'i-da.”

21 Xia'an xto'o-s nuu-s: “Naka va'a. Va'a n-xinokuechi-n chi va'a-n. Juini xaku ni tvini n-yinda'a-n, ko xaxe'e xa va'a n-dakanduu-n tvini-r, kue'e xa kinda'a-n. Na kiu-ro ve'e, te na kaxi na ko'o-ro, te kada-ro xadi ini.”

22 Ijan dada n-xee se n-tniï uu talento jan, te xia'an-s: “Dito, na uu talento n-dadiki-da ya'a, te ya'a io uu ka talento n-ni'i-da.”

23 Xia'an xto'o-s nuu-s: “Naka va'a. Va'a n-xinokuechi-n. Juini xaku ni tvini n-yinda'a-n, ko xaxe'e xa va'a n-dakanduu-n tvini-r kue'e xa kinda'a-n. Na kiu-ro ve'e, te na kaxi na ko'o-ro, te kada-ro xadi ini.”

24 Se n-tñi ñin ni talento, ne'e-s n-naxee, te xia'an-s: “Dito, xini-da xa ma kachi ini-n. Nataxtna'a-n xa ña n-dakeé-n. Diuni nakueka-n xa ña n-dada'u-n.

25 N-chinduxi-da tvini-n chi n-yu'u-da nuu-n. Na tvini-n ya'a”, kuu-s, xia'an-s.

26 Te n-ja'an se kuu xto'o-s jan: “Lilu-n. Ña kua'a-n junukuechi-n, te kudi-n. Ando xá na'a xa nataxtna'a-r xa ña n-dakeé-r, te diuni nakueka-r xa ña n-dada'u-r.

27 ¿Nakuenda ña n-xe chi'i-n tvini-r bancu xa kiu na nxee-r nakueka-r tvini n-taxi-r xi'in da'ya-i?”, kuu-s, xia'an-s nuu se xinokuechi jan.

28 Te xia'an-s nuu se xnii yatni: “Tñi koio tvini-s te juña'a se n-xia'an-r o'on talento

29 chi ñayiu xneva'a kue'e, kue'e ka ni'i-i. Ñayiu ita'u neva'a, dita ñayiu ntdaa xa neva'a-i.

30 Se ya'a xa ña n-kua'a-s junukuechi-s nuu-r, dajane-s nuu nee xa nee nuu nde'e nda'i-s te nde'e kiti ini-s”, kuu se kuu xto'o jan, xia'an-s nuu se ijan.

Ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu

31 Na ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu, te nde'e ndii-r te kunukoo-r silla nuu taxnuni-r. Ndixi-r xi'in ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux.

32 Nataka koio ntdantu'u ñayiu nuu-r te kine'e diin-r ñayiu va'a nuu ñayiu loko ná kida ñin ñayiu xa kine'e diin-i tkachi nuu nchiva.

33 Janyuku-r ñayiu kuu ná kuu tkachi diñi kua'a-r te janyuku-r ñayiu kuu ná kuu nchiva diñi datni-r.

34 Ijan dada ja'an ru'u, Ia taxnuni nuu dava ka-n: “Ta kinde'e koio chi n-kida Taa-ro Ianyuux

xa ta'u kuu koio-n. Nu n-kidava'a-ia ñuñayiu, n-kida tu'a-ia nuu taxnuni koio-n. Xijan kuu ta'u-n

³⁵ chi n-ka taxi-n xa n-xaxi-r na n-kojon-r. N-yichi-r ndute te n-ka taxi-n xa n-xi'i-r. Ñayiu to'o n-kuu-r te n-ka ja'an ña'a-n ve'e-n.

³⁶ Ñatu da'ma-r n-xio te n-ka taxi-n da'ma. N-ku'u-r te n-ka xo ndeka ña'a-n. N-yindi'u-r vekaa, te n-ka xitoni'ni ña'a-n.”

³⁷ Ijan dada ja'an ndo'o xi'in dava ka ñayiu n-kida lanyuux xa n-ka nduu-n ñayiu ñatu ka xn-dido xtau kuechi n-ka kida-n: “Ña na'a-da xa n-kojon-n te n-taxi-da xa n-xaxi-n. Ña na'a-da xa n-yichi-n ndute te n-taxi-da xa n-xi'i-n.

³⁸ Ña na'a-da xa seto'o n-kuu-n te n-ja'an ña'a-da ve'e-da. Ña na'a-da xa ña n-xio da'ma-n te n-taxi-da da'ma.

³⁹ Ña na'a-da xa n-ku'u-n. Diuni ña na'a-da xa n-yindi'u-n vekaa te n-xe kotoni'ni ña'a-da.”

⁴⁰ Te kachi ru'u, Ia taxnuni nuu-n ntdaa-n: “Xaxe'e xa du'a n-ka kida-n xaxe'e ñayiu yo n-ka kunda'u ndeka-r, kuenda kiu mee-r n-ka kida ña'a-n. Xa ndaa kuu xa ja'an-r ya.”

⁴¹ Ñayiu kunujuiin diñi datni-r, Ja'an-r nuu-i: “Xikojuiin koio. N-ja'an Taa-r xa ji'in koio-n nuu nu'u koko nıkava nıkuita nuu n-xani ini-ia xa ni'i Satanás xi'in ntdaa ángel ndeka-i ta'u-i

⁴² chi n-kojon-r te ña n-taxi-n xa kaxi-r. N-yichi-r ndute, te ña n-ka taxi-n xa ko'o-r.

⁴³ Seto'o n-kuu-r te ña n-ja'an ña'a-n ve'e-n. Ñatu da'ma-r n-xio, te ña n-taxi-n da'ma. N-ku'u-r te n-yindi'u-r vekaa, ko ña n-xitoni'ni ña'a-n.”

⁴⁴ Ijan dada ja'an koio-i nuu-r: “Ña xna'a-da xa

ña n-chindee ña'a-da hora n-kojon-n a n-yichi-n ndute a seto'o n-kuu-n a n-xio vichi-n a n-ku'u-n, ni ñatu xna'a-da xa n-yindi'u-n vekaa, te ñatu n-xe kotoni'ni ña'a-da.”

⁴⁵ Te ja'an-r nuu-i: “Xaxe'e xa ña n-chindee-n ni iin ñayiu, ni ñayiu ka kunda'u ka, kuenda kiu ña n-ka chindee ña'a-n.”

⁴⁶ Dava-n ji'in nuu nda'u ya'a koio-n nikava nikuita, ko dava-n, ji'in nuu kutuu koio-n xi'in Ianyuux nikava nikuita chi ka jandixa-n xa ta'u tniu Ianyuux —kuu Jesús, n-ja'an-ia nuu-da nt-daa-da.

26

N-ka ndatnu'u-s janda kada-s xa ka'ni koio-s Jesús

¹ Nu n-ya'a xa n-ja'an Jesús ntdantu'u tnu'u ijan, te n-ja'an-ia nuu nt-daa dañá, se n-dakua'a ña'a-ia:

² —Xa ka xini-n xa nuu uu kiu kuu viko Paxcua. Kiu ijan kada iin se kada xa tñii ña'a koio juxtixia ru'u, Ia kuu ñayiu, xa nkuিতakaa dika-r.

³ Tiempu ijan xyuku dutu ka kunxa'nu xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel nuke'e dutu taxnuni ka nani Caifás.

⁴ N-ka kida inuu-s nuu janda danda'u-s ñayiu ñuu-s xa na kua'a tñii-s Jesús te ka'ni ña'a koio-s.

⁵ Ko n-ka xia'an tna'a-s:

—Maxku du'a kada-ro kiu kuu viko Paxcua na ña'a ndandita ñayiu nuu-ro.

⁶ N-xee Jesús ñuu nani Betania, te jua'an-ia ve'e Simón. Ka dandee ñayiu Simón: “Se Te'yu Ñii”, chi n-xo te'yu ñii-s.

⁷ Ijan n-xee ñin ñá ne'e ñin vidriu alabastro ñu'u perfume yo ya'u. Nini nukoo-ia yu'u mexa xa xaxde'ñu-ia, n-xodo-ña perfume jan diki-ia.

⁸ Nu n-ka xini dañá, se dakua'a ña'a-ia, te n-ka kiti ini-da. N-ka xia'an tna'a-da:

—¿Nakuenda tiu perfume ya'a?

⁹ Nu n-kuya'u, kue'e tvini nili-ro xa kuu xi'in ñayiu ka kunda'u n-kuu.

¹⁰ N-teku Jesús xa n-ka ndatnu'u-da te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—¿Nakuenda jan tnu'u-n ñá ya'a? ñin xava'a n-kida ña'a-ña

¹¹ chi mee-n ñin ñin-n, dani kutuu-n xi'in ñayiu ka kunda'u, ko mee-r, ma kutuu ka-ro.

¹² Xa n-xodo ña'a-ña perfume kuu xa xá n-kida tu'a-ña yiki kuñu-r xa maxku tiu yachi ni.

¹³ Xandaa xakuiti xa dava'a nga ñuu nuu ja'an-n nuu ñayiu nax kada koio-i xa nanita'u-i, ja'an koio-n nax n-kida ña'a ñá ya'a xa na kuna'a ña'a ñayiu mee-ña —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

N-datuu Judas Jesús

¹⁴ N-xe'en Judas Iscariote, ñin se n-xo kandeka tna'a xi'in-da nuu dutu ka taxnuni.

¹⁵ Xia'an-s:

—¿Nadaa tvini taxi-n te na kandeka-da-s xee?

Te n-ka ja'an-s xa juña'a-s oko uxi moneda kuu plata.

¹⁶ N-nduku ini Judas xa kada-s xijan na ma yoo ñayiu kunde'a ña'a.

Ñin nga vuelta n-xaxdini Jesús xi'in-da ntdaa-da

¹⁷ Kiu ki'na nu viko ka xaxi ñayiu tila ña n-kiu levadura, daa n-ka xetu'a ni uxi uu-da Jesús te n-ka xijan tnu'u-da-ia:

—¿Ndexu kuu ini-n xa kada tu'a koio-da xa kaxdini-ro viko Paxcua? —kuu-da, ka xia'an-da.

¹⁸ N-ja'an-ia:

—Jua'an ñuu katuu yatni. Ijan nitna'a-n xi'in ñn se nitna'a xi'in-n, te du'a juña'a-n nuu-s: “Ja'an maestru-da: Ve'e-n juetniu-r xa kaxdini-r xi'in se dakua'a-r viko Paxcua chi vax kuyatni xa ya'a-r ñn xa ya'a-r.”

¹⁹ Jua'an koio-s xa kada-s na n-ta'u tniu Jesús. N-ka kida tu'a-s xa kaxdini koio-s xi'in-ia.

²⁰ Nu n-ñini, te n-ka nukoo ñn uxi uu dañá, se n-dakua'a ña'a-ia xi'in-ia nuu mexa xa kaxdini koio-da.

²¹ Nini ka xaxdini-da xi'in-ia n-ja'an-ia nuu-da nttaa-da:

—Xandaa xakuiti kandeka ña'a ñn-n ji'in nuu se loko.

²² Te yo nde'e n-ka kuko'yo ini-da, te n-ka kixe'e-da ka xijan tnu'u-da-ia:

—Maestru, ¿Kuiti mee-da du'a kada ña'a u?

²³ N-ja'an-ia:

—Se na dakee ndita xi'in-r tila ñn ni nuu ko'o, se ijan kada xa tññ ña'a juxtixia.

²⁴ Ya'a mee-r, Ia kuu ñayiu, ná yodotnuni tnu'u Ianyuux, te nda'u ya'a se kada xa tññ ña'a juxtixia. Va'a ka nuu n-xi'í ni'no-s xiti di'i-s n-kuu —kuu-ia.

²⁵ Ijan dada xia'an Judas, se n-kida xa n-ka tññ juxtixia Jesús:

—Maestru, ¿kuiti mee-da du'a kada ña'a u?

Te xia'an-ia nuu-s:

—Joon.

²⁶ Nini ka xaxdini dañá, se dakua'a ña'a-ia xi'in-ia, n-tññ-ia tila te n-xijan ta'u-ia nuu

Ianyuux. Ijan dada n-ta'u-ia tila jan, te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—Tnii koio tila-ia te kaxi koio. Tila ya'a kuu ñii-r.

²⁷ Ijan dada n-tnii-ia taxa ñu'u vinu uva te n-ja'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux te n-taxi-ia xa ko'o koio-da ntdaa-da te n-ja'an-ia:

—Ko'o koio ntdaa-n.

²⁸ Xa'a kuu niñi-r katuu xaxe'e xa kada Ianyuux tratu xee xi'in kue'e ñayiu taxkanu ini-ia xa n-ka kida-i kuechi-i.

²⁹ Xandaa xakuiti ma ko'o ka-r ndudi uya nde na xee kiu kixe'e Taa-ro Ianyuux xa taxnuni-ia.

³⁰ Nu n-ya'a xa n-ka xita-da xi'in-ia ñn salmo, jua'an koio-da xi'in-ia Yuku Tnu Olivo.

N-ja'an Jesús xa ja'an Spedru xa ñatu xini-s-ia

³¹ Ijan n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—Kujanuu koio-n xaxe'e xa ndeka tna'a-ro te dandoo ña'a koio-n xakuaa vitna. Du'a ya'a xa na jin tna'a tnu'u Ianyuux yodotnuni. Du'a yodotnuni:

Kada-r xa kuú se ñunuu tkachi-r.

Te du'a du'a kute ni'no-ti.

³² Na nandoto-r te ki'na ka-r ku nu'u Galilea — kuu-ia.

³³ Xia'an Spedru nuu-ia:

—Juini ntdaa-s, na kujanuu xaxe'e xa ndeka tna'a-ro xi'in-s te dandoo ña'a-s, ko dañá nuncas ma kujanuu-da xaxe'e xa ndeka tna'a-ro, ni ma dandoo ña'a-da.

³⁴ Xia'an Jesús nuu-s:

—Xandaa xakuiti xa xakuaa vitna uni vuelta ja'an-n xa ña xini ña'a-n, ijan dada kana ñn li'i.

³⁵ Xia'an Spedru nuu-ia:

—Juini na ka'ni ña'a-s xaxe'e xa ndeka tna'a-ro, nuncas ma ja'an-da xa ña xini ña'a-da —kuu-s, xia'an-s.

Dani ka xia'an-da ntdaa-da.

N-xijan ta'u Jesús Getsemaní

³⁶ Ijan dada ndeka ña'a Jesús jua'an nuu nani Getsemaní. Ijan n-ja'an-ia nuu dava-da:

—Nkoo koio ya'a nini na ji'in-r do ijan xa nkajan ta'u-r nuu Ianyuux.

³⁷ Ijan dada ndeka-ia Spedru, Sua, Jacobo jua'an. Da'ya y#i Zebedeo kuu Sua xi'in Jacobo jan. Nu n-xee-ia ijan, yo vichi n-kuko'yo ini-ia.

³⁸ Te n-ja'an-ia nuu-s:

—Yo nde'e kuko'yo ini-r. Kuu anu-r xa kuú-r. Ndoo koio ya'a te kunde'a va'a-n nax na ya'a, te dani ru'u kunde'a va'a-r nax na ya'a tuku.

³⁹ Ijan dada jua'an ka-ia ita'u te n-xe juiin xiti-ia te n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux. N-ja'an-ia:

—Taa-ro Ianyuux, nux vatuka xa dakaku ña'a-n nuu xa u'u ya'a, dakaku ña'a-n, ko maxku kada-n xa juini mee-da. Kada-n xa juini mee-n.

⁴⁰ Ijan dada n-naxee-ia nde nuu xtuu ndruni se ndeka tna'a xi'in-ia jua'an. N-xini-ia xa ka kidi-s, te xia'an-ia nuu Spedru:

—¿Ni #n nunuu ña n-kuu xa kunde'a va'a-n nax ya'a u? —kuu-ia.

⁴¹ Ijan dada xia'an-ia nuu ndruni-s:

—Chinuu koio naxa ya'a te kajan ta'u koio nuu Ianyuux xa maxku daja'an ña'a Kui'na xa kada koio-n kuechi. Io anu-n xa ma kada koio-n kuechi, ko xaxe'e xa ñayiu ñuñayiu ka kuu-n ma kundedi ini-n, te kada na'i-n kuechi —kuu-ia, xia'an-ia.

⁴² Vuelta kuu uu jua'an-ia te du'a n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux:

—Taa-ro Ianyuux, nux ma kuu xa dakaku ña'a-n nuu xa u'u ya'a, na ya'a na juini mee-n.

⁴³ Nu n-naxee ntuku Jesús nuu xtuu ndruni se ndeka-ia jua'an, te n-xini-ia xa ka kidi ntuku-s chi yo vichi n-ka kuu nuu-s xa kidi.

⁴⁴ Inka ntuku vuelta n-dandoo-ia-s te jua'an-ia xa kajan ta'u-ia nuu Ianyuux vuelta kuu uni. Nani n-xijan ta'u-ia xa kuu uu, dani n-xijan ta'u-ia xa kuu uni.

⁴⁵ Ijan dada n-naxee-ia nuu n-ka ndoo ndruni-s te xia'an-ia nuu-s:

—¿Ka kidi ntuku-n a? ¿Ka ndetatu na'i-n a? Xa n-xee hora kada se kada xa tñii ña'a se unu loko ru'u, Ia kuu ñayiu.

⁴⁶ Ndokoo koio. Na nu'u-ro chi vaxi-s —kuu-ia, n-ja'an-ia.

N-ka tñii-s Jesús

⁴⁷ Nini ja'an-ia xijan, n-xee Judas, se n-xo kan-deka tna'a xi'in-da ntdaa-da. Kue'e se ndeka-s n-xee ijan. Xne'e se ijan espada-s xi'in karruti-s n-ka xee. Dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel n-ka tunda'a ña'a.

⁴⁸ Xá daa n-ja'an Judas janda kada-s xa kutnuni ini se xnetna'a xi'in-s n-xee ijan jundu kuu Jesús. Du'a n-ja'an-s nuu se ijan:

—Se na teyu'u-da, se ijan tñii koio-n.

⁴⁹ N-xe tu'a-s Jesús, te xia'an-s nuu-ia:

—Va'a nga ta'u kuu-n, Maestru.

Te n-teyu'u-s-ia.

⁵⁰ Xia'an Jesús nuu-s:

—Kada xa vax ki kada-n.

Ijan dada n-ka xetu'a se ijan Jesús te n-ka tñi-s-ia.

⁵¹ N-tava ñn se ndeka tna'a xi'in-da espada-s, te n-xa'nde-s do'o se xinokuechi nuu dutu taxnuni ka.

⁵² Xia'an Jesús nuu se du'a n-kida:

—Dandee na'i espada-n chi ñayiu ka xa'ni ñayiu espada diuni espada kuú koio-i.

⁵³ ¿Xani ini-n xa ma kuu kajan ta'u-r nuu Ianyuux xa chindee ña'a-ia u? Nux na juña'a-r nuu Ianyuux xa tunda'a-ia ángel, ia xinokuechi nuu-Ia, nunuvii ni tunda'a-ia vi'i ka uni diko uxi uu mil-ia,

⁵⁴ ko nux daa na kada-r ma jin tna'a na yodot-nuni tnu'u-ia —kuu-ia.

⁵⁵ Ijan dada n-ja'an-ia nuu se n-ka xee ijan:

—¿Nakuenda xne'e-n espada-n xi'in karruti-n n-ka kixee xa tñi ña'a koio-n kuenda kiu ñadu'u kuu-r? Ndikiu ndiñuu n-xo dakua'a-r ñayiu xiti veñu'u Jerusalén. N-xo xo nukoo-r ijan te ñayo-n n-ka tñi ña'a,

⁵⁶ ko ntdaa xa'a io xa ya'a xa jin tna'a ntdaa xa n-chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu —kuu-ia, xia'an-ia.

Hora ijan, ntdantu'u-da n-ka dandoo Jesús, te n-ka xino-da.

Xndeka-s Jesús n-ka xe'en nuu se Israel ka taxnuni

⁵⁷ N-ka tñi-s Jesús, te xndeka ña'a-s jua'an ve'e Caifás, dutu taxnuni ka, nuu xyuku se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel.

⁵⁸ Xika xika ni ndijun Spedru-ia jua'an. N-xee-s nuke'e dutu jan, te n-nukoo-s nuu xtuu ñayiu

ka xinokuechi nuu dutu jan dava nuke'e jan xa kunde'a-s ntdaa xa ya'a Jesús.

⁵⁹ N-ka nduku ini dutu ka taxnuni xi'in juxtixia Israel na tnu'u ja'an koio-s xa tekuechi neñuu-s-ia te ka'ni-s-ia.

⁶⁰ Juini kue'e ñayiu n-ka tekuechi neñuu Jesús, ko ñatu n-kundee tnu'u-i. Ijan dada n-ka xetu'a ka uu-s.

⁶¹ Ka xia'an-s:

—Du'a ja'an se ya'a: “Vatuka kanu-r veñu'u Ianyuux Jerusalén te vatuka nadaxino-r nuu uni kiu” —kuu-s, ka xia'an-s.

⁶² N-ndojuiin dutu taxnuni ka te n-xijan tnu'u-s-ia:

—¿Ña tuu nax ja'an-n a? ¿Nax kida-n xikonuu-n xa du'a ka tekuechi ña'a se ya'a?

⁶³ Ni ñn tnu'u ñatu n-ja'an-ia. Te xia'an ntuku-s nuu-ia:

—Xaxe'e xa n-tetutniu ña'a Ianyuux ndixa, ta'u tniu-r nuu-n xa ja'an ndaa-n nuu mee-n kuu Cristu, Da'ya Yi Ianyuux a ña'a.

⁶⁴ Te xia'an Jesús nuu-s:

—Joon, te na ja'an-r xa xee kiu jini ña'a koio-n mee-r, Ia kuu ñayiu, diñi kua'a Ia taxnuni. Kunukoo-r ijan xa taxnuni-r nuu ñayiu, te ndixi-r nuu viko.

⁶⁵ N-ndata dutu taxnuni ka jan dijun-s xaxe'e tnu'u n-ja'an Jesús. Xia'an-s:

—Jan kui'a-s Ianyuux. Ña ndoñu'u ka-ro testiu chi n-ka tekuro xa n-jan kui'a-s Ianyuux.

⁶⁶ ¿A nax ka kachi-n? —kuu dutu jan, xia'an-s nuu se xyuku ijan.

Te ka xia'an se ijan nuu-s:

—Io kuechi-s. Na kuú-s.

N-ja'an Spedru xa ñatu xini-s Jesús

⁶⁷ Ijan te n-ka tudii-s nuu-ia te n-ka janña'a-s. Dava-s n-ka katuu nuu-ia.

⁶⁸ Ka xia'an-s:

—Ndo'o xa kuu-n Cristu, jinitnuni jundu n-janña'a.

⁶⁹ Nini nukoo Spedru nuke'e jan, n-xetu'a ña'a ñin soltera xino kuechi nuu dutu jan. N-ja'an-i:

—Dani ndixi n-xo kunduu-n xi'in Jesús, te Galilea.

⁷⁰ Xia'an Spedru nuu-i xa ña'a, te n-ka tekuntdaa ñayiu xyuku ijan. Xia'an ntuku-s:

—Ña kutnuni. Ñatu xini-r-si.

⁷¹ Ijan dada jua'an-s ye'e ndiu-ro nuke'e jan, te n-xini ña'a inka soltera. N-ja'an-i nuu ñayiu xnii ijan:

—Te ya'a kuu té n-xo kunduu xi'in Jesús, té Nazaret.

⁷² Vuelta ya'a n-chinaa Spedru te xia'an-s:

—Ña xini tna'a-r xi'in-s.

⁷³ Nana'a ni n-kuu, te n-ka xetu'a ña'a ñayiu xnii ijan. Ka xia'an-i:

—Xandaa xakuiti ndeka tna'a-n xi'in-s chi ná ja'an-n ja'an-s de —ka kuu-i, ka xia'an-i.

⁷⁴ Te n-nukuita ntuku-s chinaa-s te xia'an-s xa na ya'a-s ñin xa u'u nux vete-s.

—Ña xini-da-s —kuu-s, n-xia'an-s.

Hora ijan ni n-kana ñin li'i,

⁷⁵ te n-naja'an Spedru tnu'u n-ja'an Jesús nuu-s: “Ki'na ka ja'an-n uni vuelta xa ña xini ña'a-n, ijan dada kana li'i.”

N-kee diin-s te vichi n-tnau ini-s te nde'e n-nda'i-s.

27

N-dakue'ne Judas mee-s

¹ Nu n-tuu kiu kuu uu, te n-ka kida inuu dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel xa ka'ni koio-s Jesús.

² N-ka duku ña'a-s te xndeka ña'a-s jua'an nuu se kuu gobernador romano nani Pilato.

³ Xaxe'e xa n-xini Judas, se n-kida xa n-ka tñi juxtixia Jesús, xa xá n-ka ja'an-s xa io kuechi Jesús te ka'ni koio-s-ia, xijan kuu xa n-natu ini-s, te n-xe'en-s veñu'u xa n-nangone'e-s oko uxi tvini kuu plata jan nuu dutu ka taxnuni xi'in nuu sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel.

⁴ Xia'an-s:

—N-kida-da kuechi chi n-kida-da xa tñi juxtixia ñn se ña tuu na kuechi n-kida.

Ka xia'an-s:

—¿Nax kada koio-r u? Dian koto mee-n.

⁵ Te n-dajane Judas tvini jan xiti veñu'u Jerusalén te n-kee-s. Jua'an-s, te n-xe dakue'ne-s mee-s.

⁶ N-ka ndone'e dutu ka taxnuni jan tvini jan, te n-ka xia'an tna'a-s:

—Ña va'a xa dakeé-ro tvini ya'a alcancía veñu'u chi ya'u ndiyi n-kuu.

⁷ N-ka kida inuu-s xa jueen koio-s ñu'u ñn se kidava'a ko'o xi'in kidi ñu'u xa koo ñn nuu ku nkonduxi ñayiu to'o.

⁸ Xijan kuu xa nde vitna, dandee ñayiu ñu'u ijan Ñu'u Ndiyí.

⁹ N-xetna'a tnu'u n-chidotnuni Jeremías, se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. Du'a

n-chidotnuni-s: “Okó uxi moneda kuu plata kuu ya'u-s. Ya'u n-xantuu se Israel kuu.

¹⁰ N-ka tñi-s tvini n-ka ni'i-s xa n-ka diko-s-si, te n-ka xe jueen-s ñu'u ñin se kidava'a ko'o xi'in kidi.”
 Diuni n-chidotnuni-s: “Du'a n-ta'u tniu lanyuux xa kada-da.”

N-xee Jesús nuu Pilato

¹¹ N-xee Jesús nuu se kuu gobernador jan, te n-xijan tnu'u-s-ia:

—¿Mee-n kuu se taxnuni nuu ñayiu Israel a?

Te n-ja'an Jesús:

—Joon.

¹² N-ka tekuechi neñuu dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel-ia, te ni ñin tnu'u ñatu n-ja'an-ia.

¹³ Xijan kuu xa n-xijan tnu'u ña'a Pilato:

—¿Ñatu chinuu-n xa ka ja'an-s xa io kuechi-n a?

¹⁴ Xaxe'e xa ni ñin xa ña tuu nax n-ja'an-ia nuu-s, tuku n-kuu ini-s.

¹⁵ Ntna'a kuia n-xo dayaa gobernador jan ñin se yindi'u vekaa kiu kuu viko Paxcua. Dayaa-s dava'a nga se ka kaxí ni'no ña'a ñayiu ka xko yuku viko jan.

¹⁶ Tiempu ijan yindi'u ñin se nani Jesús Barrabás. Ntdaa ñayiu n-xo xini xa se loko kuu-s.

¹⁷ N-ka nataka ñayiu nuu Pilato te xia'an-s:

—¿Ndeda ñin-s ka juini-n xa dayaa-r, Barrabás a Jesús, se ka ja'an-n xa kuu-s Cristu a?

¹⁸ Du'a n-ja'an-s chi n-kutnuni ini-s xa n-ka tekuechi neñuu-s-ia xaxe'e xa n-ka kukuedi ini-s.

¹⁹ Nini nukoo Pilato jan nuu xko nukoo-s xa ndadandaa-s kuechi ñayiu, n-tunda'a ñadi'i-s ñin tutu nuu-s. Du'a n-chidotnuni-ña:

—Maxku ña'a kada-n té dian chi n-daxene ña'a-te na tuu datne vitna, te nda'u n-ya'a-da, te té va'a kuu-te —kuu-ña, xia'an-ña.

²⁰ N-ka daja'an dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel se xyuku ijan xa ja'an koio-s nuu gobernador jan xa dayaa-s Barrabás te na ka'ni-s Jesús.

²¹ Te n-xijan tnu'u ntuku gobernador jan ñayiu:

—¿Ndeda-s ka juini-n xa dayaa-r?

Ka xia'an-i:

—Barrabás.

²² N-xijan tnu'u ka-s-yi:

—¿Te nax kada-r Jesús, se ka ja'an-n xa kuu-s Cristu?

Ka xia'an-i ntdaa-i:

—Katakaa dika-n-si.

²³ Te xia'an-s:

—¿Nakuenda? ¿Na kuechi n-kida-s?

Xee ka n-ka kana-i. Ka xia'an ntuku-i:

—Katakaa dika-n-si.

²⁴ Xaxe'e xa ña n-kundee tnu'u Pilato xa daxino ini-s ñayiu xi'in xa xee ka n-ka kana-i xi'in xa n-ka ndunde'e-i, xijan kuu xa n-nanda'a Pilato nuu-i. Xia'an ntuku-s nuu-i:

—Ña tuu na kuechi-r xa ka'ni-n-si. Kundido kutau koio mee-n-si.

Xaxe'e xijan n-nanda'a-s.

²⁵ Te ka xia'an-i ntdaa-i:

—Kundido kutau-da ntdaa-da xi'in da'ya dana-da-s.

N-ka xakundee se ka kuu soldado Jesús

²⁶ Ijan dada n-dayaa Pilato Barrabás te n-ta'u tniu-s nuu soldado-s xa na kani koio-s-ia chirrión ñii, te katakaa dika ña'a koio-s.

27 Xndeka soldado ka xinokuechi nuu gobernador jan Jesús jua'an vetniu te n-ka nadataka-s ntdaa soldado yinda'a-s nuu nujuin Jesús.

28 N-ka tava-s da'ma-ia te n-ka dakandixi-s-ia ñn capa tndee kue'e xndixi se taxnuni.

29 N-ka kava ni'no-s tnuyiki te n-ka kidava'a-s ñn corona. N-ka tnaa-s diki-ia te n-ka xa'nu-s nda'a kua'a-ia ñn vara te n-ka xakundee-s-ia. Ka xia'an-s:

—Na najuetnu'u-ro se taxnuni nuu ñayiu Israel.

30 N-ka tudii-s nuu-ia, te n-ka tñi-s vara ne'e-ia, te n-ka jani-s diki-ia.

31 Nu n-ya'a xa n-ka xakundee-s-ia, te n-ka tava-s capa ni'no-ia te n-ka dandukutu-s-ia da'ma mee-ia. Ijan dada xndeka-s-ia jua'an xa katakaa dika-s-ia.

32 Nu n-ka kee soldado xi'in-ia xa nkatakaa dika-s-ia, te n-ka xe juntna'a-s xi'in ñn se nani Simón. Se Cirene kuu-s. N-ka ta'u tniu soldado jan xa kadoko-s curuxi Jesús.

33 N-ka xee-s xi'in-ia nuu nani Gólgota. Gólgota kuu Yiki Diki Ndiyí.

34 Te n-ka xia'an-s-ia vinu daka kava kiti. N-xitotnuni-ia, ko ña n-juini-ia xa ko'o-ia.

35 N-ka xatakaa dika-s-ia te n-ka dadiki-s suerte-s da'ma-ia.

36 Te n-ka nukoo-s ijan xa kundee-s-ia.

37 N-ka chidotnuni-s nuu tutu nakuenda n-ka xatakaa dika ña'a-s te n-ka tenee-s diki curuxi-ia. Du'a yodotnuni: “Se ya'a kuu Jesús. Taxnuni-s nuu ñayiu Israel.”

38 Diñi n-ka xatakaa dika-s uu ñadu'u. ñn-s diñi kua'a-ia, te ñnka-s diñi datni-ia.

³⁹ Dava ñayiu n-ka xee ijan, n-ka xetu'a-i curuxi-ia, te n-ka jan kui'a-i-ia. Diuni n-ka dakuiko-i diki-i xaxe'e xa ka xini u'u-i-ia.

⁴⁰ Te ka xia'an-i nuu-ia:

—Ndo'o n-ja'an xa kanu-n veñu'u Jerusalén te nuu uni kiu nadaxino-n. Xaxe'e xa iin xa ña yoo ka kua'a kada-i kua'a kada-n, dakaku mee-n vitna. Nux kuu-n Da'ya Yii Ianyuux, tanuu nuu curuxi de.

⁴¹ Diuni n-ka xakundee dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel Jesús. Ka xia'an tna'a-s:

⁴² —N-dakaku-s dava ñayiu, ko ña ndaku-s xa dakaku-s mee-s. Nux kuu-s se taxnuni nuu roo, ñayiu Israel, na nuu-s nuu curuxi vitnadii te kukanu ini-ro-s.

⁴³ Na dakaku ña'a Ianyuux chi n-ja'an-s xa kukanu ini-s-ia. Nuxa yo tna ini ña'a-ia, na dakaku ña'a-ia vitnadi chi n-ja'an-s xa kuu-s Da'ya Yii-ia — kuu-s, ka xia'an tna'a-s.

⁴⁴ Diuni n-ka jan kui'a ña'a ñadu'u xtakaa dika diñi-ia.

N-xi'í Jesús

⁴⁵ Nit'u'u ñuñayiu ñatuka ndii nde kaa x-uu xi'in nde kaa uni xañini.

⁴⁶ Te hora ijan ni xee xa xee n-kana Jesús:

—Elí, Elí, ¿lema sabactani? —kuu-ia. (Tnu'u ya'a kuu: Taa-ro Ianyuux, Taa-ro Ianyuux, ¿nakuenda n-dandoo ña'a-n?)

⁴⁷ N-ka tekú dava se xnii yatni xe'e curuxi xa n-ja'an-ia, te n-ka ja'an-s:

—Elías kana-s.

48 Hora ijan ni n-kendava ñn se tna'a nuu ñayiu xyuku ijan. N-xe je'en-s ñn esponja, te n-dakee ndita-s nuu vinagri, te n-tendijun ndee-s diki ñn vara, te n-tenee ndee-s esponja jan yu'u-ia xa ti'u-ia vinagri jan.

49 Dava ka-s, n-ka ja'an:

—Daa na koo na'i-s. Na koto-ro nuu na kixi Elías te dakaku-s-si.

50 Xee xa xee n-kana Jesús inka vuelta te n-xi'í-ia.

51 Hora ijan n-ndata dava cortina ndita dava xiti veñu'u Jerusalén. Nde diki-i xi'in nde xe'e-i n-ndexio xa n-ndata. N-tnaa, te n-ka ta'u toto.

52 N-ka najaan yau kava nuu xyinduxi ñayiu n-ka xi'í, te n-ka nandoto kue'e ñayiu n-kida lanyuux xa nduu-i ñayiu ii.

53 N-ka kee-i yau kava na n-ya'a xa n-nandoto Jesús, te n-ka ndiu-i Jerusalén, ñuu ii, xa na jini ñayiu ijan xa n-ka nandoto-i.

54 Nu n-ka xini centurión xi'in soldado n-ka xo ndee xi'in-s Jesús xa n-tnaa, yo vichi n-ka yu'u-s. Te ka xia'an tna'a-s:

—Xandaa xakuiti xa se ya'a kuu Da'ya Yii lanyuux.

55 Kue'e ñadi'i n-ka xo nde'a xika xa n-ya'a Jesús. Nde Galilea n-ka xe kuitandijun ña'a-ña xa n-ka chindee ña'a-ña, te dani xndijun ña'a-ña n-ka xee Jerusalén.

56 Nu ña ya'a yitna'a María Magdalena. Yitna'a María di'i Jacobo xi'in José. Yitna'a di'i da'ya Zebedeo du.

N-xe konduxi Jesús

⁵⁷ Nu n-kutuku nuu ñu'u, te n-xee ñin se kuika n-jandixa Jesús ijan. Se Arimatea kuu-s. José nani-s.

⁵⁸ Ijan dada n-xe nundajan-s Jesús nuu Pilato. Te n-ta'u tniu Pilato xa na najuña'a koio soldado-s-ia.

⁵⁹ Ijan dada n-xe june'e-s-ia te n-chiduku-s-ia ñin da'ma lino io ndoo.

⁶⁰ Te n-xajan ni'ni-s-ia ñin xiti yau kava dijan n-ka kaan se ka xinokuechi nuu-s xa kava ndiyi. N-xadi-s yau kava jan ñin yuú tkute ka'nu n-datuu-s, te juan nu'u-s.

⁶¹ Yatni nuu kaa ni'ni yiki kuñu-ia n-ka xo nukoo María Magdalena xi'in inka María.

N-ka xe kondee soldado nuu n-xe konduxi-ia

⁶² Kiu kuu uu jua'an koio dutu ka taxnuni nuu ñayiu Israel xi'in se fariseu nuu Pilato. Kiu ka xko kida ñayiu Israel ntdanditu'u tniu-i xa na ndetatu koio-i inka kiu kuu.

⁶³ Ka xia'an-s nuu-s:

—Dito, ntdaa-da ka xini xa n-ja'an se n-danda'u ñayiu jan: “Nuu uni kiu nandoto-r”, kuu-s, n-ja'an-s na n-xo ndito-s.

⁶⁴ Xaxe'e xa daa n-ja'an-s ta'u tniu-n xa yo va'a na nkondi'u yau kava nuu kaa-s. Va'a na kundi'u uni kiu na ña'a ji'in koio se n-dakua'a-s te du'u-s yiki kuñu-s te ja'an koio-s nuu ñayiu xa n-nandoto-s. Nux daa na kada koio-s, naka kue'e ka nayiu danda'u-s dada xa ki'na —kuu-s, ka xia'an-s nuu Pilato.

⁶⁵ Te xia'an Pilato nuu-s:

—Kandeka koio soldado jua'an xa na kundee-s yau kava jan, te va'a kadi koio mee-n.

⁶⁶ Te jua'an koio-s xi'in soldado Pilato yau kava jan, te yo va'a n-ka xadi-s. N-ka tenee-s sellu nuu yuú ndi'u nuu kaa-ia, te n-ka taxndee-s soldado jan.

28

N-nandoto Jesús

¹ Kiu kixe'e semana ntanene ka jua'an María Magdalena xi'in inka María xa koto koio-ña yau kava nuu n-kaa-ia.

² Danaa nde'e n-tnaa. N-juun ñin ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, nde andiu. N-xetu'a-ia yau kava jan te n-dita-ia yuú tkute ndi'u yau kava jan, te n-nukoo-ia nuu yuú jan.

³ Kaa-ia na kaa taxa hora kee. Kuixi da'ma ni'no-ia na kuixi yu'a juun.

⁴ N-ka yu'u soldado xndee yau kava jan. N-ka ni'i-s te n-ka kuyutnu-s na kuyutnu ndiyi.

⁵ N-ja'an ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, nuu ñá xnii ijan:

—Maxku yu'u koio-n. Xa na'a-r xa Jesús, Ia n-xitakaa dika ka nanduku-n.

⁶ Ñayo ka-ia. ¿Ñatu xna'a-n xa n-ja'an-ia xa nandoto-ia u? Juan nde'a nuu n-kaa ni'ni-ia.

⁷ Juan juña tnu'u koio se n-dakua'a-ia xa n-nandoto-ia, te ñadu xa ku kukuee koio-n. Ki'na ka-ia nu'u Galilea; ijan dada nu'u koio-n ijan, te kunde'a-n-ia. Xa'a kuu xa kachi tnu'u ña'a-r —kuu ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, xia'an-ia.

⁸ Ñatu n-ka kukuee-ña xa n-ka ndee-ña yau kava jan chi hora ijan ni n-ka ndee-ña. N-ka yu'u-ña te diuni n-ka kudi ini-ña. N-ka kendava-ña. Juan

nu'u koio-ña xa kachi tnu'u ña'a-ña ntdaa dañá, se n-dakua'a ña'a Jesús.

⁹ Nini juan nu'u koio-ña, n-ka nanitna'a-ña xi'in Jesús. Xia'an-ia nuu-ña:

—Va'a nga ta'u kuu-n.

N-ka xetu'a-ña-ia te n-ka xe juiin xiti-ña nuu-ia. N-ka nundee-ña xe'e-ia te n-ka nakuetu-ña nuu-ia.

¹⁰ Xia'an-ia nuu-ña:

—Maxku yu'u koio-n. Juan juña'a-n ñayiu n-dakua'a-r xa na nu'u koio-i Galilea. Te ijan nanitna'a-r xi'in-i.

N-ka najani soldado xa n-ya'a nuu n-xe konduxi Jesús

¹¹ Juan nu'u koio-ña te diuni juan nu'u dava soldado n-ka xo ndee yau kava nuu n-kaa yiki kuñu-ia Jerusalén xa juña tnu'u-s dutu ka taxnuni ntdaa xa n-ya'a.

¹² N-ka kida inuu dutu jan xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel xa juña'a koio-s kue'e tvini soldado jan.

¹³ Ka xia'an-s nuu soldado jan:

—Ja'an koio-n nuu ñayiu xa nini ka kidi-n n-ka xe'en se n-dakua'a ña'a Jesús xakuaa ijan, te n-ka du'u-s yiki kuñu-s.

¹⁴ Te nux na teku gobernador, juña'a koio-r nuu-s xa maxku ña'a kada ña'a-s te jandixa-s xa ja'an koio-r nuu-s —kuu-s, ka xia'an-s nuu soldado jan.

¹⁵ N-ka tni-s tvini te n-ka kida-s na n-ka ta'u tniu-s nuu-s. Te nitu'u nación Israel n-ka teku ñayiu xijan. Nde vitna du'a ka najani ñayiu.

N-tetutniu Jesús ñayiu dakua'a-ia

¹⁶ Ijan dada juaan nu'u nin uxi in daña, se n-dakua'a ña'a Jesús Galilea. Nu n-ka naxee-da ijan, te jua'an koio-da in yuku nuu n-ta'u tniu-ia xa ji'in koio-da.

¹⁷ Nu n-ka xini-da Jesús ijan, te n-ka xe juiin xiti-da nuu-ia. N-ka nakuetu-da nuu-ia, ko n-ka xe tni anu dava ñayiu chi n-ka xani ini-i xa ña diu-ia.

¹⁸ N-xetu'a ña'a Jesús te n-ja'an-ia nuu-da:

—N-kida Ianyuux xa taxnuni-r andiu xi'in ñuñayiu ná taxnuni mee-ia.

¹⁹ Jua'an koio te kada-n xa na kukanu ini ña'a ñayiu ntdantu'u ñuu ñuñayiu ru'u. Dajuendute koio-n ñayiu kukanu ini koio Taa-ro Ianyuux, Da'ya Yi-ia xi'in Espíritu-ia.

²⁰ Juña'a koio-n nuu-i xa na jandixa koio-i ntdaa xa n-ta'u tniu-r. Jun ini koio-n xa kunduu-ro ndikiu ndiñuu, te dani kunduu na'i-ro nde ki u na naa ñuñayiu —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da.

Tnu'u va'a tnu'u Jesucristo
New Testament in Mixtec, Diuxi-tilantongo
(MX:xtd:Mixtec, Diuxi-tilantongo)

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Diuxi-tilantongo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Diuxi y Tilantongo [xtd], Mexico

Copyright Information

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Diuxi-tilantongo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

601f9a87-70f6-56f7-8175-fc2dac9c9f9a